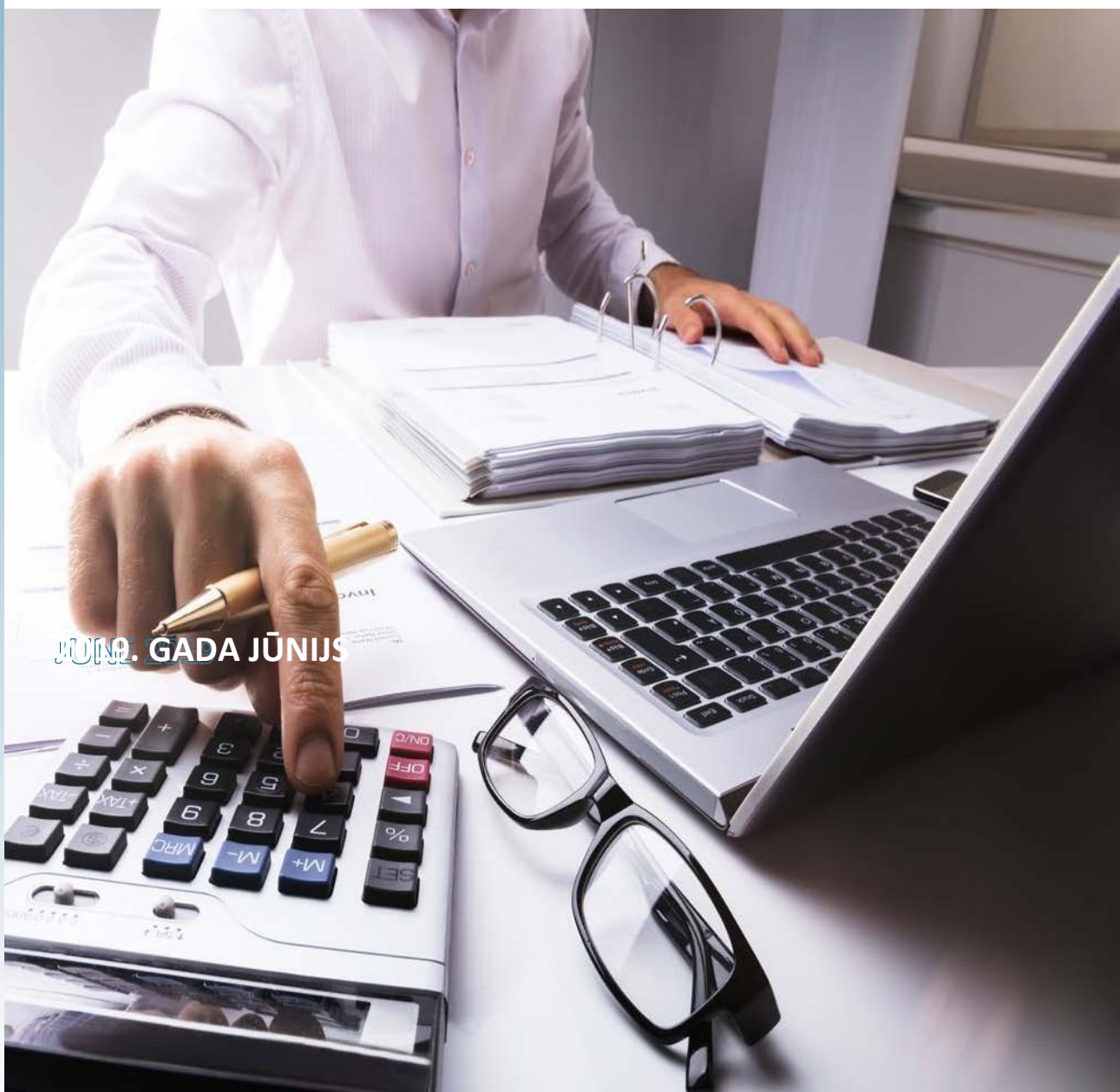

FATF

UZ RISKU BALSTĪTAS PIEEJAS VADLĪNIJAS

GRĀMATVEDĪBAS PROFESIJA

JUNĀ. GADA JŪNIJS

Finanšu darījumu darba grupa (*FATF*) ir neatkarīga starpvaldību struktūra, kas izstrādā un popularizē politikas nostādnes, lai aizsargātu globālo finanšu sistēmu pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, terorisma finansēšanu un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanu. *FATF* rekomendācijas tiek atzītas par globālo standartu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas (NILLN) un terorisma finansēšanas novēršanas (TFN) jomā.

Plašāku informāciju par *FATF*, lūdzu, skatiet vietnē www.fatf-gafi.org

Šis dokuments un/vai jebkādas tajā iekļautās kartes neskar nevienas teritorijas statusu vai suverenitāti, starptautisko robežu noteikšanu un jebkādas teritorijas, pilsētas vai zonas nosaukumu.

Atsauce citēšanai:

FATF (2019), *Risk-based Approach for the Accounting Profession*, FATF, Parīze,
www.fatf-gafi.org/publications/documents/rba-accounting-profession.html

© 2019 FATF/OECD. Visas tiesības aizsargātas.

Šo publikāciju nedrīkst pavairot vai tulkot bez iepriekšējas rakstveida atļaujas. Iesniegumus šādai atļaujas pieprasīšanai attiecībā uz visu publikāciju vai tās daļu jāiesniedz, rakstot *FATF* sekretariātam uz adresi: *FATF Secretariat*, 2 rue André Pascal 75775 Paris Cedex 16, France (Francija).
(Fakss: +33 1 44 30 61 37 vai e-pasts: contact@fatf-gafi.org)

Vāka attēla autortiesības ©Getty Images

Saturs

Saīsinājumi.....	3
Kopsavilkums.....	5
I sadaļa – Ievads un galvenie jēdzieni.....	7
Vispārīgā informācija un konteksts	7
Vadlīņu mērķis	8
Vadlīņu mērķauditorija, statuss un saturs.....	8
Vadlīņu tvērums un grāmatveža profesijas galvenās iezīmes	9
Tvērums un terminoloģija	9
Galvenās iezīmes.....	10
Grāmatvedības pakalpojumu apdraudējuma aspekti.....	11
Grāmatvežiem piemērojamās FATF rekomendācijas	13
II sadaļa – RBP attiecībā uz NILLN/TFN.....	14
Kas ir uz risku balstīta pieeja?	14
Jaunās pieejas pamatojums	15
Uz risku balstītās pieejas piemērošana	15
Izaicinājumi	16
Pienākumu sadale uz risku balstītā pieejā.....	19
NILL/TF riska identificēšana.....	19
NILL/TF riska novērtēšana.....	20
NILL/TF riska mazināšana un pārvaldīšana	20
Kopīgas izpratnes veidošana par RBP	21
III sadaļa – Norādījumi grāmatvežiem par riskā balstītas pieejas īstenošanu	22
Riska identificēšana un novērtēšana	22
Valstij raksturīgais/ģeogrāfiskais risks.....	24
Klientam raksturīgais risks.....	25
Ar darījumiem/pakalpojumiem un to nodrošināšanas kanāliem saistītais risks	29
Mainīgie lielumi, kas var ietekmēt RBP un risku.....	32
Riska novērtējumu dokumentēšana.....	33
Riska mazināšana.....	33
Sākotnējā un pastāvīgā CDD (R.10 un 22)	34
Politiski nozīmīgas personas (PNP) (R.12 un R.22)	38
Pastāvīga klientu un noteiktu darbību uzraudzība (R.10 un 22)	39
Ziņošana par aizdomīgām darbībām/darījumiem, brīdināšana, iekšējie kontroles mehānismi un augstāka riska valstis (R.23).....	40
IV sadaļa – Norādījumi uzraugiem	44
Uz risku balstīta uzraudzības pieeja.....	44
Uzraugu un pašpārvaldes iestāžu loma uzraudzībā un pārraudzībā	44

Izpratne par NILL/TF risku	45
NILL/TF riska mazināšana un pārvaldīšana	46
RBP uzraudzība	48
Licencēšana vai reģistrācija	48
Uzraudzība un pārraudzība.....	50
Izpilde.....	51
Vadlīnijas	52
Apmācība	52
Apstiprinājumi.....	53
Informācijas apmaiņa	53
Prasību par faktiskajām īpašumtiesībām un līdzekļu/ienākumu avotu uzraudzība.....	54
Noteikumi par pārstāvjiem.....	56
1. pielikums. Informācija par faktiskajiem īpašniekiem trastam vai citam juridiskajam veidojumam, kuram grāmatvedis sniedz pakalpojumus	58
2. pielikums. Terminu glosārijs.....	63
3. pielikums. Uzraudzības prakse RBP īstenošanā.....	66
4. pielikums. RBP veidošanas grupas dalībnieki	69

Saīsinājumi

NILLN/TFN	Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršana/terorisma finansēšanas novēršana
<i>CDD</i>	Klienta ¹ padziļinātā izpēte
NNDP	Noteiktas nefinanšu darbības un profesijas
<i>FATF</i>	Finanšu darbības uzdevumu grupa
FIV	Finanšu izlūkošanas vienība
<i>INR.</i>	Rekomendācijas skaidrojošā piezīme
NILL	Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācija
NRN	Nacionālā riska novērtējums
PNP	Politiski nozīmīga persona
R.	Rekomendācija
RBP	Uz risku balstīta pieeja
SRB	Pašpārvaldes iestāde
<i>STR</i>	Ziņojums par aizdomīgu darījumu
TCSP	Trasta un uzņēmumu pakalpojuma sniedzēji
TF	Terorisma finansēšana

¹ Dažās jurisdikcijās vai profesijās lieto terminu “pircējs” ar tādu pašu nozīmi kā terminam “klients”, kas tiek lietots šajā dokumentā.

Kopsavilkums

1. Uz risku balstītā pieeja (RBP) ir būtiska *FATF* rekomendāciju efektīvai īstenošanai. Tā nozīmē, ka uzraugi, finanšu iestādes un profesionāli publiski praktizējoši grāmatveži (šajās vadlīnijās saukti arī kā “grāmatveži” vai “grāmatvedības profesija”) apzina, novērtē un saprot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas (NILL/TF) riskus, kam tie ir pakļauti, un ievieš atbilstošākos riska mazināšanas pasākumus. Šī pieeja ļauj koncentrēt resursus uz aspektiem, kuriem ir augstāks risks.
2. *FATF* RBP vadlīniju mērķis ir atbalstīt RBP ieviešanu, ņemot vērā nacionālā NILL/TF riska novērtējumus un NILLN/TFN tiesisko un regulatīvo satvaru. Tās ietver [vispārēju RBP izklāstu](#) un [konkrētas vadlīnijas](#) grāmatvedības profesijai un tās uzraugiem. Vadlīnijas tika veidotas, sadarbojoties ar profesijas pārstāvjiem, lai nodrošinātu, ka tās atspoguļo nozares specializētās zināšanas un labo praksi.
3. NILL/TF riska novērtējuma izstrādāšana ir būtisks sākumpunkts RBP piemērošanai. Novērtējumam jābūt samērīgam ar uzņēmējdarbības raksturu, lielumu un komplikētību. Visbiežāk izmantotie riska kritēriji ir valstij raksturīgais vai ģeogrāfiskais risks, klientam raksturīgais risks, pakalpojumam/darījumam raksturīgais risks. Vadlīnijās sniegti [piemēri riska faktoriem](#) no šīm riska kategorijām.
4. Vadlīnijās uzsvērts, ka grāmatvežu augstākā līmeņa vadītāju pienākums ir veicināt un popularizēt noteikumu ievērošanas jeb atbilstības kultūru kā uzņēmuma pamatvērtību. Viņiem jānodrošina, lai grāmatveži uzņemtos pārvaldīt NILL/TF riskus, veidojot vai uzturot darījumu attiecības.
5. Vadlīnijās akcentēts, ka grāmatvežiem savas politikas nostādnes un procedūras jāveido tā, lai sākotnējās un pastāvīgās klientu padziļinātās izpētes pasākumos būtu iekļauti NILL/TF riski, ar ko grāmatveži saskaras. Šajā sakarībā vadlīnijās ir izskaidroti grāmatvežu pienākumi attiecībā uz [faktisko īpašnieku identificēšanu un šīs informācijas pārbaudīšanu](#) un sniegti [piemēri](#) standarta, vienkāršotiem un pastiprinātiem *CDD* pasākumiem, pamatojoties uz NILL/TF risku.
6. Vadlīnijas [ietver sadaļu grāmatvedības profesijas uzraugiem](#), un tiek uzsvērta pašpārvaldes iestāžu (*SRB*) loma uzraudzībā un pārraudzībā. Tur izskaidrota uz risku balstītā pieeja uzraudzībai, kā arī uz risku balstītās pieejas uzraudzība, sniedzot konkrētus norādījumus par licencēšanas vai reģistrēšanas prasībām grāmatvedības profesijā, par mehānismiem uzraudzībai klātienē un neklātienē, par izpildes pasākumiem, vadlīnijām, apmācību un to, cik vērtīga ir informācijas apmaiņa starp publisko un privāto sektoru.
7. Vadlīnijās arī uzvērts [faktisko īpašumtiesību](#) prasību un pārstāvju iecelšanas noteikumu uzraudzības nozīmīgums. Tas akcentē to, kā uzraudzības sistēmas var palīdzēt noskaidrot, vai grāmatveži uztur pareizu un aktuālu informāciju par juridisko personu un juridisku veidojumu faktiskajiem īpašniekiem un vai šī informācija vajadzības gadījumā tiek savlaicīgi darīta pieejama kompetentajām iestādēm.

I sadaļa – Ievads un galvenie jēdzieni

Šīs vadlīnijas ir jālasa kopsakarībā ar tālāk minētajiem materiāliem, kuri ir pieejami *FATF* tīmekļa vietnē: www.fatf-gafi.org.

- a) *FATF* rekomendācijas, it īpaši 1., 10., 11., 12., 17., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25. un 28. rekomendācija, to skaidrojošās piezīmes (INR) un terminu vārdnīca.
- b) Citi saistītie *FATF* pamatnostādņu dokumenti, piemēram:
 - *FATF* Vadlīnijas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas nacionālā riska novērtēšanu (2013. gada februāris);
 - *FATF* Vadlīnijas par pārskatāmību un faktiskajiem īpašniekiem (2014. gada oktobris);
 - *FATF* Uz risku balstītās pieejas vadlīnijas trasta un uzņēmumu pakalpojumu sniedzējiem (*TCSP*) (2019. gada jūnijs)
 - *FATF* Uz risku balstītās pieejas vadlīnijas juridiskās nozares profesionāļiem (2019. gada jūnijs).
- c) Citi attiecīgie *FATF* ziņojumi, piemēram, *FATF* un Egmonta grupas kopīgais ziņojums par faktisko īpašumtiesību slēpšanu (2018. gada jūlijs)

Vispārīgā informācija un konteksts

8. Uz risku balstītā pieeja (RBP) ir būtiska, lai efektīvi īstenotu pārstrādātos *FATF* Starptautiskos standartus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, kā arī terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanai, kuri tika pieņemti 2012. gadā.² *FATF* pārskatīja savas 2009. gada RBP vadlīnijas grāmatvežiem, lai saskaņotu tās ar jaunajām *FATF* prasībām³ un atspoguļotu publisko iestāžu un privātā sektora gadu gaitā gūto pieredzi RBP piemērošanā. Šī pārstrādātā versija attiecas uz publiski praktizējošiem profesionāliem grāmatvežiem (turpmāk tekstā – “grāmatveži” vai “grāmatvedības profesija”; skat. 16. punktu tālāk). Grāmatvežiem jāskata arī RBP vadlīnijas trasta un uzņēmumu pakalpojumu sniedzējiem, kad tie sniedz *TCSP* pakalpojumus.

9. RBP vadlīnijas grāmatvežiem izstrādāja projekta grupa, kurā ietilpst *FATF* dalībnieki un privātā sektora pārstāvji. Projekta grupas vadītāji bija no Apvienotās Karalistes, ASV, Anglijas un Velsas Zvērināto grāmatvežu institūta, Starptautiskās advokātu asociācijas un Trasta un nekustamā īpašuma speciālistu biedrības. Projekta grupas dalībnieki ir uzskaitīti 4. pielikumā.

10. *FATF* pieņēma šīs atjauninātās RBP vadlīnijas grāmatvežiem 2019. gada jūnija plenārsēdē.

² [FATF \(2012\)](#).

³ *FATF* standarti ietver [FATF rekomendācijas](#), to skaidrojošās piezīmes un attiecīgās definīcijas no glosārija.

Vadlīniju mērķis

11. Šo vadlīniju mērķis ir šāds:
- a) veicināt vienotu izpratni par RBP grāmatvedības profesijai, finanšu iestādēm un noteiktām nefinanšu darbībām un profesijām (NNDP),⁴ kas uztur attiecības ar grāmatvežiem, kā arī kompetentajām iestādēm un pašpārvaldes iestādēm (SRB),⁵ kas atbild par pārraudzīšanu, vai grāmatveži izpilda tiem piemērojamos NILL/TFN pienākumus;
 - b) palīdzēt valstīm, kompetentajām iestādēm un grāmatvežiem izveidot un ieviest NILL/TFN RBP, sniedzot pamatnostādnes un aktuālās prakses piemērus, īpašu uzmanību pievēršot individuālo speciālistu un mazo uzņēmumu konsultēšanai;
 - c) atzīt, ka ir atšķirības uz risku balstītajā pieejā dažādiem grāmatvežiem, kuri sniedz atšķirīgus pakalpojumus, piemēram, obligāto revīziju, finanšu un nodokļu konsultācijas, ar maksātnespēju saistītus pakalpojumus un citus;
 - d) uzskaitīt pamatelementus, kas saistīti ar RBP piemērošanu NILL/TFN grāmatvedības profesijā;
 - e) uzsvērt, ka finanšu iestādēm, kuru klienti ir grāmatveži, ir jāapzina, jānovērtē un jāpārvalda NILL/TF risks saistībā ar grāmatvežiem un to pakalpojumiem;
 - f) palīdzēt valstīm, kompetentajām iestādēm un pašpārvaldes iestādēm ieviest FATF rekomendācijas attiecībā uz grāmatvežiem, it īpaši 22., 23. un 28. rekomendāciju;
 - g) palīdzēt valstīm, pašpārvaldes iestādēm un privātajam sektoram izpildīt tiem paredzētās prasības, it īpaši saskaņā ar IO.3 un IO.4;
 - h) atbalstīt valstu veiktās nacionālās riska novērtēšanas rīcības plānu efektīvu īstenošanu; un
 - i) atbalstīt valsts NILLN/TFN pasākumu efektīvu īstenošanu un uzraudzību, koncentrējoties uz riskiem, kā arī profilaktiskajiem un riska mazināšanas pasākumiem.

Vadlīniju mērķauditorija, statuss un saturs

12. Šo vadlīniju paredzētā mērķauditorija ir šāda:
- a) praktizējoši grāmatvedības profesijas pārstāvji;
 - b) valstis un to kompetentās iestādes, tostarp grāmatvežu NILLN/TFN uzraugi, pašpārvaldes iestādes, banku NILLN/TFN uzraugi, kas paļaujas uz grāmatvežu veikto CDD, un finanšu izlūkošanas vienības (FIV); un
 - c) praktizējoši speciālisti no banku nozares, citiem finanšu pakalpojumu sektoriem un NNDP, kas paļaujas uz grāmatvežu veikto CDD.
13. Šīm vadlīnijām ir četras sadaļas. I sadaļā sniegts ievads un aprakstīti galvenie jēdzieni. II sadaļā izklāstīti RBP pamatelementi, un tā jālasa kopsakarībā ar īpašiem norādījumiem grāmatvežiem (III sadaļa) un norādījumiem grāmatvežu uzraugiem par to, kā efektīvi īstenot RBP (IV sadaļa).

⁴ Skat. termina "Noteiktas nefinanšu darbības un profesijas" definīciju FATF glosārijā.

⁵ Skat. termina "Pašpārvaldes iestāde" definīciju FATF glosārijā.

Ir četri pielikumi:

- a) Informācija par faktiskajiem īpašniekiem uzņēmumam, trastam vai citam juridiskajam veidojumam, kuram grāmatvedis sniedz pakalpojumus (1. pielikums);
- b) Terminu glosārijs (2. pielikums);
- c) Uzraudzības prakse RBP īstenošanā (3. pielikums); un
- d) RBP veidošanas grupas dalībnieki (4. pielikums).

14. Šajās vadlīnijās atzīts, ka efektīvā RBP tiek ņemts vērā nacionālais konteksts, apsvērta tiesiskā un regulatīvā pieeja un attiecīgās nozares vadlīnijas katrā valstī un atspoguļots attiecīgās valsts grāmatvedības profesijas raksturojums, daudzveidīgums, brieduma pakāpe un riska profils, kā arī un nozarē strādājošu individuālo grāmatvežu riska profils. Vadlīnijās noteikti dažādi elementi, kas valstīm un grāmatvežiem jāapsver, izstrādājot un ieviešot efektīvu RBP.

15. Šīs vadlīnijas nav juridiski saistošas un neatceļ valsts iestāžu pārziņu⁶, tostarp to veikto vietējo novērtēšanu un grāmatvedības profesijas kategorizēšanu, balstoties uz esošo NILL/TF riska situāciju un citiem kontekstuālajiem faktoriem. To pamatā ir valstu un privātā sektora pieredze, palīdzot kompetentajām iestādēm un grāmatvežiem efektīvi izpildīt piemērojamās FATF rekomendācijas. Valsts iestādes var ņemt vērā šīs vadlīnijas, veidojot savas vadlīnijas nozarei. NNDP arī jāievēro attiecīgie tiesību akti un nozares vadlīnijas valstī, kurā grāmatvedis atrodas.

Vadlīņu tvērums un grāmatveža profesijas galvenās iezīmes

Tvērums un terminoloģija

16. Šīs vadlīnijas attiecas uz profesionāliem publiski praktizējošiem grāmatvežiem,⁷ un to mērķis ir palīdzēt viņiem izpildīt piemērojamās FATF rekomendācijas. Profesionāls publiski praktizējošs grāmatvedis ir profesionāls grāmatvedis neatkarīgi no darbības klasifikācijas (piemēram, revīzija, nodokļi vai konsultācijas), kas strādā birojā vai kā individuālais speciālists un sniedz profesionālus pakalpojumus. Sniegto pakalpojumu raksturs (tas ir, obligātā revīzija vai citi profesionālie pakalpojumi, piemēram, finanšu konsultācijas, pakalpojumi uzņēmumiem) nosaka padziļinātās izpētes un riska novērtēšanas tvērumu un apmēru. Profesionāliem grāmatvežiem arī jāievēro attiecīgie ētikas pienākumi, kas noteikti Starptautiskās grāmatvežu federācijas (IFAC) izdotajā Ētikas kodeksā.⁸

17. Šīs vadlīnijas neattiecas uz profesionāliem grāmatvežiem uzņēmumos, un tas ietver profesionālos grāmatvežus, kuri ir nodarbināti vai piesaistīti ar vai bez izpildpilnvarām tādās jomās kā tirdzniecība, rūpniecība, pakalpojumi, publiskais sektors, izglītība, bezpeļņas sektors, regulatīvās struktūras vai profesionālās organizācijas.

⁶ Valsts iestādēm šīs vadlīnijas ir jāņem vērā, veicot uzraudzības funkcijas.

⁷ Termins "grāmatvedis" šajās vadlīnijās tiek izmantots ar nozīmi "profesionāls publiski praktizējošs grāmatvedis".

⁸ [Starptautiskā profesionālu grāmatvežu ētikas kodeksa rokasgrāmata, izdota 2018. gadā.](#)

Šiem grāmatvežiem jāievēro attiecīgais profesijas rīcības kodekss vai citas alternatīvas vadlīnijas par atbilstošu rīcību saistībā ar aizdomām par darba devēja vai trešās puses veiktām nelikumīgām darbībām.

Galvenās iezīmes

18. Grāmatveži sniedz plašu pakalpojumu klāstu un veic ļoti daudzveidīgas darbības (kas atšķiras, piemēram, pēc pakalpojumu nodrošināšanas metodes, no tā, cik padziļinātas un ilgas attiecības ir izveidojušās ar klientiem, un no darbības apmēra). Šis vadlīnijas ir sarakstītas augstā līmenī, lai ietvertu visus dažādos uzraudzības vai pārraudzības līmeņus un formas, kas var būt piemērojami. Katrai valstij un tās nacionālajām iestādēm jācenšas izveidot sadarbību ar tās noteikto nefinanšu darbību un profesiju (NNDP) sektoru, un tas sniegs savstarpējus ieguvumus NILL/TF apkarošanā.

19. Dažādu NNDP un/vai profesionāļu, tostarp grāmatvežu, lomas un līdz ar to arī riski bieži atšķiras. Taču dažās jomās pastāv savstarpējās attiecības starp dažādām NNDP un/vai profesionālajām nozarēm un starp NNDP un finanšu iestādēm. Piemēram, uzņēmumi vai profesionāļi no citām NNDP un/vai profesionālajām nozarēm vai finanšu iestādēm var sniegt norādījumus grāmatvežiem. Dažās jurisdikcijās grāmatveži var sniegt arī trasta un uzņēmumu pakalpojumus, uz kuriem attiecas FATF rekomendācijas. Šādās darbības grāmatvežiem jāievēro uz risku balstītās pieejas vadlīnijas attiecībā uz trasta un uzņēmumu pakalpojumu sniedzējiem (TCSP).

20. Publiski praktizējoši profesionāli grāmatveži var sniegt plašu pakalpojumu klāstu daudzveidīgam klientu lokam. Faktiskie grāmatvežu sniegtie pakalpojumi dažādās jurisdikcijās var atšķirties, un šeit minētie piemēri var neattiekties uz visām jurisdikcijām. Pakalpojumi var ietvert tālāk minētos, neaprobežojoties ar tiem, bet tie nav obligāti jāsniedz vienam un tam pašam klientam. FATF rekomendācijas attiecas uz 22. rekomendācijā noteiktajām darbībām (skat. 31. punktu):

- a) revīzijas un dzīvības apdrošināšanas pakalpojumi (tostarp pārskatu grāmatvedības darbs sākotnējos publiskajos piedāvājumos);
- b) lietvedība un gada un periodisko pārskatu sagatavošana;
- c) nodokļu saistību izpilde;
- d) nodokļu konsultācijas;
- e) trasta un uzņēmumu pakalpojumi;
- f) iekšējā revīzija (kā profesionāls pakalpojums) un konsultēšana par iekšējo kontroli un riska pārvaldību;
- g) regulatīvie un saistību izpildes pasākumi, tostarp regulatīvo pārbaūžu un sanācijas ārpakalpojumi;
- h) ar uzņēmuma likvidāciju/maksātnespēju/saņēmēja pārvaldniekiem/bankrotu saistīti pakalpojumi;
- i) konsultācijas par darījumu strukturēšanu;
- j) padziļinātā izpēte saistībā ar uzņēmumu apvienošanu un pārņemšanu;
- k) konsultācijas par tiesību pārņemšanu;
- l) konsultācijas par klienta naudas līdzekļu ieguldīšanu un uzraudzību; un
- m) tiesu ekspertīze grāmatvedības jomā.

21. Daudzās valstīs grāmatveži ir speciālisti, ar kuriem bieži konsultējas daudzi mazie uzņēmumi un privātpersonas, kas vēlas saņemt vispārējas darījumu konsultācijas un konsultācijas par plašu regulatīvo un atbildības jautājumu klāstu. Atkarībā no profesionālās rīcības kodeksiem attiecīgajā jurisdikcijā, ja pakalpojumi neatbilst grāmatvežu kompetencei, vēlmei uzņemties risku vai komforta zonai, grāmatvežiem no uzdevuma vajadzētu atteikties. Taču viņi var ieteikt citu profesionālu konsultantu (piemēram, juridiskās nozares profesionāli, notāru, trasta un uzņēmumu pakalpojuma sniedzēju vai citu profesionālu grāmatvedi).

Grāmatvedības pakalpojumu apdraudējuma aspekti

22. Tālāk uzskaitīti daži no grāmatvežu veiktajiem uzdevumiem, kas visvairāk ir pakļauti potenciālam nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskam.

- a) Finanšu un nodokļu konsultācijas – noziedznieki var izlikties par privātpersonām un mēģināt saņemt finanšu vai nodokļu konsultācijas, lai noslēptu aktīvus un izvairītos no turpmākām saistībām.
- b) Uzņēmumu un trastu dibināšana – noziedznieki var mēģināt maldināt vai slēpt saistību starp noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem un noziedzīga nodarījuma izdarītāju, dibinot īpašam nolūkam paredzētus uzņēmumus vai citus sarežģītus juridiskos veidojumus (piemēram, trastus).
- c) Īpašuma pirkšana vai pārdošana – noziedznieki var izmantot īpašuma nodošanas darbības, lai vai nu slēptu nelikumīgu līdzekļu pārsūtīšanu (slāņošanas posms), vai šo līdzekļu citādu galīgo investēšanu pēc nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas procesa (integrēšanas posms).
- d) Finanšu darījumu veikšana – noziedznieki var izmantot grāmatvežus, lai veiktu vai veicinātu dažādas finanšu darbības savā uzdevumā (piemēram, skaidras naudas noguldīšanu vai izņemšanu no kontiem, mazumtirdzniecības darījumus ar ārvalstu valūtu, čeku izrakstīšanu un izņemšanu skaidrā naudā, akciju pirkšanu un pārdošanu, starptautisko naudas pārvedumu veikšanu un saņemšanu utt.).
- e) Iepazīstināšana ar finanšu iestādēm – noziedznieki var izmantot grāmatvežus kā iepazīstinātājus vai starpniekus. Šis process var notikt abos virzienos, jo noziedznieki var arī izmantot finanšu iestādes, lai iepazītos ar grāmatvežiem.

23. Tāpat arī nepilnīgi klienta uzturētā uzskaitē, ko grāmatveži atklāj, sniedzot grāmatvedības/lietvedības pakalpojumus, var būt paaugstināta riska joma. Arī finanšu deklarāciju sagatavošanu, izskatīšanu un revidēšanu noziedznieki var izmantot ļaunprātīgi, ja profesionālās struktūras nenodrošina pietiekamu pārraudzību vai netiek atbilstoši izmantoti grāmatvedības un revīzijas standarti.

24. Daudzi šajās vadlīnijās minētie aspekti par RBP piemērošanu NILLN/TFN var būt piemērojami arī predikatīvo nodarījumu kontekstā, it īpaši attiecībā uz citiem finanšu noziegumiem, piemēram, nodokļu noziegumiem. Ja izdosies RBP efektīvi piemērot attiecīgajiem predikatīvajiem nodarījumiem, tas stiprinās arī NILL/TFN pienākumus. Grāmatvežiem var būt arī specifiski pienākumi predikatīvo nodarījumu, piemēram, nodokļu noziegumu, riska identificēšanā, un uzraugi var būt iesaistīti pārraudzībā un izpildes pasākumos pret šiem noziegumiem. Tāpēc līdztekus šīm vadlīnijām grāmatvežiem un uzraugiem jāskata arī citas vadlīnijas, kas var attiekties uz predikatīvo nodarījumu risku pārvaldību.

25. Ar uzņēmumu un trastu dibināšanu un pārvaldīšanu saistītie pakalpojumi tiek uzskatīti par īpaši neaizsargātu jomu.

Uzņēmumu un trastu dibināšana⁹

26. Dažās valstīs grāmatveži ir iesaistīti uzņēmumu dibināšanas procesā. Lai gan citās valstīs iedzīvotāji var paši reģistrēt uzņēmumu tieši uzņēmumu reģistrā, reizēm viņi lūdz grāmatvežu konsultācijas vismaz par sākotnējiem korporatīvajiem, nodokļu jomas un administratīvajiem jautājumiem.

27. Noziedznieki var meklēt iespējas turpināt kontrolēt noziedzīgi iegūtos līdzekļus, vienlaikus traucējot tiesībaizsardzības iestādēm noskaidrot līdzekļu izcelsmi un īpašniekus. Uzņēmumus un bieži vien arī trastus un citus līdzīgus juridiskos veidojumus noziedznieki uzskata par potenciāli noderīgiem instrumentiem šāda mērķa sasniegšanā. Lai gan čaulas uzņēmumus,¹⁰ kuriem nav pastāvīgas saimnieciskās darbības vai aktīvu, var izmantot likumīgos nolūkos, piemēram, darījumu veikšanai, tos var arī izmantot, lai slēptu faktiskos īpašniekus vai radītu pastiprinātu priekšstatu par likumību. Noziedznieki arī var mēģināt ļaunprātīgi izmantot čaulas uzņēmumus¹¹, ko var būt izveidojuši grāmatveži, un censties piekļūt uzņēmumiem, kuri ilgstoši ir bijuši neaktīvi. Tas var būt mēģinājums radīt iespaidu, ka uzņēmumam ir laba reputācija un tas veic parastus darījumus, jo uzņēmums pastāv jau daudzus gadus. Šādi fiktīvie uzņēmumi arī var padarīt kopējo korporatīvo struktūru sarežģītāku, vēl vairāk apslēpjot informāciju par faktiskajiem īpašniekiem.

Uzņēmumu un trastu pārvaldīšana

28. Dažos gadījumos noziedznieki var mēģināt iesaistīt grāmatvežus uzņēmumu un trastu pārvaldīšanā, lai pastiprinātu iespaidu, ka uzņēmums vai trasts un tā darbības ir respektablas un likumīgas. Dažās valstīs profesionālie noteikumi neļauj grāmatvežiem darboties kā pilnvarniekiem vai uzņēmumu direktoriem vai pieprasa izpaust informāciju par esamību direktora amatā, lai nodrošinātu neatkarīgumu un pārskatāmību. Tas nosaka, vai ar uzņēmuma vai trasta darbībām saistītie līdzekļi var nonākt attiecīgā grāmatveža klienta kontā.

Rīkošanās kā pārstāvim

29. Privātpersonas var reizēm iecelt grāmatvežus vai citas personas kā pārstāvjus viņu akciju turēšanai, kad pastāv likumīgas bažas par personas datu aizsardzību, drošību vai komerciāliem aspektiem. Taču arī noziedznieki var izmantot akcionāru pārstāvjus, lai slēptu to, ka viņi ir aktīvu īpašnieki. Dažās valstīs grāmatvežiem ir aizliegts būt akcionāriem tām personām, ko viņi konsultē, bet citās valstīs grāmatveži regulāri darbojas kā pārstāvji. Dibinot darījumu attiecības šādās situācijās, grāmatvežiem ir jānoskaidro faktisko īpašnieku identitāte. Tas ir svarīgi, lai nepieļautu juridisko personu un veidojumu pretlikumīgu izmantošanu, un, iegūstot pietiekamu izpratni par klientu, varētu atbilstoši novērtēt un mazināt potenciālos NILL/TF riskus saistībā ar šīm darījumu attiecībām. Ja grāmatvežus lūdz rīkoties kā pārstāvjiem, viņiem ir jāsaprot šī lūguma iemesls un jānodrošina, ka viņi varēs pārlicināties par akciju faktiskā īpašnieka identitāti un to, vai nolūks šķiet likumīgs.

⁹ Šīs ilustrācijas var attiekties arī uz citām juridiskajām personām un veidojumiem.

¹⁰ Čaulas uzņēmums ir reģistrēta sabiedrība, kurai nav nekādu neatkarīgu darījumu, nozīmīgu aktīvu, notiekošas saimnieciskās darbības vai darbinieku.

¹¹ Fiktīvs uzņēmums ir reģistrēta sabiedrība ar neaktīviem akcionāriem, direktoriem un sekretāru, un tas ilgstoši ir bijis pasīvs, pat ja tam jau ir izveidojušās attiecības ar klientiem.

Grāmatvedības pakalpojumu izmantošana atskaišu viltošanai un nodokļu nemaksāšanai, klientu kontu un maksātnespējas pakalpojumu ļaunprātīga izmantošana

30. Noziedznieki var ļaunprātīgi izmantot grāmatvežu sniegtos pakalpojumus, lai radītu iespaidu par viltotu atskaišu likumību nolūkā slēpt līdzekļu avotu. Piemēram, grāmatveži var pārbaudīt un apstiprināt šādas atskaites uzņēmumiem, kuri iesaistīti noziedzīgās darbībās, un tādējādi veicināt nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizāciju. Grāmatveži var arī veikt finanšu darījumus ar lielām naudas summām, kas noziedzniekiem ļauj ļaunprātīgi izmantot grāmatveža klientu kontus. Atsevišķu grāmatvedības profesionāļu maksātnespējas procesa prakse arī var radīt risku, ka noziedznieki slēps ar uzņēmuma palīdzību legalizētās nelikumīgās naudas revīzijas posmu izsekojamību un pārvedīs noziedzīgi iegūtos līdzekļus. Tāpat grāmatvedības pakalpojumus var izmantot, lai veicinātu nodokļu nemaksāšanu un krāpšanos ar PVN.

Grāmatvežiem piemērojamās FATF rekomendācijas

31. FATF rekomendāciju galvenais nolūks attiecībā uz grāmatvedības profesijas pārstāvjiem atbilst šīs profesijas ētiskajiem pienākumiem, proti, izvairīties no palīdzēšanas noziedzniekiem vai noziedzīgu darbību veicināšanas. 22. rekomendācijas prasības par klientu padziļināto izpēti, datu uzglabāšanu, PNP, jaunajām tehnoloģijām un paļaušanos uz trešajām pusēm, kā izklāstīts. 10., 11., 12., 15. un 17. rekomendācijā, noteiktos apstākļos attiecas uz grāmatvežiem. 22. rekomendācijas prasības uz grāmatvežiem jo īpaši attiecas tad, ja viņi savu klientu uzdevumā gatavojas veikt vai veic darījumus saistībā ar šādām darbībām:

- a) nekustamā īpašuma pirkšana un pārdošana;
- b) klienta naudas līdzekļu, vērtspapīru vai citu aktīvu pārvaldīšana;
- c) bankas kontu, krājkontu vai vērtspapīru kontu pārvaldīšana;
- d) ieguldījumu organizēšana uzņēmumu izveidei, darbībai vai pārvaldībai; un
- e) juridisko personu vai veidojumu dibināšana, darbība vai pārvaldība un uzņēmumu pirkšana un pārdošana.

32. 23. rekomendācijā noteikts, ka 18., 19., 20. un 21. rekomendācijas prasības par iekšējiem NILLN/TFN kontroles mehānismiem, pasākumiem, kas veicami attiecībā uz valstīm, kuras neievēro vai nepietiekami ievēro FATF rekomendācijas, ziņošanu par aizdomīgām darbībām un saistītajiem brīdināšanas aizliegumiem un konfidencialitāti, attiecas uz grāmatvežiem, kad viņi klienta uzdevumā vai tā labā veic finanšu darījumu, kas ir saistīts ar 22. rekomendācijā aprakstītajām darbībām. III sadaļā ir sniegti plašāki norādījumi par 22. un 23. rekomendācijā noteikto pienākumu piemērošanu grāmatvežiem.

33. Valstīm ir jānosaka atbilstošākais režīms, kas ir piemērots attiecīgo NILL/TF risku risināšanai un kurā ņemtas vērā grāmatvežu darbības un piemērojamais rīcības kodekss.

II sadaļa – RBP attiecībā uz NILLN/TFN

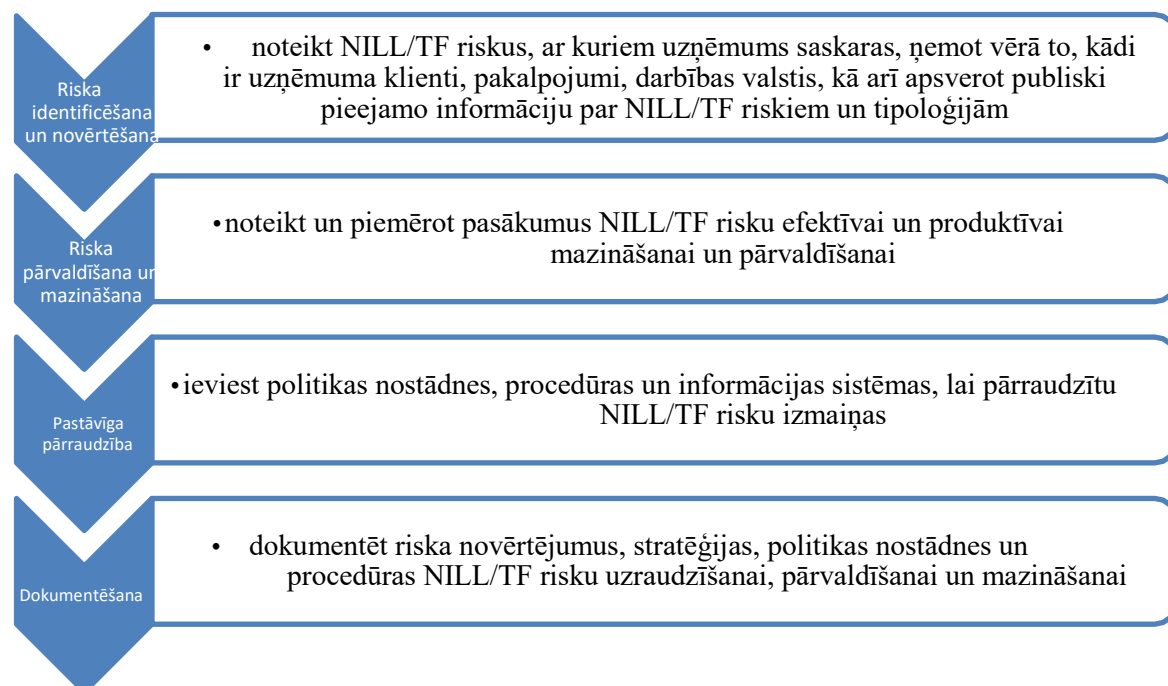
Kas ir uz risku balstīta pieeja?

34. Uz risku balstītā pieeja (RBP) nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai un terorisma finansēšanas novēršanai (NILLN/TFN) nozīmē, ka valstīm, kompetentajām iestādēm, NNDP, tostarp grāmatvežiem,¹² ir jānosaka, jānovērtē un jāizprot NILL/TF riski, kam tie ir pakļauti, un jāveic vajadzīgie NILLN/TFN pasākumi, lai efektīvi un produktīvi mazinātu un pārvaldītu šos riskus.

35. Grāmatvežiem būs jāiegulda resursi un vajadzēs apmācību, lai identificētu un pastāvīgi izprastu NILL/TF risku, kas skar nozari, kā arī konkrētus grāmatvežu sniegtos pakalpojumus, klientūru un viņu darbības jurisdikciju, kā arī lai identificētu un izprastu ieviesto vai ieviešamo faktiskā un potenciālā riska kontroles pasākumu efektivitāti. Uzraugiem būs pastāvīgi jāizprot viņu uzraudzības jomai raksturīgie NILL/TF riski, kā arī tas, cik lielā mērā NILLN/TFN pasākumi varētu reālistiski mazināt šādus riskus.

36. RBP nav pret kļūdām pilnīgi droša pieeja; var būt gadījumi, kad grāmatvedības praksē ir veikti pamatoti un samērīgi NILLN/TFN pasākumu riska identificēšana un mazināšanai, bet šī prakse atsevišķās situācijās tāpat tiek izmantota NILL vai TF nolūkos. Lai gan jebkurai RBP ir robežas, NILL/TF ir reāla un nopietna problēma, kura grāmatvežiem ir jārisina, lai viņi netīši vai kā citādi neveicinātu vai nesekmētu to.

37. RBP galvenos elementus var apkopot šādi.

¹² Ietver gan juridiskās, gan fiziskās personas; skat. termina “Noteiktas nefinanšu darbības un profesijas” definīciju FATF glosārijā.

Jaunās pieejas pamatojums

38. *FATF* 2012. gadā atjaunināja savas rekomendācijas, lai sekotu jauno risku attīstībai un stiprinātu globālos aizsardzības mehānismus. *FATF* mērķis joprojām ir aizsargāt finanšu sistēmu integritāti, nodrošinot valdībām vajadzīgos jaunākos rīkus, lai vērstos pret finanšu noziegumiem.

39. Uz risku balstītajā pieejā lielāks uzsvars tika likts uz NILLN/TFN, it īpaši profilaktiskajiem pasākumiem un uzraudzību. Lai gan 2003. gada rekomendācijās sniegti ieteikumi par RBP piemērošanu dažās jomās, 2012. gada rekomendācijās RBP tiek aplūkots kā būtisks valsts NILLN/TFN sistēmas pamats.¹³

40. RBP ļauj valstīm *FATF* prasību ietvaros pieņemt pielāgotāku pasākumu kopumu, lai varētu mērķtiecīgi izmantot savus resursus vēl efektīvāk un racionālāk un piemērot risku raksturam samērīgus profilaktiskos pasākumus.

41. Tāpēc RBP ir būtisks elements *FATF* standartu efektīvai ieviešanai, ko veic valstis un grāmatveži.¹⁴

Uz risku balstītās pieejas piemērošana

42. *FATF* standartos nevienai nozarei nav iepriekš noteikts paaugstināts risks. Standartos ir norādītas nozares, kuras var būt mazāk aizsargātas pret NILL/TF. Vispārējais risks jānosaka, veicot nozares novērtēšanu valsts līmenī. Dažādām nozares struktūrām būs augstāks vai zemāks risks atkarībā no daudziem dažādiem faktoriem, tostarp pakalpojumiem, produktiem, klientiem, ģeogrāfiskās atrašanās vietas un tā, cik spēcīga ir šīs struktūras atbilstības nodrošināšanas programma.

43. 1. rekomendācijā ir noteikts RBP piemērošanas tvērums, kas aprakstīts tālāk tekstā.

- a) **Uz ko attiecas valsts NILLN/TFN režīms?** Līdztekus *FATF* rekomendācijās jau iekļautajām nozarēm un darbībām¹⁵ valstīm šis režīms jāattiecinā arī uz citām iestādēm, nozarēm vai darbībām, ja tās rada paaugstinātu NILL/TF risku. Valstis var arī apsvērt iespēju atbrīvot konkrētas iestādes, nozares vai darbības no dažiem NILLN/TFN pienākumiem, ja ir izpildīti noteikti nosacījumi, piemēram, pierādīts zems NILL/TF risks, un šādiem apstākļiem jābūt stingri ierobežotiem un pamatotiem.¹⁶

¹³ R.1.

¹⁴ Uz risku balstīto profilaktisko un riska mazināšanas pasākumu efektivitāti vērtēs, veicot valsts NILLN/TFN režīma savstarpējo novērtēšanu. Efektivitātes novērtējumā tiks mērīts, kādā apmērā valsts ir izpildījusi noteiktu rādītāju kopumu, kas ir būtisks spēcīgai NILLN/TFN sistēmai, un tiks analizēts, kādā apmērā valsts tiesiskais regulējums un institucionālā struktūra nodrošina gaidāmos rezultātus. Vērtētājiem jāņem vērā riski un RBP pieļaujama elastīgums, nosakot, vai valsts NILLN/TFN pasākumiem ir trūkumi un cik tie ir nozīmīgi (*FATF, 2013f*).

¹⁵ Skat. glosārijā definīcijas termiņiem "Noteiktas nefinanšu darbības un profesijas" un "Finanšu iestādes".

¹⁶ Skat. INR.1.

- b) **Kā jāuzrauga vai jāpārtrauc NILLN/TFN režīma subjektu atbilstība šim režīmam?** Uzraugiem jāpārlicinās, vai grāmatveži izpilda savus pienākumus, kas noteikti 1. rekomendācijā. NILLN/TFN uzraugiem jāapsver paša grāmatveža riska novērtējums un riska mazināšana un jānosaka valsts RBP atļautā rīcības brīvības pakāpe.
- c) **Kā NILLN/TFN režīma subjektiem panākt atbilstību?** RBP vispārējais princips nosaka, ka augstāka riska gadījumā ir jāveic pastiprināti pasākumi, lai pārvaldītu un mazinātu šos riskus. Veikto profilaktisko pasākumu un kontroles pasākumu apmēram, pakāpei, biežumam vai intensitātei augstāka riska gadījumā jābūt lielākai. Grāmatvežiem ir jāizpilda katrs no *CDD* pasākumiem, kas noteikti a) līdz d) punktā¹⁷: a) klienta identificēšana un iegūto identitātes datu pārbaude; b) faktiskā īpašnieka identificēšana un saprātīgu pasākumu veikšana, lai pārbaudītu faktiskā īpašnieka identitāti; c) darījumu attiecību nolūka un rakstura izprašana; un d) pastāvīga darījumu attiecību uzraudzība. Taču, ja NILL/TF risks ir novērtēts kā zemāks, veikto kontroles pasākumu pakāpe, biežums un/vai intensitāte būs salīdzinoši mazāka. Ja riska līmenis ir novērtēts kā normāls, jāpiemēro standarta NILLN/TFN kontroles pasākumi.
- d) **Apsvērumi attiecību uzsākšanai ar klientiem** Grāmatvežiem nav pienākuma pilnībā izvairīties no riska. Pat ja pakalpojumi, ko viņi sniedz klientiem, saskaņā ar risku novērtējumu tiek uzskatīti par mazaizsargātiem pret NILL/TF riskiem, tas nenozīmē, ka visi grāmatveži un visi viņu klienti vai pakalpojumi rada paaugstinātu risku, ņemot vērā ieviestos riska mazināšanas pasākumus.
- e) **Grāmatvedības pakalpojumu nozīmīgums ekonomikai kopumā** Grāmatvežiem bieži ir svarīga nozīme valsts juridiskajā un ekonomiskajā dzīvē. Viņu uzdevums objektīvi pārlicināties par uzņēmuma finanšu stāvokli un darbību ir vitāli nozīmīgs. Ar jebkāda veida klientu grupu saistītie riski nav statistiski, un sagaidāms, ka šajā klientu grupā, balstoties uz dažādiem faktoriem, individuālus klientus arī var klasificēt riska kategorijās, piemēram, ar zemu, vidēju, vidēji augstu vai augstu risku (detalizētu aprakstu skatiet tālāk III sadaļā). Attiecīgi jāpiemēro riska mazināšanas pasākumi.

Izaicinājumi

44. RBP īstenošanā grāmatvežiem var rasties vairāki izaicinājumi, nosakot vajadzīgos veicamos pasākumus. Uz risku balstītajai pieejai ir nepieciešami resursi un kompetence gan valsts, gan nozaru līmenī, lai apkopotu un interpretētu informāciju par riskiem, izstrādātu politikas nostādnes un procedūras un apmācītu personālu. RBP ir atkarīga arī no indivīdu spējas izdarīt pamatotus un kvalificētus spriedumus, izstrādājot un īstenojot šādas politikas nostādnes un procedūras. Tas arī nodrošinās daudzveidīgu praksi, lai gan var tikt ieviesti inovatīvi risinājumi augstāka riska jomām. No otras puses, grāmatveži var nebūt pārlicināti, kā panākt atbilstību tiesiskajam regulējumam, un grāmatvedības profesijā var būt grūti piemērot informācijā pamatotu RPB.

¹⁷ Skatīt R.10

45. Grāmatvežiem ir jābūt labai izpratnei par riskiem un racionālai spriestspējai. Tas nozīmē, ka profesijai un individuāliem tās pārstāvjiem ir jāceļ kvalifikācija ar praksi un apmācību. Ja grāmatveži mēģinās ieviest RBP bez pietiekamas kompetences vai izpratnes un zināšanām par riskiem, ar ko nozare saskaras, viņi var izdarīt kļūdainus spriedumus. Grāmatveži var novērtēt risku par augstu, un tas var izraisīt nelietderīgu resursu izšķērdēšanu, vai novērtēt to par zemu, kas savukārt var radīt apdraudējumu.

46. Viņi var arī secināt, ka daži darbinieki nejūtas komfortabli, izdarot uz risku balstītus spriedumus. Tas var novest pie pārlieku piesardzīgiem lēmumiem vai pie tā, ka lēmuma pamatojuma dokumentēšanai tiek veltīts nesamērīgi ilgs laiks. Tāpat tas var rosināt riska novērtējumu veikšanu tikai "ķeksīša dēļ".

47. Lai attīstītu labu spriestspēju, ir nepieciešama atbilstoša informācija un izlūkošanas dati no izraudzītajām kompetentajām iestādēm un pašpārvaldes iestādēm. Labās prakses vadlīnijas, apmācība, nozares pētījumi un cita pieejamā informācija un materiāli arī palīdzēs grāmatvežiem attīstīt informācijas analizēšanas metodes, lai iegūtu uz risku balstītus kritērijus. Šai informācijai un vadlīnijām jābūt grāmatvežiem viegli pieejamai, lai viņi savus spriedumus varētu balstīt pēc iespējas labākās zināšanās.

48. Pakalpojumi un produkti, ko grāmatveži piedāvā saviem klientiem, ir dažādi un nav saistīti tikai ar finansēm. FATF rekomendācijas vienlīdz attiecas uz grāmatvežiem, kuri veic noteiktas darbības (skat. 31. punktu), tostarp pienākumus saistībā ar klientu padziļināto izpēti, ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem un attiecīgajiem brīdināšanas aizliegumiem, datu uzglabāšanu, politiski nozīmīgu personu vai jaunu tehnoloģiju identificēšanu un ar tām saistīto risku pārvaldību un paļaušanos uz citām trešās puses finanšu iestādēm un NNDP.

1. Iodziņš. Konkrēti RBP izaicinājumi grāmatvežiem

Atbilstības kultūra un piemēroti resursi. Lai ieviestu RBP, grāmatvežiem jāpiemīt spēcīgai izpratnei par riskiem un jābūt labai profesionālajai spriestspējai. Galvenais, lai vadība atzītu atbilstības kultūras nozīmīgumu visā organizācijā un nodrošinātu pietiekamus resursus tās ieviešanai atbilstoši organizācijas lielumam, mērogam un darbībām. Tam nepieciešama kompetences pilnveide, tostarp, piemēram, ar apmācību, darbā pieņemšanu, profesionālu konsultāciju saņemšanu un "mācīšanos darot". Tāpat ir jāpiešķir vajadzīgie resursi, lai apkopotu un interpretētu informāciju par riskiem gan valsts, gan institucionālajā līmenī un izstrādātu procedūras un sistēmas, tostarp nodrošinātu efektīvu lēmumu pieņemšanu. Šo procesu stiprinās kompetento iestāžu, uzraugu un pašpārvaldes iestāžu sniegtā informācija. Vērtīgas ir arī kompetento iestāžu, uzraugu un pašpārvaldes iestāžu nodrošinātās labas prakses vadlīnijas.

Nozīmīga pakalpojumu un klientu daudzveidība Grāmatvežu sniegto pakalpojumu apmērs un raksturs un apkalpo klientu loks, kā arī grāmatvedības biroja lielums, specializācijas jomas un biroja un tā darbinieku pieredzes līmenis var būtiski atšķirties.

Ieviešot RBP, grāmatvedības (un saistītās revīzijas) profesionāļiem ir jāizdara pamatoti spriedumi par saviem konkrētajiem pakalpojumiem un darbībām. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāatzīst, ka uz risku balstītā režīmā visi grāmatveži neievieš identiskus NILLN/TFN kontroles mehānismus. Piemērotie riska mazināšanas pasākumi ir atkarīgi arī no profesionāļa lomas un iesaistes raksturojuma. Ievērojami atšķiras apstākļi profesionāļiem, kuri tieši pārstāv klientus, un tiem, kuri ir piesaistīti noteiktiem mērķiem. Ja pakalpojumi ir saistīti ar nodokļu jomas tiesību aktiem, grāmatvedības profesionāļiem jāņem vērā vēl citi apsvērumi saistībā ar valstī vai jurisdikcijā atļautajām darbībām un juridisku vai fizisku personu strukturēšanas metodēm vai darbībām, kas ļauj likumīgi izvairīties no nodokļu maksāšanas.

Juridisko personu un veidojumu faktisko īpašnieku pārskatāmība¹⁸

Grāmatveži var būt iesaistīti juridisko personu un veidojumu dibināšanā, pārvaldīšanā vai administrēšanā, lai gan daudzās valstīs šīs darbības var veikt arī jebkura juridiskā vai fiziskā persona. Ja profesionāļi veic šo “vārtu sargātāja” lomu, atkarībā no klientu loka rakstura un darbībām viņiem var rasties sarežģījumi iegūt un uzturēt aktuālu un pareizu informāciju par faktiskajiem īpašniekiem. Citi izaicinājumi var rasties, veidojot attiecības ar jauniem klientiem, kuriem ir minimāla saimnieciskā darbība saistībā ar juridisko personu un/vai tās īpašniekiem vai faktiskajiem īpašniekiem, piemēram, kā jaunuzņēmumiem. Visbeidzot neatkarīgi no tā, vai informācijas avots ir publiskais reģistrs vai klienti, vienmēr pastāv potenciāls risks saistībā ar informācijas pareizību, it īpaši, ja pamatā esošā informācija ir pašdeklarēta (šajā sakarībā grāmatvežiem jāskata RBP vadlīnijas attiecībā uz TCSP). Neskatoties uz šiem riskiem, grāmatvedim jau no paša sākuma jāprasa atbildes tieši klientam, lai noskaidrotu faktiskos īpašniekus (vispirms nosakot, ka nav piemērojams neviens no attiecīgajiem izņēmumiem faktisko īpašnieku noskaidrošanā, piemēram, klients nav biržas sarakstā iekļauta sabiedrība). Klienta sniegtā informācija pēc tam ir atbilstoši jāpārbauda, atsaucoties uz publiskajiem reģistriem vai citiem trešās puses avotiem, kad iespējams. Tāpēc var būt jāuzdod vēl citi un precizējoši jautājumi tiešajam klientam. Mērķis ir nodrošināt, lai grāmatvedim būtu pamatota pārlicība par faktiskā īpašnieka identitāti. Praktiskākus norādījumus par faktiskajiem īpašniekiem skatiet 2. lodziņā.

Noziedzības risks Tā kā grāmatvežiem ir būtisks uzdevums nodrošināt tiesību aktos prasīto ieskatu uzņēmuma finanšu stāvoklī un darbībās, grāmatvežiem jāpievērš īpaša uzmanība NILL/TF riskam, ko rada viņu sniegtie pakalpojumi, lai nepieļautu iespēju, ka viņi netīši neklūtu par nozīmīga NILL/TF pārkāpuma izdarītājiem vai līdzzinātājiem. Grāmatvedības (un saistītās revīzijas) birojiem ir jāaizsargājas, lai noziedznieki un teroristu tos neizmantotu ļaunprātīgi.

¹⁸ Skat. arī FATF un Egmonta grupas kopīgo ziņojumu par faktisko īpašumtiesību slēpšanu, kas publicēts 2018. gada jūlijā.

Atbildības piešķiršana saskaņā ar RBP

49. Efektīvs uz risku balstīts režīms atbilst valsts tiesiskajai un regulatīvajai pieejai, finanšu sektora raksturam, daudzveidībai, brieduma pakāpei un riska profilam, kā arī atspoguļo šos aspektus. Grāmatvežiem vajadzēt identificēt un novērtēt savu NILL/TF risku, ņemot vērā NRN saskaņā ar 1. rekomendāciju, kā arī valsts tiesisko un regulatīvo sistēmu, tostarp jomas, kurām noteikts nozīmīgs risks, un riska mazināšanas pasākumus. Grāmatvežiem jāveic atbilstošas darbības, lai identificētu un novērtētu savus NILL/TF riskus, un jāievieš politikas nostādnes, kontroles mehānismi un procedūras, kas ļauj efektīvi pārvaldīt un mazināt identificētos riskus.¹⁹ Ja NILL/TF riski ir paaugstināti, grāmatvežiem vienmēr jāveic pastiprināta CDD, lai gan valsts tiesību aktos var nebūt skaidri noteikts, kā mazināt šādus paaugstinātus riskus (piemēram, ar dažādu pakāpju pastiprinātu pastāvīgo pārraudzību).

50. Grāmatvežu pieņemtajās NILL/TF risku mazināšanas stratēģijās jāņem vērā piemērojamās valsts tiesiskās, regulatīvās un uzraudzības sistēmas. Lemjot par to, kādā mērā grāmatveži var pieņemt lēmumus par riska mazināšanas veidiem, valstīm jāapsver nozares spēja efektīvi identificēt un pārvaldīt NILL/TF riskus, kā arī uzraugu kompetence un resursi, lai atbilstoši uzraudzītu to, kā grāmatveži pārvalda NILL/TF riskus un rīkojas, lai risinātu kļūdas. Valstis var arī apsvērt kompetento iestāžu sniegtos pierādījumus par nozares atbilstības līmeni un nozares pieeju NILL/TF riska risināšanai. Valstis, kur tikai veidojas pakalpojumu sektori vai vēl attīstās tiesiskā, regulatīvā un uzraudzības sistēma, var noteikt, ka grāmatvežiem nav pilnīga aprikojuma, lai efektīvi identificētu un pārvaldītu NILL/TF risku. Tādos gadījumos var būt piemērota normatīvāka NILLN/TFN prasību īstenošanas pieeja, līdz attiecīgajā jomā ir nostiprinājusies izpratne un pieredze.²⁰

51. Grāmatvežus nevajadzētu atbrīvot no NILLN/TFN uzraudzības, pat ja atbilstības kontroles mehānismi ir pietiekami. Taču RBP ļauj kompetentajām iestādēm vērst lielākus uzraudzības resursus uz augstāka riska personām.

NILL/TF riska identificēšana

52. Efektīvas RBP priekšnosacījums ir savlaicīga piekļuve pareizai un objektīvai informācijai par NILL/TF riskiem. INR.1.3 ir noteikts, ka valstīm jābūt mehānismiem, lai visām attiecīgajām kompetentajām iestādēm, pašpārvaldes iestādēm, finanšu iestādēm un grāmatvežiem nodrošinātu atbilstošu informāciju par riska novērtēšanas rezultātiem. Ja informācija nav pieejama, piemēram, ja kompetentajām iestādēm nepietiek datu riska novērtēšanai, tās nevar dalīties ar svarīgu informāciju par NILL/TF riskiem un draudiem vai piekļuvei informācijai ierobežo cenzūra, grāmatvežiem var būt grūti pareizi identificēt NILL/TF risku.

53. 34. rekomendācijā noteikts, ka kompetentajām iestādēm, uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir jāizveido vadlīnijas un jāsniedz atgriezeniskā saite finanšu iestādēm un NNDP.

¹⁹ R.1 un IN.1.

²⁰ Tā pamatā varētu būt II sadaļā aprakstīto elementu kombinācija, kā arī tādi objektīvie kritēriji kā savstarpējās novērtēšanas ziņojumi, ziņojumi par turpmākiem pasākumiem vai finanšu sektora rīcības plāns (FSAP).

Šādas vadlīnijas un atgriezeniskā saite palīdz iestādēm un uzņēmumiem identificēt NILL/TF riskus un atbilstoši pielāgot savas riska mazināšanas programmas.

NILL/TF riska novērtēšana

54. Lai novērtētu NILL/TF risku, valstīm, kompetentajām iestādēm, tostarp uzraugiem, pašpārvaldes iestādēm un grāmatvežiem, ir jānosaka, kā viņus ietekmēs identificētie NILL/TF draudi. Viņiem jāanalizē iegūtā informācija, lai saprastu šo risku iespējamību un to, kādu ietekmi tie atstās uz atsevišķiem grāmatvežiem, visu nozari un valsts tautsaimniecību. Sākumā NILL/TF riski bieži tiek klasificēti kā zemi, vidēji zemi, vidēji, vidēji augsti un augsti. Tāpēc NILL/TF riska novērtēšana neaprobežojas tikai ar kvantitatīvās un kvalitatīvās informācijas apkopošanu bez atbilstošas tās analizēšanas; šī informācija veido pamatu efektīvai NILL/TF riska mazināšanai, un informācija ir jāuztur aktuāla, lai tā paliktu nozīmīga.²¹

55. Kompetentajās iestādēs, tostarp uzraudzības iestādēs un pašpārvaldes iestādēs, jāstrādā kvalificētam un uzticamam personālam, kas pieņemts darbā pēc atbilstības un piemērotības pārbaudīšanas, kad vajadzīgs. Darbinieku tehniskajam aprīkojumam jābūt samērīgam ar viņu pienākumu sarežģītības pakāpi. Grāmatvedības biroji/grāmatveži, kuriem regulāri jāveic liels informācijas pieprasījumu daudzums, uzsākot attiecības ar jauniem klientiem, piemēram, uzņēmuma lieluma un ģeogrāfiskās ietekmes dēļ, arī var apsvērt iespēju piesaistīt kvalificētus un uzticamus darbiniekus, kuri ir atbilstoši pieņemti darbā un pārbaudīti. Šādi grāmatvedības biroji varētu apsvērt arī dažādas pieejamās tehnoloģiskās iespējas (tostarp mākslīgo intelektu) un datorprogrammas, kas varētu palīdzēt grāmatvežiem šajā uzdevumā.

56. Grāmatvedības birojiem ir jāizstrādā iekšējās politikas nostādnes, procedūras un kontroles mehānismi, tostarp piemērota atbilstības vadības kārtība un pienācīgas pārbaudes procedūras, lai nodrošinātu augstus darbā pieņemšanas standartus. Tāpat grāmatvedības birojiem ir jāizstrādā pastāvīgas darbinieku apmācības programma. Darbinieku apmācībai jābūt samērīgai ar viņu pienākumu sarežģītības pakāpi.

NILL/TF riska mazināšana un pārvaldīšana

57. *FATF* rekomendācijās noteikts, ka, piemērojot RBP, grāmatvežiem, valstīm, kompetentajām iestādēm un uzraugiem jāizlemj, kāds ir vispiemērotākais un efektīvākais veids viņu identificētā NILL/TF riska mazināšanai un pārvaldīšanai. Kad NILL/TF risks ir augstāks, jāveic pastiprināti pasākumi situācijas pārvaldīšanai un riska mazināšanai. Zemāka riska situācijās var piemērot mazāk stingrus pasākumus.²²

- a) Valstis var nolemt nepiemērot atsevišķas *FATF* rekomendācijas, kurās grāmatvežiem prasīts veikt noteiktas darbības, ja i) ir apstiprinājies, ka nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risks ir mazs; tas tiek darīts stingri ierobežotos un pamatotos apstākļos un attiecas uz noteikta veida grāmatvežiem, vai ii) ja finanšu darbības veic fiziska vai

²¹ [FATF \(2013a\)](#), 10. punkts. Sikāku informāciju par NILL/TF riska identificēšanu un novērtēšanu skatiet arī I D sadaļā.

²² Atkarībā no valsts tiesiskā regulējuma par vienkāršotu padziļināto izpēti.

juridiska persona neregulāros vai ļoti ierobežotos gadījumos tā, ka pastāv zems NILL/TF risks, ja ir izpildīti INR 1.6 minētie izņēmumi.

- b) Valstīm un grāmatvežiem, kas vēlas piemērot vienkāršotus pasākumus, ir jāveic novērtēšana, lai pārliecinātos, ka ar attiecīgo klientu vai pakalpojumu kategoriju ir saistīts mazāks risks, jānosaka attiecīgo risku zemāka līmeņa sliksnis un jānosaka vajadzīgo NILLN/TFN pasākumu apmērs un intensitāte, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi kādam no INR 1.6 minētajiem izņēmumiem. Noteiktās rekomendācijās ir sniegta sīkāka informācija par to, kā šis vispārējais princips attiecas uz konkrētām prasībām.²³

Kopīgas izpratnes veidošana par RBP

58. RBP efektivitāte ir atkarīga no tā, vai kompetentajām iestādēm un grāmatvežiem ir vienota izpratne par RBP saturu, piemērošanas veidu un to, kā vajadzētu risināt NILL/TF riskus. Līdztekus tiesiskajai un regulatīvajai sistēmai, kas nosaka rīcības brīvības pakāpi, grāmatvežiem ir jārisina viņu identificētie riski. Kompetentajām iestādēm jāizdod grāmatvežiem paredzētas vadlīnijas par to, kā, izmantojot uz riskiem vērstu pieeju, izpildīt viņu tiesiskos un regulatīvos pienākumus NILLN/TFN jomā. Ir svarīgi veicināt pastāvīgu un efektīvu komunikāciju starp kompetentajām iestādēm un nozari.

59. Kompetentajām iestādēm jāatzīst, ka visi grāmatveži neieviesīs identiskus NILLN/TFN kontroles mehānismus uz risku balstītā režīmā. No otras puses, grāmatvežiem jāsaprot, ka elastīga RBP neatbrīvo viņus no efektīvu NILLN/TFN kontroles pasākumu piemērošanas ar RBP.

²³ Piemēram, 22. rekomendācija par klientu izpēti.

III sadaļa – Norādījumi grāmatvežiem par riskā balstītas pieejas īstenošanu

Riska identificēšana un novērtēšana

60. Grāmatvežiem jāveic atbilstoši pasākumi, lai, ņemot vērā grāmatvedības biroja konkrēto klientūru, visa biroja mērogā identificētu un novērtētu risku, ka to varētu izmantot NILL/TF nolūkos. To parasti veic vispārējā klientu pieņemšanas un attiecību uzsākšanas un procesa ietvaros. Šie novērtējumi ir jādokumentē un jāuztur aktuāli, un ir jābūt atbilstošiem mehānismiem, lai riska novērtēšanas informāciju sniegtu kompetentajām iestādēm un uzraugiem.²⁴ NILL/TF risku novērtēšanas raksturam un apmēram jāatbilst uzņēmuma veidam, klientūras raksturojumam un darbību mērogam.

61. NILL/TF riskus var iedalīt trijās kategorijās: a) valstij raksturīgais/ģeogrāfiskais risks, b) klientam raksturīgais risks un c) darījumam/pakalpojumam un saistītajam tā nodrošināšanas kanālam raksturīgais risks.²⁵ Katras kategorijas risku un brīdinājuma signālu saraksts nav pilnīgs, bet tas sniedz grāmatvežiem sākotnējo ieskatu savas RBP veidošanai.

62. Vērtējot risku, grāmatvežiem jāapsver visi attiecīgie riska faktori, pirms var noteikt kopējo riska līmeni un atbilstošo piemērojamo riska mazināšanas līmeni. Šāds riska novērtējums var būt balstīts uz informāciju no NRN, pārvalstiskajiem riska novērtējumiem, kompetento iestāžu sagatavotajiem nozares pārskatiem par NILL/TF riskiem, kas raksturīgi grāmatvedības pakalpojumiem/nozarei, riska pārskatiem no citām jurisdikcijām, kur grāmatvedis atrodas, un jebkādu citu informāciju, kas var būt nozīmīga konkrētās prakses riska līmeņa novērtēšanā. Piemēram, raksti presē un cita plaši pieejama publiskā informācija, kur uzsvērtas konkrētā jurisdikcijā valdošās problēmas. Grāmatveži var arī atsaukties uz FATF vadlīnijām par indikatoriem un riska faktoriem. Klientu attiecību gaitā svarīgas ir arī procedūras klienta riska profila pastāvīgai pārraudzīšanai un pārskatīšanai. Kompetentajām iestādēm jāapsver, kā vislabāk brīdināt grāmatvežus par nacionālajos riska novērtējumos vai pārvalstiskos riska novērtējumos konstatēto un jebkādu citu informāciju, kas var būt nozīmīga, vērtējot konkrētai grāmatvedības praksei raksturīgo riska līmeni attiecīgajā valstī.

63. Ņemot vērā grāmatvežu parasti sniegto pakalpojumu raksturu, vairumam grāmatvežu nebūs piemērotas tāda veida automatizētās darījumu pārraudzības sistēmas, kādas izmanto finanšu iestādēs. Var būt dažas iespējas izmantot mākslīgo intelektu un analītiskos rīkus revīzijas kontekstā, lai pamanītu neparastus darījumus. Grāmatvedis zināšanas par klientu un tā uzņēmējdarbību attīstīs ilgākā laikā un interaktīvās profesionālajās attiecībās (dažos gadījumos šādas attiecības var būt arī ar īslaicīgiem klientiem, piemēram, veicot darījumus ar īpašumu). Taču, lai gan netiek sagaidīts, ka atsevišķi grāmatveži izmeklēs savu klientu darījumus, grāmatvežiem var būt labas iespējas darījumu attiecību gaitā identificēt un konstatēt izmaiņas klienta darbības veidā vai raksturā. Grāmatvežiem būs arī jāapsver, kādus riskus rada īstermiņa attiecības ar klientiem, un tām var būt raksturīgs

²⁴ INR.1 8. punkts

²⁵ Tostarp produkti, darījumi vai nodrošināšanas kanāli.

zems risks, bet ne vienmēr (piemēram, vienreizējas attiecības ar klientu). Grāmatvežiem arī jāpievērš uzmanība esošo vai potenciālo klientu pieprasīto profesionālo pakalpojumu (piesaistes) pamatdomai un ar tiem saistītajiem riskiem.

64. Identificējot NILL/TF riskus saistībā ar konkrētiem klientiem vai klientu kategorijām un konkrētiem uzdevumu veidiem, grāmatveži varēs noteikt un ieviest pamatotus un samērīgus pasākumus un kontroles mehānismus šo risku mazināšanai. Riski un atbilstošie pasākumi ir atkarīgi no grāmatveža lomas un iesaistes raksturojuma. Var būtiski atšķirties apstākļi profesionāļiem, kuri pārstāv klientu vienā darījumā, un tiem, kuriem ir ilgstošas konsultatīvās attiecības ar klientu.

65. Pastāvīgās pārraudzības un pārbaūžu apmērs un pakāpe ir atkarīga no attiecību rakstura un biežuma, kā arī klienta/darījumu riska visaptverošā izvērtējuma. Grāmatvedim var būt arī jāpielāgo konkrēta klienta riska novērtējums, pamatojoties uz informāciju, kas saņemta no izraudzītās kompetentās iestādes, pašpārvaldes iestādes vai citiem uzticamiem avotiem (tostarp no norīkojušā grāmatveža).

66. Grāmatvedis NILL/TF riskus var novērtēt, izmantojot dažādas kategorijas. Tas sniedz stratēģiju potenciālo risku pārvaldīšanai, tāpēc grāmatveži vajadzības gadījumā var katram klientam veikt pienācīgu un samērīgu riska novērtēšanu.

67. Šīm riska kategorijām piešķirtā nozīmīguma pakāpe (individuāli vai kombinējot), vērtējot kopējo potenciālo NILL/TF risku, var atšķirties atkarībā no grāmatveža un/vai grāmatvedības biroja sniegto pakalpojumu apmēra, sarežģītības, rakstura un tvēruma. Taču šos kritērijus vajadzētu aplūkot holistiski, nevis atsevišķi. Grāmatvežiem, pamatojoties uz savu individuālo praksi un pamatotiem spriedumiem, būs patstāvīgi jāizvērtē katra riska faktora nozīmīguma pakāpe.

68. Lai gan nav neviena universāli pieņemta riska kategoriju kopuma, šajās vadlīnijās sniegti piemēri visbiežāk identificētajām riska kategorijām. Nav vienas metodoloģijas šo riska kategoriju piemērošanai, un, tās piemērojot, paredzēts iegūt ierosinātu satvaru potenciālo NILL/TF risku novērtēšanai un pārvaldībai. Mazākiem grāmatvedības birojiem un individuāli praktizējošiem speciālistiem ieteicams aplūkot savus sniegtos pakalpojumus (piemēram, uzņēmuma pārvaldības pakalpojumu sniegšana var būt saistīta ar lielāku risku nekā citi pakalpojumi).

69. Noziedznieki izmanto dažādus paņēmienus un mehānismus, lai slēptu aktīvu faktiskos īpašniekus un darījumu patiesos labuma guvējus. Daudzus izplatītus mehānismus/paņēmienus FATF ir apkopojusi iepriekšējos pētījumos, tostarp 2014. gada FATF Vadlīnijās par pārskatāmību un faktiskajiem īpašniekiem un 2018. gada FATF un Egmonta grupas kopīgajā ziņojumā par faktisko īpašumtiesību slēpšanu. Grāmatveži var skatīt pētījumus, lai uzzinātu ko vairāk par slēpšanas paņēmieni izmantošanu un attiecīgo gadījumu izpēti.

70. Grāmatvedības birojiem (it īpaši nelieliem birojiem) un grāmatvežiem (it īpaši individuāli praktizējošiem speciālistiem) sākumā būtu noderīgi izmantot tālāk aprakstīto pieeju. Daudzi no šiem elementiem ir būtiski, lai izpildītu citus pienākumus pret klientiem, piemēram, fiduciāra uzdevumu, kā arī vispārējos tiesību aktos noteiktos pienākumus.

- a) Klientu pieņemšanas un klientu labas pārzināšanas politika: identificējiet klientu (un attiecīgā gadījumā tā faktiskos īpašniekus) un īstos "labuma guvējus" no darījuma. Gūstiet izpratni par klienta līdzekļu avotu un

ienākumu avotu,²⁶ kad nepieciešams, kā arī par klienta īpašniekiem un darījuma mērķi.

- b) Attiecību uzsākšanas pieņemšanas politika: saprotiet uzdevuma raksturu. Grāmatvežiem precīzi jāzina viņu sniegto pakalpojumu raksturs un jāizprot, kā konkrētais uzdevums varētu veicināt noziedzīgi iegūto līdzekļu pārvietošanu vai slēpšanu. Ja grāmatvedim nav vajadzīgās pieredzes, viņam nevajadzētu uzņemties uzdevumu.
- c) Izprotiet uzdevuma komerciālo vai personīgo pamatojumu: grāmatvežiem ir jābūt pamatoti pārliecinātiem, ka uzsāktajam uzdevumam ir kāds komerciāls vai personīgs iemesls. Taču grāmatvežiem nav pienākuma objektīvi izvērtēt šo komerciālo vai personīgo iemeslu, ja tas šķiet saprātīgs un paties.
- d) Pievērsiet uzmanību brīdinājuma signāliem: esiet modri, identificējot un pēc tam rūpīgi izvērtējot darījuma aspektus, ja ir pamatots iemesls aizdomām par to, ka līdzekļi ir iegūti noziedzīgās darbībās vai ir saistīti ar terorisma finansēšanu. Šādos gadījumos var būt jāizpilda ziņošanas pienākumi. Domu gaitas dokumentēšana ar rīcības plānu var būt noderīga iespēja, kas palīdzēs interpretēt/novērtēt brīdinājuma signālus/norādes uz aizdomām.
- e) Pēc tam apsveriet, vai un kādas darbības ir jāveic.
- f) Minētās rīcības (proti, konkrēta klienta/darījuma visaptveroša riska novērtēšanas) rezultāti noteiks to, kāda līmeņa un veida pierādījumi/dokumenti ir jāsalīdzina uzņēmuma CDD/EDD procedūrās (tostarp pierādījumi par ienākumu vai līdzekļu izcelsmi).
- g) Grāmatvežiem veiktās darbības ir atbilstoši jādokumentē saskaņā ar a)–e) apakšpunktu.

Valstij raksturīgais/ģeogrāfiskais risks

71. Klientam var būt augstāks risks, ja viņa uzņēmējdarbības aspekti ir saistīti ar paaugstināta riska valstīm, piemēram:

- a) ienākumu vai līdzekļu avots, izcelsme vai pašreizējā atrašanās vieta;
- b) pakalpojumu sniegšanas vieta;

²⁶ Līdzekļu avots un ienākumu avots ir nozīmīgi klienta riska profila noteikšanai. Līdzekļu avots ir darbība, no kuras tiek iegūti klienta līdzekļi (piemēram, darba alga, peļņa no tirdzniecības vai izmaksas no trasta), savukārt ienākumu avots ir aktivitātes, kurās iegūta klienta kopējā tīrā vērtība (piemēram, īpašumtiesības uzņēmumā, mantojums vai investīcijas). Lai gan dažiem klientiem abi šie avoti var būt vienādi, citiem tie var daļēji vai pilnīgi atšķirties. Piemēram, ja PNP saņem pieticīgu oficiālo algo, bet viņam ir ievērojami līdzekļi, taču nav nekādu acīmredzamu daļu uzņēmumos vai mantojuma, tas var radīt aizdomas par kukuļošanu, korupciju vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Izmantojot RBP, grāmatvežiem jāgūst pārliecība, ka ir pieejama pietiekama informācija, lai klientu līdzekļu avotu un ienākumu avotu varētu novērtēt kā likumīgu ar klienta riska profilam samērīgu noteiktības pakāpi.

- c) klienta reģistrācijas vai mītnes valsts;
 - d) klienta galveno darbību atrašanās vieta;
 - e) faktiskā īpašnieka mītnes valsts; vai
 - f) mērķa uzņēmuma reģistrācijas valsts un galveno darbību atrašanās vieta (iespējamās pārņemšanas gadījumā).
72. Tādiem jēdzieniem kā augstāka riska valsts vai ģeogrāfiskais reģions nav vispārpieņemtas definīcijas, bet grāmatvežiem jāpievērš uzmanība valstīm, kas atbilst šeit minētajām pazīmēm.
- a) Valstis/reģioni, kuras, kā noteikuši uzticami avoti,²⁷ nodrošina finansējumu vai atbalstu teroristu aktivitātēm vai kur darbojas noteiktas teroristu organizācijas.
 - b) Valstis, kur, kā noteikuši uzticami avoti, ir augsts organizētās noziedzības, korupcijas vai citu kriminālo darbību līmenis, tostarp izcelsmes vai tranzīta valstis nelegālajām narkotikām, cilvēku tirdzniecībai, kontrabandai un nelegālām azartspēlēm.
 - c) Valstis, uz kurām attiecas sankcijas, embargo vai līdzīgi pasākumi, ko noteikušas starptautiskās organizācijas, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācija.
 - d) Valstis, kurās, kā noteikuši uzticami avoti, ir vājš pārvaldības, tiesībsardzības un regulatīvais režīms, tostarp valstis, kurām FATF paziņojumos identificēts vājš NILLN/TFN režīms, un saistībā ar to finanšu iestādēm (kā arī NNDP) jāpievērš īpaša uzmanība darījumu attiecībām un darījumiem.
 - e) Valstis, kuras, kā noteikuši uzticami avoti, nesadarbojas ar kompetentajām iestādēm informācijas sniegšanā par faktiskajiem īpašniekiem, un to var noteikt, skatot FATF savstarpējās novērtēšanas ziņojumus vai ziņojumus no organizācijām, kuras arī aplūko dažādus sadarbības līmeņus, piemēram, ESAO Pasaules foruma ziņojumus par atbilstību starptautiskajiem nodokļu pārskatāmības standartiem.

Klientam raksturīgais risks

73. Tālāk minēti galvenie riska faktori, kas grāmatvežiem jāapsver.
- a) Grāmatvedības biroja klientūra ietver nozares vai sektorus, kur ir īpaši izplatītas NILL/TF iespējas.
 - b) Biroja klienti ietver PNP vai ar PNP cieši saistītas personas, vai PNP radniekus, kuri uzskatāmi par augstāka riska klientiem (plašākus norādījumus par PNP identificēšanu, lūdz, skatiet FATF Vadlīnijās (2013. g.) par politiski nozīmīgām personām).

²⁷ "Uzticami avoti" nozīmē, ka informāciju ir sniegušas cienījamās un vispāratzītas starptautiskās organizācijas un citas struktūras, kas šo informāciju padara publiski un plaši pieejamu. Līdztekus FATF un FATF līdzīgām reģionālajām iestādēm šādi avoti var ietvert pārvalstiskas vai starptautiskas iestādes, piemēram, Starptautisko valūtas fondu, Pasaules Banku un Finanšu izlūkošanas vienību Egmonta grupu, bet ne tikai.

2. Iodziņš. Konkrēti apsvērumi saistībā ar PNP un līdzekļu un ienākumu avotu

Ja grāmatvedis konsultē PNP klientu vai PNP ir darījumā izmantoto aktīvu faktiskais īpašnieks, ir nepieciešama atbilstoša pastiprinātā *CDD*, ja tiek veiktas 22. rekomendācijā noteiktās darbības. Šie pasākumi ietver augstākās vadības (piemēram, vecākā partnera, vadošā partnera vai izpilddirektora) atļaujas saņemšanu pirms darījumu attiecību uzsākšanas, pamatotu pasākumu veikšanu, lai noskaidrotu ienākumu avotu, līdzekļu avotu un faktiskos īpašniekus klientiem, kas identificēti kā PNP, kā arī šo attiecību pastiprinātu pastāvīgo uzraudzību.

Līdzekļu avots un ienākumu avots ir nozīmīgi klienta riska profila noteikšanai. Līdzekļu avots ir darbība, no kuras tiek iegūti klienta līdzekļi (piemēram, darba alga, peļņa no tirdzniecības vai izmaksas no trasta). Līdzekļu avots tieši attiecas uz darījumā izmantojamo līdzekļu burtisko izcelsmi. Tas varētu būt bankas konts. Parasti to apliecina ar bankas konta izrakstiem vai līdzīgiem dokumentiem. Ienākumu avots ir darbības, kurās iegūta klienta kopējā tīrā īpašuma vērtība (piemēram, īpašumtiesības uzņēmumā, mantojums vai investīcijas). Ienākumu avots ir personas uzkrātā īpašuma kopuma izcelsme. Ienākumu avota noskaidrošanas nolūkos ir jāveic samērīgas darbības, lai pārliecinātos, ka darījumā izmantojamie līdzekļi nav iegūti noziedzīgi.

Lai gan dažiem klientiem līdzekļu un ienākumu avots var būt viens un tas pats, citiem tie var daļēji vai pilnīgi atšķirties. Piemēram, ja PNP saņem pieticīgu oficiālo algo, bet viņam ir ievērojami līdzekļi, taču nav nekādu acīmredzamu daļu uzņēmumos vai mantojuma, tas var radīt aizdomas par kukuļošanu, korupciju vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Izmantojot RBP, grāmatvežiem jāgūst pārliecība, ka ir pieejama pietiekama informācija, lai klientu līdzekļu avotu un ienākumu avotu varētu novērtēt kā likumīgu ar klienta riska profilam samērīgu noteiktības pakāpi.

Nozīmīgi faktori, kas ietekmē *CDD* apmēru un raksturu, ietver īpašus PNP apstākļus, PNP atsevišķas uzņēmējdarbības intereses un laiku, kad šīs intereses bija spēkā, salīdzinājumu ar amata laiku publiskajā sektorā, to, vai PNP ir pieejami oficiāli līdzekļi, vai PNP pieņem lēmumus par valsts līdzekļu sadali vai valsts publiskā iepirkuma līgumu slēgšanu, PNP mītnes valsti, uzdevumu veidu, ko PNP liek grāmatvedim veikt, to, vai tā ir vietējā vai starptautiskā PNP, it īpaši ņemot vērā prasītos pakalpojumus, un rūpīgās pārbaudes, kurām PNP ir pakļauta PNP mītnes valstī.

- c) Klienti, kuri darījumu attiecības veido vai pakalpojumus pieprasa neparastos vai netradicionālos apstākļos (vērtējot visus ar klienta pārstāvību saistītos apstākļus).
- d) Klienti, kuru gadījumā uzņēmuma vai attiecību struktūra vai būtība neļauj viegli un savlaicīgi noteikt patieso faktisko īpašnieku vai kontrolējošās

intereses, vai klienti, kuri mēģina traucēt izprast viņu uzņēmējdarbību, īpašnieku struktūru vai darījumu raksturu, piemēram:

- i. neizskaidrota čaulas uzņēmuma un/vai fiktīva uzņēmuma izmantošana, aizsegsabiedrība, juridisku personu īpašumtiesības veidotas ar pārstāvja akcijām vai uzrādītāja akcijām, to kontrolē direktora pārstāvis un korporatīvais direktors, juridiskās personas vai juridiskie veidojumi, uzņēmuma dibināšana un aktīvu pārvaldība sadalīta pa dažādām valstīm bez jebkāda acīmredzama juridiska vai likumīga iemesla saistībā ar nodokļiem, uzņēmējdarbību, ekonomiskiem apsvērumiem vai citiem iemesliem;
 - ii. neizskaidrota neformālu shēmu izmantošana, piemēram, ģimenes locekļi vai cieši sabiedrotie darbojas kā akcionāru vai direktoru pārstāvji;
 - iii. neparasti sarežģīta kontroles vai īpašumtiesību struktūra bez skaidra izskaidrojuma, kad noteikti apstākļi, struktūras, ģeogrāfiskās atrašanās vietas, starptautiskās aktivitātes vai citi faktori neatbilst grāmatveža izpratnei par klienta uzņēmējdarbības un ekonomisko mērķi.
- e) Klienta uzņēmumi veic lielu daļu darījumu vai uztur nozīmīgas meitassabiedrības valstīs, kurās var būt augstāks ģeogrāfiskais risks.
- f) Klienti uzņēmumos daudz izmanto skaidru naudu (un/vai skaidras naudas ekvivalentu). Ja uz šādiem klientiem attiecas vai to darbību reglamentē visas NILLN/TFN prasības atbilstoši *FATF* rekomendācijām, tas palīdzēs mazināt riskus. Tas var ietvert, piemēram, šo:
- i. naudas vai vērtību pārvedumu pakalpojumu (*MVTS*) uzņēmumi (piemēram, pārskaitījumu centri, valūtas maiņas punkti, *casas de cambio*, *centros cambiarios*, *remisores de fondos*, *bureaux de change*, naudas pārvedumu brokeri un banknošu tirgotāji vai citi uzņēmumi, kas piedāvā naudas pārvedumu iespējas);
 - ii. virtuālo aktīvu operatori, brokeri un citi šādu pakalpojumu sniedzēji;
 - iii. kazino, totalizatori un citas ar azartspēlēm saistītas iestādes un darbības;
 - iv. dārgmetālu un dārgakmeņu tirgotāji;
- g) uzņēmumi, kuros, lai gan parasti nevajadzētu intensīvi izmantot skaidru naudu, acīmredzami ir lielas summas skaidrā naudā;
- h) bezpeļņas vai labdarības organizācijas, kuras iesaistās darījumos, kuriem nav acīmredzama loģiska ekonomiskā pamatojuma, vai šķietami nav saistības starp organizācijas deklarēto darbību un citām darījuma pusēm.
- i) Klienti izmanto finanšu starpniekus, finanšu iestādes vai NNDP, uz ko neattiecas atbilstoši NILLN/TFN tiesību akti un pasākumi un kuriem kompetentās iestādes vai pašpārvaldes iestādes nenodrošina pietiekamu uzraudzību.
- j) Klienti, kuri šķietami strādā saskaņā ar kādas citas personas norādījumiem, nedeklarējot šādu informāciju.
- k) Klienti, kuri šķietami aktīvi un neizskaidrojami izvairās no tikšanās klātienē

vai dod norādījumus ar pārtraukumiem bez leģitīma iemesla un citādi ir izvairīgi vai ļoti grūti sasniedzami, kad tas nebūtu normāli gaidāms.

- l) Klienti, kuri pieprasa izpildīt darījumus neparasti īsā termiņā vai paātrinātā kārtībā bez saprātīga skaidrojuma par darījuma steidzamību, kas apgrūtina vai padara par neiespējamu grāmatvežu uzdevumu veikt atbilstošu riska novērtējumu.
- m) Klienti, kuri iepriekš ir sodīti par mantiskiem noziegumiem un kuri prasa grāmatvežiem (kuriem savukārt ir zināms par šādu sodāmību) veikt noteiktas darbības viņu uzdevumā.
- n) Klienti, kuriem nav nevienas adreses vai ir vairākas adreses bez likumīga iemesla.
- o) Klienti, kuru līdzekļi ir acīmredzami un neizskaidrojami nesamērīgi ar viņu apstākļiem (piemēram, vecumu, ienākumu līmeni, nodarbošanos vai īpašumiem).
- p) Klienti, kuri maina norēķinu veidu vai darbu izpildes instrukcijas bez atbilstoša skaidrojuma.
- q) Klienti, kuri maina darījuma apmaksas metodi pēdējā brīdī un bez pamatojuma (vai ar aizdomīgu pamatojumu), vai neizskaidrojamu iemeslu dēļ par darījumu trūkst informācijas, vai tas nav pārskatāms. Šis risks attiecas arī uz situācijām, kad pēdējā brīdī tiek veiktas izmaiņas, lai varētu samaksāt trešajai pusei vai saņemt līdzekļus no trešās puses.
- r) Klienti, kuri bez pietiekama pamatojuma vai izskaidrojuma uzstāj, ka darījumi ir jāveic tikai vai galvenokārt ar virtuālajiem līdzekļiem, lai saglabātu anonimitāti.
- s) Klienti, kuri piedāvā neparasti augstu atlīdzību par pakalpojumiem, par kuriem parasti šāda prēmija nepienākas. Taču labticīgas un atbilstošas honorāru sistēmas, kurās grāmatveži var saņemt nozīmīgu prēmiju par sekmīgi sniegtiem pakalpojumiem, nav jāuzskata par riska faktoru.
- t) Neparasti augsts aktīvu līmenis vai neparasti lieli darījumi, salīdzinot ar to, kas varētu būt loģiski gaidāms no līdzīga profila klientiem, var norādīt uz paaugstinātu risku, pat ja klientam nav citu augstāka riska pazīmju.
- u) Ja noteikti darījumi, struktūras, ģeogrāfiskās atrašanās vietas, starptautiskās darbības vai citi faktori neatbilst grāmatveža zināšanām par klienta uzņēmējdarbības vai ekonomisko situāciju.
- v) Grāmatvežu klientūra ietver nozares vai sektorus, kur ir īpaši izplatītas NILL/TF iespējas.
- w) Klienti, uz kuriem krīt aizdomas par iesaisti viltošanas darbībās, izmantojot neīstus aizdevumus, neīstus rēķinus un maldinošus formulējumus.
- x) Uzņēmuma juridiskās adreses pārņemšana uz citu jurisdikciju, ja galamērķa valstī netiek veikta nekāda īsta saimnieciskā darbība, rada risku, ka tiks izveidoti čaulas uzņēmumi, kurus var izmantot faktisko īpašnieku slēpšanai.

- y) Attiecība starp darbinieku skaitu/uzņēmuma struktūru un uzņēmuma raksturu atšķiras no nozares normas (piemēram, uzņēmumam ir nesamērīgi augsts apgrozījums, ņemot vērā tā darbinieku skaitu un izmantotos aktīvus, ja salīdzina ar līdzīgiem uzņēmumiem).
 - z) Pēkšņa aktivitāte no iepriekš neaktīva klienta bez skaidra izskaidrojuma.
 - aa) Klienti, kas uzsāk vai attīsta uzņēmumu ar negaidītu profilu vai normai neatbilstošiem uzņēmējdarbības cikliem, vai klienti, kuri ienāk jaunos/jaunizveidotos tirgos. Organizētās noziedzības gadījumā parasti nav jāpaaugstina kapitāls/parādi, tāpēc šādi grupējumi bieži kļūst par jauna tirgus līderiem, jo īpaši tirgos, kur ir intensīva mazumtirdzniecība/skaidras naudas lietojums.
 - bb) Indikatori, kas liecina, ka klients nevēlas iegūt vajadzīgās valdības atļaujas/iesniegt informāciju utt.
 - cc) Nav skaidrs iemesls, kāpēc klients ir izvēlējies attiecīgo grāmatvedi, ņemot vērā grāmatvedības uzņēmuma lielumu, atrašanās vietu vai specializāciju.
 - dd) Bieža vai neizskaidrota klienta profesionālo konsultantu vai vadības locekļu maiņa.
 - ee) Klients nelabprāt sniedz visu vajadzīgo informāciju vai grāmatvežiem ir pamatoti iemesli aizdomām, ka sniegtā informācija ir nepareiza vai nepilnīga.
 - ff) Klients vēlas iegūt uzturēšanās tiesības vai pilsonību valstī, kur atrodas grāmatveži, apmaiņā pret to veicot kapitāla pārvedumus, iegādājoties īpašumu vai valsts obligācijas vai investējot korporatīvajās struktūrās.
74. Minētie klienti var būt personas, kuras, piemēram, mēģina slēpt savas darījumu intereses un aktīvus, vai klienti var pārstāvēt kāda uzņēmuma augstāko vadību, kas, piemēram, mēģina slēpt īpašumtiesību struktūru.

Ar darījumiem/pakalpojumiem un to nodrošināšanas kanāliem saistītais risks

75. Šeit minēti pakalpojumi, kurus var sniegt grāmatveži un ar kuriem (dažos gadījumos) ir saistīts risks, ka tos var izmantot, lai palīdzētu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizētājiem.

- a) Klientu kopējo kontu vai klienta līdzekļu vai aktīvu drošā glabājuma izmantošana bez pamatojuma.
- b) Situācijas, kurās konsultācijas par juridisko veidojumu dibināšanu var izmantot ļaunprātīgi, lai slēptu īpašumtiesības vai patieso ekonomisko nolūku (ietver trastu vai uzņēmumu veidošanu, nosaukuma/juridiskās adreses maiņu vai kompleksu grupas struktūru ieviešanu). Tas var ietvert konsultācijas par diskrecionāriem trastiem, kas pilnvarniekam sniedz rīcības brīvību iecelt labuma guvēju klasi, kas neietver īsto labuma guvēju (piemēram, sākotnēji iecelt labdarības organizāciju par vienīgo diskrecionāro labuma guvēju, lai vēlāk pievienotu īstos labuma guvējus). Tas var arī ietvert situācijas, kurās trastu izveido uzņēmuma akciju pārvaldīšanai, lai apgrūtinātu iespēju noteikt trasta pārvaldīto aktīvu labuma guvējus.

- c) Tiešā pilnvarojuma gadījumā nav izskaidrota (kad būtu nepieciešams skaidrojums) labuma guvēju klašu būtība un šāda trasta pilnvarnieku rīcība.
- d) Pakalpojumi, kuros grāmatveži var praktiski pārstāvēt vai apliecināt klienta stāvokli, reputāciju un uzticamību trešajām pusēm bez samērīgām zināšanām par klienta darījumiem.
- e) Pakalpojumi, ar kuriem var slēpt faktiskās īpašumtiesības no kompetentajām iestādēm.
- f) Klienta pieprasīti pakalpojumi, kuros grāmatvedis nav kompetents, izņemot tad, ja grāmatvedis par šo pieprasījumu konsultējas ar atbilstoši kvalificētu profesionāli.
- g) Bezskaidras naudas pārvedumi, izmantojot pārskaitījumus starp daudziem vienas grupas uzņēmumiem, lai slēptu revīzijas posmu izsekojamību.
- h) Pakalpojumi, kas ir ļoti atkarīgi no jaunajām tehnoloģijām (piemēram, saistībā ar sākotnējiem virtuālās naudas piedāvājumiem vai virtuālajiem aktīviem), kurām var būt raksturīga neaizsargātība pret izmantošanu noziedzīgos nolūkos, it īpaši tehnoloģijas, kurām netiek regulēti NILLN/TFN aspekti.
- i) Nekustamā īpašuma vai citu lielas vērtības preču vai aktīvu nodošana starp pusēm laika periodā, kas ir neparasti īss šāda veida darījumiem bez acīmredzama juridiskā, nodokļu, saimnieciskā, ekonomiskā vai cita veida likumīga iemesla.
- j) Darījumi, kuros grāmatvedis uzreiz saskata, ka ir kāds neatbilstošs apsvērums, un klients neatklāj darījuma likumīgos iemeslus.
- k) Administratīvie pasākumi saistībā ar mantojumu, ja grāmatvedim zināms, ka nelaiķis bija notiesāts par mantiskiem noziegumiem.
- l) Pakalpojumi, kas apzināti nodrošina lielāku klienta vai citu dalībnieku identitātes anonimitāti, nekā parasti šādos apstākļos un grāmatveža pieredzē, vai ir atkarīgi no šādas anonimitātes.
- m) Virtuālo aktīvu un citu anonīmu maksāšanas metožu izmantošana un līdzekļu pārvešana darījumā bez acīmredzama juridiskā, nodokļu, saimnieciskā, ekonomiskā vai cita veida likumīga iemesla.
- n) Darījumi, kuros izmanto neparastus maksāšanas līdzekļus (piemēram, dārgmetālus vai dārgakmeņus).
- o) Maksājuma par aktīvu vai tikko sniegtu pakalpojumu atlikšana uz daudz vēlāku datumu nekā to, kurā normāli būtu veicama apmaksa, turklāt bez atbilstoša apliecinājuma, ka maksājums tiks veikts.
- p) Neizskaidrota neparastu noteikumu/pantu iekļaušana kredīta nosacījumos, kas neatspoguļo pušu komerciālās pozīcijas un var likt grāmatvežiem apzināties riskus. Nosacījumi, ko var šādi ļaunprātīgi izmantot, var ietvert neparasti īsu/garu amortizācijas periodu, procentu likmes, kas ir būtiski augstākas/zemākas par tirgus likmēm, vai parādzīmju/ķīlu vai citu nodrošinājuma instrumentu neizskaidrotu atkārtotu atcelšanu ilgi pirms sākotnēji saskaņotā beigu termiņa.
- q) Tādu preču nodošana, kurām būtībā ir sarežģīti noteikt vērtību (piemēram, dārglietas, dārgakmeņi, mākslas vai antīkie priekšmeti, virtuālie aktīvi), ja tas

ir neierasti attiecībā uz klientu veidu, darījumu vai grāmatveža ierasto darba gaitu, piemēram, nodošana uzņēmumam, vai kopumā bez atbilstoša izskaidrojuma.

- r) Secīgas iemaksas kapitālā vai citi ieguldījumi vienā uzņēmumā īsā laika periodā bez acīmredzama juridiska, nodokļu, saimnieciskā, ekonomiskā vai cita veida likumīga iemesla.
- s) Likvidācijas procesā esošu uzņēmumu pārņemšana bez acīmredzama juridiska, nodokļu, saimnieciskā, ekonomiskā vai cita veida likumīga iemesla.
- t) Pārstāvības pilnvaras piešķirtas ar neparastiem nosacījumiem (piemēram, kā neatsaucama pilnvara vai attiecībā uz konkrētiem aktīviem), un norādītais šo nosacījumu pamatojums ir neskaidrs vai neloģisks.
- u) Darījumi, kuros iesaistītas cieši saistītas personas un par kuriem klients un/vai tā finanšu konsultanti sniedz nekonekventus vai neracionālus skaidrojumus un pēc tam nevēlas vai nespēj izskaidrot to juridisko, nodokļu, saimniecisko, ekonomisko vai cita veida likumīgo iemeslu.
- v) Situācija, kurā tiek izmantots pārstāvis (piemēram, draugs vai ģimenes loceklis tiek iecelts par īpašuma/aktīvu īpašnieku, kad ir skaidrs, ka šis draugs vai ģimenes loceklis saņem norādījumus no faktiskā īpašnieka) bez nekāda acīmredzama juridiska, nodokļu, saimnieciskā, ekonomiskā vai cita veida likumīga iemesla.
- w) Maksājumi saņemti no nesaistītām vai nezināmām trešajām pusēm, un nodevu maksājumi veikti skaidra naudā, kad šāda maksāšanas metode nav tipiska.
- x) Klienta veikti komerciāli, privāti vai nekustamā īpašuma darījumi vai pakalpojumi, kuriem nav acīmredzama likumīga saimnieciskā, ekonomiskā, nodokļu, ģimenes, pārvaldības vai juridiskā iemesla.
- y) Aizdomas par krāpnieciskiem darījumiem vai darījumiem, par kuriem nav atbilstošu atskaišu. Tas var ietvert šādus darījumus:
 - i. preču/pakalpojumu rēķinu izrakstīšana par pārāk lielu vai pārāk mazu summu;
 - ii. vairāku rēķinu izrakstīšana par vienām un tām pašām precēm/pakalpojumiem;
 - iii. nepatīss preču/pakalpojumu apraksts – nosūtīts pārāk liels vai pārāk mazs daudzums (piemēram, nepatīsi ieraksti preču pavadzīmē);
 - iv. preču/pakalpojumu vairākkārtēja tirgošana.

76. Saistībā ar iepriekš minētajām riska jomām grāmatveži var apsvērt arī krāpšanas riska faktoru piemērus, kas minēti 240. starptautiskajā revīzijas standartā "Revidenta atbildība par krāpšanas iespējamības izvērtēšanu finanšu pārskatu revīzijas ietvaros" (ISA

240), un piemērus apstākļiem un notikumiem, kas var liecināt par būtisku neatbilstību risku 315. starptautiskajā revīzijas standartā "Būtisku neatbilstību risku identificēšana un izvērtēšana, gūstot izpratni par uzņēmumu un tā vidi" (ISA315). Arī tad, ja grāmatvedis neveic revīziju, standartos ISA 240 un ISA 315 sniegts noderīgs vēl citu brīdinājuma signālu uzskaitījums.

Mainīgie lielumi, kas var ietekmēt RBP un risku

77. Lai gan grāmatvežiem jāievēro stingri padziļinātās izpētes standarti, lai izvairītos no regulatīvās arbitrāžas, ir jāpievērš atbilstoša uzmanība grāmatvežu prakses, lieluma, mēroga un kompetences atšķirībām, kā arī viņu apkalpoto klientu raksturojumam. Attiecīgi šie faktori ir jāapsver, veidojot RBP, kas atbilst grāmatvežu esošajiem pienākumiem.

78. Jāizvērtē arī, kādus resursus varētu samērīgi atvēlēt tam, lai ieviestu un pārvaldītu atbilstoši izstrādātu RBP. Piemēram, nevar prasīt, lai individuāli praktizējošs speciālists ieguldītu tikpat daudz resursu kā liels uzņēmums, bet individuāli praktizējošam speciālistam vajadzētu izstrādāt piemērotas sistēmas, kontroles mehānismus un RBP, kas ir samērīgi atbilst speciālista prakses apmēram un raksturam un klientu profilam. Maziem grāmatvedības uzņēmumiem, kas lielākoties apkalpo vietējos klientus ar zemu risku, parasti nevar pieprasīt, lai augstākā līmeņa darbinieki atvēlētu daudz laika riska novērtējumu veikšanai. Šādos gadījumos individuāli praktizējošiem speciālistiem riska novērtēšanu balstīt uz publiski pieejamiem dokumentiem un klienta sniegto informāciju būtu saprātīgāk nekā lielam uzņēmumam, kuram ir daudzveidīga klientūra ar atšķirīgiem riska profiliem. Taču, ja avots ir publisks reģistrs vai klients, vienmēr pastāv potenciāls risks saistībā ar informācijas pareizību. Noziedznieki var uzskatīt, ka individuāli praktizējoši speciālisti un nelieli uzņēmumi ir vieglāks mērķis nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizācijai nekā lieli juridiskie biroji. Daudzās jurisdikcijās un praksēs grāmatvežiem ir pienākums novērtēt risku gan savai praksei kopumā, gan arī visiem jaunajiem klientiem un esošajiem klientiem, kuri iesaistīti konkrētos vienreizējos darījumos. Uzsvars jāliek uz RBP ievērošanu.

79. Ir būtiski izvērtēt, vai klients un ierosinātais uzdevums konkrētajam grāmatvedim šķiet neparasts, riskants vai aizdomīgs. Šis faktors vienmēr jāapsver grāmatveža prakses kontekstā, kā arī saistībā ar likumīgajiem, profesionālajiem un ētiskajiem pienākumiem prakses jurisdikcijā(-ās). Tādējādi grāmatveža RBP metodoloģijā var ņemt vērā konkrētajam klientam vai uzdevuma veidam raksturīgos riska mainīgos lielumus. Atkarībā no RBP un samērīguma viena vai vairāku šo mainīgo lielumu esamība var likt grāmatvedim secināt, ka vai nu ir nepieciešama pastiprināta CDD un pārraudzība, vai – gluži pretēji – standarta CDD un pārraudzību var samazināt, pārveidot vai vienkāršot. Samazinot, pārveidojot vai vienkāršojot CDD, grāmatvežiem vienmēr jāņem vērā valsts tiesību aktos noteiktās minimālās prasības. Šie mainīgie lielumi var paaugstināt vai samazināt uztveramo risku saistībā ar konkrētu klientu vai uzdevuma veidu. Lai gan 71.–76. punktā minēto konkrēto faktoru esamība mēdz paaugstināt risku, ir vispārīgāki ar klientu/attiecībām saistīti mainīgie lielumi, kas var pastiprināt vai mazināt šo risku.

80. Piemēri faktoriem, kas var pastiprināt risku:

- a) neizskaidrojami steidzams palīdzības lūgums;
- b) neparasti sarežģīts klients, tostarp ar komplicētu kontroles vidi;
- c) neparasti sarežģīts darījums/shēma;
- d) neregulāras vai neatbilstoša ilguma attiecības ar klientu. Vienreizējas saistības, kas ietver ierobežotu saskarsmi ar klientu visu attiecību laikā, var izraisīt augstāku risku.

81. Piemēri faktoriem, kas var mazināt risku:

- a) atbilstoši regulētu finanšu iestāžu vai citu NNDP profesionāļu iesaiste;
- b) grāmatvedis un klients atrodas vienā valstī;
- c) regulatora vai vairāku regulatoru loma vai veiktā pārraudzība;
- d) regulāras vai atbilstoša ilguma attiecības ar klientu. Ilgstošas attiecības, kas iever regulāru saskarsmi ar klientu un vieglu informācijas plūsmu visu attiecību laikā, var radīt mazāku risku;
- e) privāti uzņēmumi, kas ir pārskatāmi un sabiedrībā labi zināmi;
- f) grāmatvedis pārzina konkrēto valsti, tostarp zina un ievēro vietējos tiesību aktus, kā arī regulatīvās uzraudzības struktūru un apmēru.

Riska novērtējumu dokumentēšana

82. Grāmatvežiem ir vienmēr jāizprot savs NILL/TF risks (attiecībā uz klientiem, valstīm vai ģeogrāfiskajiem reģioniem, pakalpojumiem, darījumiem vai piegādes kanāliem). Šie novērtējumi ir jādokumentē, lai grāmatveži varētu pierādīt savu pamatojumu un izmantot atbilstošu profesionālo rūpību un nepārprotami labu spriestspēju. Taču kompetentās iestādes vai pašpārvaldes iestādes var noteikt, ka individuāli dokumentēti riska novērtējumi nav nepieciešami, ja nozarei raksturīgie specifiskie riski ir skaidri identificēti un saprotami.

83. Grāmatvežiem var neizdoties izpildīt savus NILLN/TFN pienākumus, piemēram, ja riska novērtēšanu veic tikai saskaņā ar kontrolsarakstu, pat ja ir citas skaidras pazīmes potenciāli nelikumīgām darbībām. Svarīgāk ir kļuvis pabeigt riska novērtējumus savlaicīgi, taču visaptverošā veidā.

84. Katru no riskiem varētu novērtēt, izmantojot tādus indikatorus kā zems risks, vidējs risks un/vai augsts risks. Jāiekļauj īss iemeslu skaidrojums un jānosaka kopējais riska vērtējums. Pēc tam novērtējums jāpapildina ar rīcības plāna izklāstu (ja nepieciešams) un jānorāda datums. Šajā posmā, vērtējot klienta riska profilu, jāizskata attiecīgie mērķētie finanšu sankciju saraksti, lai pārliecinātos, ka ne klients, ne faktiskais īpašnieks nav norādīts un iekļauts nevienā no tiem.

85. Šāda veida riska novērtējums jāveic ne tikai individuāli katram konkrētajam klientam un pakalpojumam, bet arī nolūkā novērtēt un dokumentēt riskus visa grāmatvedības uzņēmuma mērogā, un riska novērtējums jāuztur aktuāls, uzraugot attiecības ar klientiem. Rakstisks riska novērtējums jādara pieejams visiem speciālistiem, kuriem jāveic NILLN/TFN pienākumi.

Riska mazināšana

86. Grāmatvežiem jābūt ieviestām politikas nostādnēm, kontroles mehānismiem un procedūrām, kas ļauj efektīvi pārvaldīt un mazināt viņu identificētos (vai valsts identificētos) riskus. Viņiem jāuzrauga šo kontroles mehānismu īstenošana un jāpastiprina vai jāuzlabo kontroles mehānismi, ja tie šķiet vāji vai neefektīvi. Politikas nostādnēm, kontroles mehānismiem un procedūrām jābūt apstiprinātām augstākās vadības līmenī, un veiktajiem risku (augstāku

vai zemāku) pārvaldības vai mazināšanas pasākumiem jāatbilst valsts prasībām un kompetento iestāžu un uzraugu sniegtajām vadlīnijām. Pasākumi un kontroles mehānismi var ietvert šeit norādīto:

- a) vispārēja apmācība par NILL/TF metodēm un uz grāmatvežiem attiecināmiem riskiem;
- b) mērķtiecīga apmācība, lai veicinātu informētību grāmatvežiem, kuri sniedz noteiktus pakalpojumus augstāka riska klientiem, vai grāmatvežiem, kuri uzņemas riskantākus uzdevumus;
- c) pastiprināta vai atbilstošāk mērķēta *CDD* vai pastiprināta *CDD* augstāka riska klientiem/situācijām, koncentrējoties uz labākas izpratnes panākšanu par potenciālo riska cēloni un vajadzīgās informācijas iegūšanu, lai pieņemtu informācijā balstītus lēmumus par turpmāko rīcību (vai var turpināt darījumu/uzņēmējdarbības attiecības). Tas var ietvert apmācību par to, kad un kā pārbaudīt, pierādīt un dokumentēt informāciju par ienākumu avotu un faktiskajām īpašumtiesībām, ja nepieciešams;
- d) grāmatveža piedāvāto pakalpojumu regulāra pārskatīšana un grāmatvedim piemērojamās NILLN/TFN sistēmas un paša grāmatveža NILLN/TFN procedūru regulāra novērtēšana, lai noteiktu, vai ir palielinājies NILL/TF risks;
- e) periodiska klientu attiecību pārskatīšana, lai noteiktu, vai ir palielinājies NILL/TF risks.

Sākotnējā un pastāvīgā *CDD* (R.10 un 22)

87. Grāmatvežiem ir jāizstrādā *CDD* procedūras, kas viņiem ļauj ar samērīgu pārliecību noskaidrot katra klienta patieso identitāti un ar atbilstošu ticamības pakāpi zināt, ar kāda veida uzņēmējdarbību un darījumiem klients varētu nodarboties. Grāmatvežiem jābūt procedūrām, lai:

- a) identificētu klientu un pārbaudītu klienta identitāti, izmantojot dokumentus, datus vai informāciju no uzticama, neatkarīga avota;
- b) identificētu faktisko īpašnieku un veiktu atbilstošus pasākumus, lai pārbaudītu faktiskā īpašnieka identitāti tā, kā grāmatveži ir pārliecināti, ka zina, kas ir faktiskais īpašnieks. Tas arī nozīmē, ka grāmatvedim ir jāizprot klienta īpašumtiesību un kontroles struktūra. Tas ir izklāstīts šajā lodziņā.

3. lodziņš. Pienākumi attiecībā uz informāciju par faktiskajiem īpašniekiem (skat. R.10, R.22 un INR.10)

10. rekomendācijā ir noteikti gadījumi, kuros grāmatvežiem jārikojas, lai noteiktu un pārbaudītu faktisko īpašnieku identitāti, tostarp tad, kad pastāv aizdomas par NILL/TF, tiek dibinātas darījumu attiecības vai ir šaubas par iepriekš iegūtās informācijas ticamību. INR.10 ir norādīts, ka šai prasībai ir divi nolūki: pirmkārt, nepieļaut juridisko personu un veidojumu pretlikumīgu izmantošanu, iegūstot pietiekamu izpratni par klientu, lai varētu atbilstoši novērtēt potenciālos NILL/TF riskus saistībā ar šīm darījumu attiecībām, un, otrkārt, veikt atbilstošas darbības, lai mazinātu šos

riskus. Grāmatvežiem jāņem vērā šie nolūki, vērtējot, kādus pasākumus pamatoti un samērīgi riska līmenim veikt, lai pārbaudītu faktiskās īpašumtiesības. Tāpat grāmatvežiem jāņem vērā NILLN/TFN 2013. gada Metodoloģiskie kritēriji 10.5 un 10.8.–10.12.

Lai noskaidrotu faktiskos īpašniekus, sākumā jāveic pasākumi, lai noteiktu, kā var identificēt tiešo klientu. Grāmatveži var pārbaudīt klienta identitāti, piemēram, personīgi tiekoties ar klientu un pēc tam pārbaudot viņa identitāti ar pasi/identitātes karti un dokumentiem, kas apstiprina klienta adresi. Grāmatveži var vēl rūpīgāk pārliecināties par klienta identitāti, izmantojot dokumentus vai informāciju no uzticamiem, publiski pieejamiem avotiem (kas ir neatkarīgi no klienta).

Ja faktiskais īpašnieks nav tiešais klients, situācija ir sarežģītāka (piemēram, uzņēmumu un citu struktūru gadījumā). Tādā gadījumā jāveic atbilstošas darbības, lai grāmatvedis gūtu pārliecību par faktiskā īpašnieka identitāti, un jāveic samērīgi pasākumi, lai pārbaudītu faktiskā īpašnieka identitāti. Varētu būt jāveic pasākumi, lai izprastu atsevišķas juridiskās personas, kas ir klients, īpašumtiesību un kontroles struktūru, un tas var ietvert datu meklēšanu publiski pieejamos avotos, kā arī informācijas prasīšanu tieši klientam.

Grāmatvežiem vajadzētu iegūt šādu informāciju par klientu, kas ir juridiska persona:

- a) uzņēmuma nosaukums;
- b) uzņēmuma reģistrācijas numurs;
- c) juridiskā adrese un/vai galvenā uzņēmējdarbības vieta (ja atšķiras);
- d) akcionāru identitāte un procentuālā īpašumtiesību daļa;
- e) valdē esošo direktoru vai par uzņēmuma darbībām atbildīgo augstāko vadītāju vārds, uzvārds;
- f) tiesību sistēma, kas attiecas uz uzņēmumu, un tā statūti; un
- g) veidi darbībām un darījumiem, kuros uzņēmums iesaistās.

Lai pārbaudītu iepriekš minēto informāciju, grāmatvežiem jāizmanto, piemēram, šādi avoti:

- a) statūtu dokumenti (piemēram, reģistrācijas apliecība, dibināšanas līgums un nolikums);
- b) informācija no uzņēmumu reģistriem;
- c) akcionāru līgumi vai citi līgumi starp akcionāriem par juridiskās personas kontroli; un
- d) aizpildīti revīzijas pārskati.

Grāmatvežiem jāpieņem RBP, lai pārbaudītu juridiskas personas faktiskos īpašniekus. Bieži ir jāizmanto vairāku publiski pieejamo avotu kombinācija un jālūdz tiešajam klientam apstiprināt, ka no publiskajiem avotiem iegūtā informācija ir pareiza un aktuāla, un jāpieprasa papildu dokumentācija, kas apstiprina faktiskās īpašumtiesības un uzņēmuma struktūru. Pienākums identificēt faktiskos īpašniekus nebeidzas ar pirmā īpašumtiesību līmeņa noskaidrošanu, bet ir jāveic samērīgi pasākumi, lai identificētu faktiskos īpašniekus katrā korporatīvās struktūras līmenī, līdz ir identificēts galīgais faktiskais īpašnieks.

- c) izprast un atbilstoši iegūt informāciju par darījumu attiecību mērķi un paredzēto raksturu.
- d) darījumu attiecībām pastāvīgi veikt padziļināto izpēti. Pastāvīga padziļinātā izpēte nodrošina, ka *CDD* procesā apkopotie dokumenti, dati vai informācija tiek aktualizēti un ir atbilstoši, veicot esošo ierakstu pārskatīšanu, it īpaši augstāka riska klientu kategorijām. Atbilstoša *CDD* izpilde var arī palīdzēt pareizi aizpildīt ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem (*STR*), kas adresēti finanšu izlūkošanas vienībai (*FIV*), vai atbildēt uz informācijas pieprasījumiem no *FIV* un tiesībaizsardzības iestādēm.

88. Grāmatvežiem savas politikas nostādnes un procedūras jāizstrādā tā, lai klienta padziļinātās izpētes līmenis atbilstu klienta *NILL/TF* riskam. Saskaņā ar valsts *NILLN/TFN* sistēmu grāmatvežiem ir jāizstrādā "standarta" līmeņa *CDD* klientiem ar normālu risku un samazināts vai vienkāršots *CDD* process zema riska klientiem. Vienkāršotas *CDD* pasākumi nav pieņemami, ja ir aizdomas par *NILL/TF* vai ir spēkā konkrēti augstāka riska scenāriji. Pastiprināta padziļinātā izpēte ir jāveic, ja klienta risks ir novērtēts kā augsts. Šīs darbības var veikt saistībā ar grāmatvedības uzņēmuma parastajām klientu pieņemšanas procedūrām, un tajās jāņem vērā konkrētās jurisdikcijas prasības par *CDD*.

89. Parastajā darba gaitā grāmatveži par dažiem savu klientu aspektiem, piemēram, klienta uzņēmumu vai nodarbošanos un/vai ienākumu līmeni un avotu, parasti uzzina ko vairāk nekā citi konsultanti. Šī informācija varētu palīdzēt pārvērtēt *NILL/TF* risku.

90. *RBP* nozīmē, ka grāmatvežiem jāveic dažādu pakāpju uzdevumi atkarībā no riska līmeņa. Piemēram, ja klients vai kontrolpaketes īpašnieks ir valsts uzņēmums, uz kuru attiecas tiesību aktos noteiktas prasības par informācijas izpaušanu, un šāda informācija ir publiski pieejama, var būt atbilstoši veikt mazāk pārbaužu. Trastu, nodibinājumu vai līdzīgu juridisko personu gadījumā, kad faktiskie īpašnieki atšķiras no personas juridiskajiem īpašniekiem, var būt jāiegūst samērīgi daudz zināšanu un izpratnes par faktisko īpašnieku klasēm un raksturojumu, kā arī jānoskaidro identitāte dibinātājam, pilnvarniekiem vai fiziskajām personām, kuriem pieder faktiskā kontrole, un jāgūst norādes par trasta mērķi. Grāmatvedim jāgūst pienācīga pārliecība par to, ka deklarētais trasta mērķis faktiski ir tā patiesais mērķis.

91. Klientu īpašnieku vai kontroles izmaiņu gadījumā vajadzētu pārskatīt vai atkārtot klienta identificēšanas un verificēšanas procedūras. Tās var veikt saistībā ar jebkādam profesionālajām prasībām par klientu attiecību turpināšanas procesiem.

92. Publiskie informācijas avoti var palīdzēt šajā pastāvīgajā pārskatīšanā (sīki izvērtējot attiecību gaitā veiktos darījumus). Veicamās procedūras var atšķirties atkarībā no juridiskās personas raksturojuma, tās pastāvēšanas mērķa un no tā, cik lielā mērā faktiskās īpašumtiesības atšķiras no šķietamajām īpašumtiesībām, ja tiek izmantoti pārstāvji un kompleksas struktūras.

93. Šajā lodziņā sniegts nepilnīgs uzskaitījums standarta, pastiprinātās un vienkāršotās *CDD* piemēriem.

4. lodziņš. Piemēri standarta/vienkāršotās/pastiprinātās CDD pasākumiem (skat. arī INR.10)

Standarta CDD

- Klienta identificēšana un klienta identitātes pārbaudīšana, izmantojot dokumentus, datus vai informāciju no uzticama, neatkarīga avota.
- Faktiskā īpašnieka identificēšana un atbilstošu uz risku balstītu darbību veikšana faktiskā īpašnieka identitātes pārbaudīšanai, lai grāmatvedis gūtu pārliecību par faktiskā īpašnieka identitāti. Attiecībā uz juridiskām personām un veidojumiem tas ietver izpratni par klienta īpašumtiesību un kontroles struktūru un izpratni par klienta ienākumu avotu un līdzekļu avotu, kad nepieciešams.
- Izpratne un informācijas iegūšana par darījumu attiecību mērķi un paredzēto raksturu.
- Pastāvīgas padziļinātās izpētes veikšana darījumu attiecībām un šo attiecību laikā veikto darījumu rūpīga pārbaude, lai nodrošinātu, ka veiktie darījumi atbilst klienta uzņēmējdarbības un riska profilam, tostarp vajadzības gadījumā ienākumu un līdzekļu avotam.

Vienkāršota CDD

- CDD pasākumu apmēra, veida vai ilguma ierobežošana
- Mazāka klientu identifikācijas datu elementu skaita iegūšana
- Izmantotā klienta identitātes pārbaudīšanas veida maiņa
- Izmantotās klienta identitātes pārbaudes vienkāršošana
- Darījumu vai nodibināto darījumu attiecību mērķa un raksturojuma izsecināšana, pamatojoties uz veiktā darījuma vai nodibināto attiecību veidu
- Klienta un faktiskā īpašnieka identitātes pārbaudīšana pēc darījumu attiecību nodibināšanas
- Klienta identifikācijas atjaunināšanas biežuma samazināšana darījumu attiecību gadījumā
- Pastāvīgās pārraudzības un darījumu rūpīgas pārbaudes pakāpes un apmēra samazināšana

Pastiprināta CDD

- Papildu informācijas ieguve par klientu (piemēram, nodarbošanās, aktīvu apmērs, publiskajās datubāzēs, internetā pieejamā informācija utt.) un klienta un faktiskā īpašnieka identifikācijas datu regulārāka atjaunināšana
- Papildu informācijas meklēšana (piemēram, meklēšana internetā, izmantojot neatkarīgus un publiskus avotus), lai iegūtu vairāk informācijas par klienta riska profilu (ar nosacījumu, ka grāmatvežu iekšējās politikas nostādnes ļauj ņemt vērā primāros dokumentus, datus vai informāciju, kas šķiet neuzticama)
- Papildu informācijas un atbilstošā gadījumā pamatojošo dokumentu iegūšana par paredzēto darījumu attiecību raksturu
- Informācijas iegūšana par klienta līdzekļu avotu un/vai ienākumu avotu un šīs informācijas skaidra pierādīšana, iegūstot atbilstošos dokumentus
- Informācijas iegūšana par paredzēto vai veikto darījumu iemesliem
- Augstākās vadības atļaujas saņemšana darījumu attiecību uzsākšanai vai turpināšanai

- Pastiprināta darījumu attiecību pārraudzība, palielinot izmantoto kontroles pasākumu skaitu un ilgumu un izvēloties darījumu modeļus, kuri ir sīkāk jāpārbauda
- Pieprasīšana veikt pirmo maksājumu no konta, kura turētājs ir klients un kas ir bankā, uz kuru attiecas līdzīgi *CDD* standarti
- Informētības uzlabošana par augstāka riska klientiem un darījumiem visās struktūrvienībās, kurām ir darījumu attiecības ar klientu, tostarp iespēja sniegt padziļinātu instruktāžu grupām, kuras atbild par klientu.
- Pastiprinātā *CDD* var ietvert arī īpašumtiesību sliekšņa pazemināšanu (piemēram, zem 25%), lai nodrošinātu pilnīgu izpratni par attiecīgā uzņēmuma kontroles struktūru. Tas var arī ietvert sīkāku izvērtēšanu, kas neaprobežojas tikai ar kapitāldaļu turējumu, lai izprastu, kādas ir balsstiesības katrai personai, kurai pieder uzņēmuma daļas.

Politiski nozīmīgas personas (PNP) (R.12 un R.22)

94. Grāmatvežiem jāveic atbilstoši pasākumi, lai noskaidrotu, vai klients ir PNP vai PNP ģimenes loceklis vai tuvs sabiedrotais. Lai iegūtu plašākus norādījumus par to, kā identificēt PNP, grāmatvežiem arī jāskata *FATF* 2013. gada Vadlīnijas par politiski nozīmīgām personām.

95. Ja klients vai faktiskais īpašnieks ir PNP vai PNP ģimenes loceklis vai tuvs sabiedrotais, grāmatvežiem jāveic šādas papildu procedūras:

- a) jāiegūst augstākās vadības atļauja dibināt (vai esošo klientu gadījumā – turpināt) darījumu attiecības;
- b) jāveic atbilstoši pasākumi, lai noskaidrotu ienākumu avotu un līdzekļu avotu;²⁸ un
- c) jāveic darījumu attiecību padziļinātā pastāvīgā pārraudzība.

96. Nozīmīgi faktori, kas ietekmē *CDD* apmēru un raksturu, ietver konkrētus PNP apstākļus, PNP lomu konkrētā valdībā/valdības iestādē, to, vai PNP ir piekļuve oficiāliem līdzekļiem, PNP mītnes valsts, uzdevumu veidu, ko PNP liek grāmatvedim izpildīt vai veikt (proti, prasītos pakalpojumus), to, vai tā ir vietējā vai starptautiskā PNP, it īpaši ņemot vērā prasītos pakalpojumus, un rūpīgās pārbaudes, kurām PNP ir pakļauta PNP mītnes valstī.

97. Jāizvērtē risku būtība, ņemot vērā visus attiecināmos apstākļus, piemēram, tālāk minētos.

- a) Attiecības starp klientu un PNP. Ja klients ir trasts, uzņēmums vai juridiska persona, pat tad, ja PNP nav fiziska persona, kura īsteno efektīvu kontroli, vai PNP ir tikai diskrecionārs labuma guvējs, kurš nav saņēmis nekādas sadales izmaksas, PNP tāpat var ietekmēt riska novērtēšanu.
- b) Klienta raksturojums (piemēram, ja klients ir publiska biržas sarakstā iekļauta sabiedrība vai regulēta struktūra, uz kuru attiecas vai kuru regulē viss NILLN/TFN prasību klāsts saskaņā ar *FATF* rekomendācijām, fakts, ka

²⁸ Skat. INR 28.1.

uz klientu attiecas ziņošanas pienākumi, ir nozīmīgs faktors, taču tas nenozīmē, ka klientam automātiski būtu jāveic vienkāršota *CDD*).

- c) Prasīto pakalpojumu būtība. Piemēram, risks var būt zemāks, ja PNP nav klients, bet direktors klientam, kas ir publiska biržas sarakstā iekļauta sabiedrība vai regulēta struktūra, un klients pērk īpašumu par adekvātu atlīdzību.

Pastāvīga klientu un noteiktu darbību uzraudzība (R.10 un 22)

98. Netiek prasīts, lai grāmatveži rūpīgi pārbaudītu ikvienu darījumu savu klientu grāmatvedības dokumentos, un daži grāmatvedības pakalpojumi tiek sniegti tikai vienreiz, attiecības ar klientu neturpinās, un grāmatvedim nav pieejami klienta grāmatvedības dokumenti un/vai bankas dokumenti. Taču daudzi no grāmatvežu sniegtajiem profesionālajiem pakalpojumiem dod viņiem salīdzinoši labas iespējas saskarties ar klientu veiktām aizdomīgām darbībām (vai darījumiem) un atpazīt tās, jo grāmatvežiem ir iekšējas zināšanas un piekļuve klienta dokumentiem, pārvaldības procesiem un darbībām, kā arī ciešas darba attiecības ar augstākā līmeņa vadītājiem un īpašniekiem. Ilgāka juridisko personu un veidojumu administrēšana un pārvaldīšana (piemēram, kontu pārskatu sagatavošana, aktīvu izmaksa un korporatīvo ziņojumu aizpildīšana) arī ļauj grāmatvežiem gūt labāku izpratni par viņu klientu darbībām.

99. Grāmatvežiem jāpievērš vērība notikumiem vai situācijām, kas var liecināt, ka ir iemesls aizdomām par NILL/TF, un jāizmanto sava profesionālā pieredze un spriestspēja, lai attiecīgā gadījumā ziņotu par aizdomām. Šī amata priekšrocība ir profesionālā skepse, kas ir daudzu profesionālu grāmatvedības funkciju un attiecību būtiska iezīme.

100. Pastāvīga darījumu attiecību pārraudzība jāveic, balstoties uz risku, lai nodrošinātu, ka grāmatveži zina par jebkādam izmaiņām klienta identitātē un riska profilā, kas noskaidroti klienta pieņemšanas brīdī. Tam nepieciešams atbilstošs darbības pārbaūžu līmenis attiecību gaitā, tostarp līdzekļu avota izmeklēšana vajadzības gadījumā, lai spriestu par atbilstību sagaidāmajai rīcībai, pamatojoties uz *CDD* uzkrāto informāciju. Kā izklāstīts tālāk tekstā, pastāvīgās pārraudzības gaitā var būt arī jāiesniedz *STR*.

101. Grāmatvežiem arī jāapsver iespēja atkārtoti izvērtēt *CDD*, uzsākot attiecības/uzdevuma izpildi katram klientam. Labi zināmi, ilglaicīgi klienti ar labu reputāciju var piepēši pieprasīt jauna veida pakalpojumu, kas neatbilst iepriekšējām attiecībām starp klientu un grāmatvedi. Šāds uzdevums var liecināt par augstāku riska līmeni.

102. Grāmatvežiem aizdomas par NILL/TF ir nevis jāizmeklē pašiem, bet gan jāiesniedz *STR* vai, ja rīcība ir ārkārtēja, jāsazinās attiecīgi ar FIV, tiesībaizsardzības iestādēm vai uzraugiem, lai saņemtu norādījumus. Darba uzdevuma ietvaros grāmatvedim jāņem vērā aizliegums brīdināt klientu, ja ir radušās aizdomas. Darba uzdevuma tvērumā neietilpstošu papildu izmeklēšanu veikšana arī jāapsver, ņemot vērā risku brīdināt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizētāju.

103. Lemjot par to, vai darbība vai darījums ir vai nav aizdomīgi, grāmatvežiem var būt papildus jāpieprasa informācija (parastajā darba uzdevuma vai darījumu attiecību tvērumā) par klientu vai klienta dokumentiem, un to parasti var darīt grāmatveža veiktā *CDD* procesa ietvaros. Parastie komercinformācijas pieprasījumi,

ko veic, lai izpildītu pienākumus pret klientiem, var palīdzēt izprast darbību vai darījumu un noteikt, vai tas ir vai nav aizdomīgs.

Ziņošana par aizdomīgām darbībām/darījumiem, brīdināšana, iekšējie kontroles mehānismi un augstāka riska valstis (R.23)

104. 23.rekomendācijā izklāstīti grāmatvežiem piemērojamie pienākumi par ziņošanu un brīdināšanu, iekšējiem kontroles mehānismiem un augstāka riska valstīm, kā noteikts 20., 21., 18. un 19. rekomendācijā.

Ziņošana par aizdomīgiem darījumiem un brīdināšana (R.20, 21 un 23)

105. 23.rekomendācijā izklāstīts grāmatvežu pienākums ziņot par aizdomīgiem darījumiem, kā noteikts 20. rekomendācijā. Ja tiesiskās vai normatīvās prasības ļauj ziņot par aizdomīgu darbību, tiklīdz ir radušās aizdomas, tad ziņojums vienmēr jāiesniedz uzreiz. Prasība iesniegt STR neattiecas uz RBP, bet tā jāizpilda, kad vien tas attiecīgajā valstī tiek prasīts.

106. Grāmatvežiem var būt piemērojama prasība ziņot par aizdomīgām darbībām, kā arī konkrētiem aizdomīgiem darījumiem, tāpēc viņi var iesniegt ziņojumus vairākos scenārijos, tostarp par aizdomīgām uzņēmuma struktūrām vai pārvaldības profiliem, kuriem nav likumīga ekonomiskā pamatojuma, un par aizdomīgiem darījumiem, piemēram, līdzekļu nelikumīgu piesavināšanos, nepatiesiem rēķiniem vai uzņēmuma iegādātām precēm, kad nav saistītas ar tā saimniecisko darbību. INR.23 paskaidrots, ka grāmatveža mēģinājums atrunāt klientu no iesaistīšanās nelegālā darbībā nav uzskatāms par brīdināšanu.

107. Taču jānorāda, ka RBP ir piemērota aizdomīgu darbību vai darījumu nolūka noteikšanai, vēršot papildu resursus uz jomām, kurās apzināts augstāks risks. Izraudzītās kompetentās iestādes vai pašpārvaldes iestādes var sniegt informāciju grāmatvežiem, kuri šo informāciju var izmantot savā pieejā, lai RBP ietvaros identificētu aizdomīgas darbības vai darījumus. Grāmatvežiem arī regulāri ir jāizvērtē, cik atbilstoša ir viņu sistēma aizdomīgu darbību vai darījumu identificēšanai un ziņošanai.

108. Grāmatvežiem ir jāpārskata CDD, ja viņiem ir aizdomas par NILL/TF.

Iekšējie kontroles mehānismi un atbilstība (R.18 un 23)

109. Lai grāmatveža RBP būtu efektīva, uz risku balstītais process ir jāiestrādā grāmatvedības uzņēmuma iekšējos kontroles mehānismos, un tiem jāatbilst biroja lielumam un sarežģītībai.

Iekšējie kontroles mehānismi un pārvaldība

110. Spēcīga līderība un augstākās vadības un direktoru valdes (vai līdzvērtīgas struktūras) iesaiste NILLN/TFN ir nozīmīgs aspekts RBP piemērošanā. Augstākajai vadībai jārada atbilstības kultūra, lai nodrošinātu, ka personāls ievēro uzņēmuma politikas nostādnes, procedūras un procesus, kas paredzēti risku ierobežošanai un kontrolēšanai.

111. NILLN/TFN kontroles pasākumu raksturam un apmēram, kā arī to atbilstībai valsts tiesību aktu prasībām jābūt samērīgiem ar riskiem, ko ietver piedāvātie pasākumi. Līdztekus citiem iekšējiem atbilstības kontroles mehānismiem NILLN/TFN kontroles pasākumu raksturs un apmērs ietver vairākus aspektus, piemēram:

- a) vienu vai vairākas vadības līmeņa personas iecelt kā atbildīgās par NILLN/TFN atbilstības pārvaldīšanu;
 - b) izstrādāt politikas nostādnes un procedūras, kuras resursus vērš uz uzņēmuma augstāka riska pakalpojumiem, klientiem un ģeogrāfiskajām vietām, kur darbojas klienti/pats uzņēmums, un ietver uz risku balstītas CDD politikas nostādnes, procedūras un procesus;
 - c) pirms jaunu pakalpojumu piedāvāšanas nodrošināt, ka ir ieviesti atbilstoši kontroles mehānismi; un
 - d) nodrošināt atbilstošus kontroles mehānismus augstāka riska klientu pieņemšanai vai augstāka riska pakalpojumu sniegšanai, piemēram, vajadzību saņemt vadības atļauju.
112. Šīs politikas nostādnes un procedūras ir jāievieš visā uzņēmumā, un tām jāietver šādi aspekti:
- a) uzņēmuma politikas nostādņu un procedūru regulāra pārskatīšana, lai pārlicinātos, ka tās joprojām atbilst mērķim;
 - b) regulāra atbilstības pārbaūžu veikšana, lai pārlicinātos, vai personāls pareizi izpilda uzņēmuma politikas nostādnes un procedūras;
 - c) regulāra atskaitīšanās augstākajai vadībai par atbilstības iniciatīvām, konstatētajiem atbilstības trūkumiem, veiktajiem koriģējošajiem pasākumiem un iesniegtajiem STR;
 - d) vadības, personāla vai uzņēmuma struktūras izmaiņu plānošana tā, lai nodrošinātu nepārtrauktu atbilstību;
 - e) koncentrēšanās uz visu datu glabāšanas un ziņošanas regulatīvo prasību izpildi, NILLN/TFN atbilstības ieteikumiem un savlaicīgu atjauninājumu nodrošināšanu, reaģējot uz izmaiņām noteikumos;
 - f) iespēja savlaicīgi identificēt ziņojamos darījumus un vajadzīgo ziņojumu pareizas iesniegšanas nodrošināšana;
 - g) NILLN/TFN atbilstības iekļaušana attiecīgo darbinieku amata aprakstos un snieguma izvērtējumos;
 - h) atbilstošas apmācības nodrošināšana visiem attiecīgajiem darbiniekiem;
 - i) atbilstošas riska pārvaldības sistēmas, lai noteiktu, vai klients, potenciālais klients vai faktiskais īpašnieks ir PNP vai persona, uz kuru attiecas piemērojamās finanšu sankcijas;
 - j) pienācīgu kontroles pasākumu nodrošināšana attiecībā uz augstāka riska klientiem un pakalpojumiem, kā nepieciešams (piemēram, papildu padziļinātā izpēte, pierādījumi par klienta ienākumu un līdzekļu avotu un jautājuma pacelšana līdz augstākās vadības līmenim vai papildu pārskatīšana un/vai apspriešanās);
 - k) lielākas uzmanības pievēršana tām grāmatveža/grāmatvedības uzņēmuma darbībām (piemēram, pakalpojumiem, klientiem un ģeogrāfiskajām vietām), kas ir mazāk aizsargātas pret izmantošanu NILL/TF nolūkos;
 - l) riska novērtējuma un pārvaldības procesu periodiska pārskatīšana, ņemot vērā grāmatveža/grāmatvedības biroja darbības vidi un sniegtos pakalpojumus; un

- m) NILLN/TFN atbilstības nodrošināšanas funkcijas un pārskatīšanas programmas atbilstoša nodrošināšana, ņemot vērā organizācijas lielumu un grāmatveža prakses raksturu.

113. Grāmatvedības uzņēmumā jāveic risku novērtējums visa uzņēmuma mērogā, kurā ņem vērā uzņēmuma lielumu un prakses raksturu, augsta riska klientu esamību (ja tādi ir) un augsta riska pakalpojumu sniegšanu (ja tādi ir). Kad visa uzņēmuma risku novērtējums būs pabeigts, tas uzņēmumam palīdzēs politikas nostādņu un procedūru veidošanā.

114. Grāmatvežiem jāapsver iespēja izmantot pierādītus tehnoloģiskos risinājumus, lai mazinātu kļūdu risku un atrastu nepilnības savos NILLN/TFN procesos. Tā kā šie risinājumi, tiem turpinot attīstīties, varētu kļūt pieejamāki un precīzāk piemēroti grāmatvežu konkrētajām vajadzībām, tas var būt īpaši nozīmīgi mazākiem uzņēmumiem, kuriem varētu būt mazāk iespēju ieguldīt būtiskus laika resursus šajās darbībās.

115. Atkarībā no grāmatvedības uzņēmuma lieluma, sniegto pakalpojumu veida, klientu riska profila un kopējā novērtētā NILL/TF riska var būt iespējams vienkāršot iekšējās procedūras. Piemēram, individuāli praktizējošiem speciālistiem, kuri sniedz ierobežotus pakalpojumus zema riska klientiem, klientu pieņemšanas procedūra var būt jāveic tikai attiecībā uz vienīgajiem īpašniekiem/individuālajiem komersantiem, ņemot vērā grāmatveža zināšanas un pieredzi par uzņēmumiem un klientu. Vienīgā īpašnieka/individuālā komersanta iesaiste var būt nepieciešama, arī lai konstatētu un novērtētu iespējamās aizdomīgas darbības. Lielākiem uzņēmumiem, kas apkalpo daudzveidīgu klientu loku un sniedz daudzus pakalpojumus dažādās vietās, varētu vajadzēt sarežģītākas procedūras.

Iekšējie atbilstības nodrošināšanas mehānismi

116. Grāmatvežiem (augstākās vadības līmenī) ir jāpārtrauga iekšējo kontroles mehānismu efektivitāte. Ja grāmatveži iekšējiem kontroles mehānismiem konstatē kādus trūkumus, jāizstrādā uzlabotas procedūras.

117. Visefektīvākais līdzeklis iekšējo kontroles mehānismu pārraudzībai ir regulāra (parasti vismaz vienreiz gadā veikta) neatkarīga (iekšēja vai ārēja) atbilstības pārbaude. Ja to veic iekšēji, tad pārbaude jāveic darbiniekam ar labām praktiskajām zināšanām par uzņēmuma NILLN/TFN iekšējo kontroles mehānismu sistēmu, politikas nostādņām un procedūrām un ar pietiekamu pieredzi, lai varētu tās apstrīdēt. Neatkarīgo pārbaudi nedrīkstētu veikt tā pati persona, kura ir izstrādājusi vai ieviesusi pārbaudāmos kontroles mehānismus. Atbilstības pārbaudē jāiekļauj *CDD* dokumentu pārskatīšana, lai pārliecinātos, vai darbinieki pareizi piemēro uzņēmuma procedūras.

118. Ja atbilstības pārbaudē tiek konstatēti vājie punkti un tiek sagatavoti ieteikumi par politikas nostādņu un procedūru uzlabošanu, tad augstākajai vadībai ir jāuzrauga, kā uzņēmums izpilda šos ieteikumus.

119. Grāmatvežiem ir regulāri jāpārskata/jāatjaunina visa uzņēmuma risku novērtējumi un jānodrošina, lai politikas nostādnes un procedūras arvien būtu vērstas uz jomām, kurās ir visaugstākie NILL/TF riski.

Drošības pārbaudes un darbā pieņemšana

120. Grāmatvežiem jāizvērtē darbinieku prasmes, zināšanas un pieredze gan pirms pieņemšanas amatā, gan pastāvīgi. Izvērtēšanas

līmenim jābūt samērīgam ar darbinieka amatu uzņēmumā un NILL/TF riskiem, ar ko darbinieks var saskarties. Izvērtēšanā jāiekļauj sodāmības reģistru pārbaude un cita veida pārbaudes pirms pieņemšanas darbā, piemēram, kredītinformācijas pārbaude un vispārīgās informācijas/iepriekšējās darbības noskaidrošana (kā atļauts valsts tiesību aktos) svarīgiem amatiem.

Izglītība, apmācība un informētība

121. 18. rekomendācijā noteikts, ka grāmatvedības uzņēmumiem/grāmatvežiem ir pienākums nodrošināt darbiniekiem NILLN/TFN apmācību. Grāmatvežiem, jo īpaši mazākos uzņēmumos, šāda apmācība var arī palīdzēt veicināt informētību par pārraudzības pienākumiem. Grāmatvedības uzņēmuma apņemšanās uzturēt atbilstošus kontroles mehānismus pamatā ir atkarīga gan no apmācības, gan informētības. Tas nozīmē, ka jāveic uzņēmuma mēroga centieni, lai visiem attiecīgajiem darbiniekiem nodrošinātu vismaz vispārīgu informāciju par NILLN/TFN jomas likumiem, noteikumiem un iekšējām politikas nostādņēm.

122. Uzņēmumiem jānodrošina mērķtiecīga apmācība, lai veicinātu informētību grāmatvežiem, kuri sniedz noteiktus pakalpojumus augstāka riska klientiem, un grāmatvežiem, kuri uzņemas riskantākus uzdevumus. Gadījumu apraksti (gan faktiski, gan hipotētiski) ir labs veids, kā iedzīvināt regulējumu un padarīt to saprotamāku. Apmācībai jābūt vērstai uz konkrētās personas lomu NILLN/TFN procesā. Tas varētu ietvert apmācību par viltotiem dokumentiem darbiniekiem, kuri veic identificēšanas un identitātes pārbaudes pienākumus, vai apmācību par brīdinājuma signāliem darbiniekiem, kuri veic klientu/darījumu riska novērtējumu.

123. Saskaņā ar RBP īpaša uzmanība jāpievērš riska faktoriem vai apstākļiem paša grāmatveža praksē. Turklāt kompetentajām iestādēm, pašpārvaldes iestādēm un pārstāvības struktūrām jāsadarbojas ar izglītības iestādēm, lai nodrošinātu, ka attiecīgajās mācību programmās tiek aplūkoti NILL/TF riski. Tāda pati apmācība jānodrošina arī studentiem, kuri piedalās grāmatvedībasursos.

124. Uzņēmumiem jānodrošina atbilstoša NILLN/TFN apmācība saviem darbiniekiem. Lai izpildītu šo prasību, grāmatveži var izmantot jebkādu NILLN/TFN apmācību, kas iekļauta profesionālā personāla darba uzsākšanas prasībās un pastāvīgās profesionālās pilnveides prasībās. Tāpat jānodrošina atbilstoša apmācība visiem attiecīgajiem darbiniekiem, kuriem nav profesionālās kvalifikācijas, un apmācības līmenim jāatbilst šo darbinieku veiktajiem pienākumiem un iespējamībai, ka viņi varētu saskarties ar aizdomīgām darbībām.

125. Vispārējā uz risku balstītā pieeja un dažādas pieejamās apmācības un izglītošanas metodes sniedz grāmatvežiem iespēju izvēlēties apmācības biežumu, tās nodrošināšanas mehānismus un akcentētās tēmas. Grāmatvežiem jāizvērtē savi darbinieki un pieejamie resursi un jāievieš apmācības programmas, kas nodrošinās atbilstošu informāciju par NILLN/TFN, proti, tāda programma, kas ir:

- a) atbilstoša attiecīgo darbinieku atbildības jomām (piemēram, saskarsme ar klientiem vai administratīvais darbs);
- b) atbilstošā detalizētības pakāpē (piemēram, ņemot vērā grāmatvežu sniegto pakalpojumu būtību);
- c) biežuma ziņā atbilstoša riska līmenim, kas piemīt grāmatvežu uzsāktā uzdevumam veidam; un

- d) izmantojama, lai pārbaudītu un novērtētu darbinieku zināšanas par sniegto informāciju.

Augstāka riska valstis (R.19 un 23)

126. Saskaņā ar 19. rekomendāciju grāmatvežiem ir pienākums piemērot riskiem samērīgus klientu padziļinātās izpētes pasākumus (skat. arī 72. punktu iepriekš) darījumu attiecībām un darījumiem ar klientiem no valstīm, attiecībā uz kurām šādu prasību paredz FATF.

IV sadaļa – Norādījumi uzraugiem

127. 28. rekomendācijā noteikts, ka attiecībā uz grāmatvežiem jāpiemēro atbilstošs NILLN/TFN regulējums un uzraudzība. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāpārlicinās, vai grāmatveži izpilda savus pienākumus, kas noteikti 1. rekomendācijā.

Uz risku balstīta uzraudzības pieeja

128. Uz risku balstīta NILLN/TFN pieeja nozīmē, ka pasākumi, ko veic NILL/TF mazināšanai, ir samērīgi ar riskiem. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jānodrošina efektīvāka uzraudzība, atvēlot resursus jomām ar augstāku NILL/TF risku. 28. rekomendācijā noteikts, ka attiecībā uz grāmatvežiem jāpiemēro atbilstošs NILLN/TFN regulējums un uzraudzība. Lai gan katrai valstij ir pienākums nodrošināt atbilstošu nacionālo satvaru grāmatvežu regulēšanai un uzraudzībai, ikvienam attiecīgajam uzraugam un pašpārvaldes iestādei jābūt skaidrai izpratnei par konkrētajā jurisdikcijā valdošajiem NILL/TF riskiem.

Uzraugu un pašpārvaldes iestāžu loma uzraudzībā un pārraudzībā

129. Saskaņā ar 28. rekomendāciju valstis var norīkot kompetento iestādi vai pašpārvaldes iestādi, kas nodrošinās grāmatvežu efektīvu uzraudzību, ja šāda pašpārvaldes iestāde var nodrošināt, ka tās biedri ievēro savus pienākumus NILL/TF apkarošanā.

130. Pašpārvaldes iestāde ir struktūra, kura pārstāv kādu profesiju (piemēram, grāmatvežus, juristus, notārus, citus neatkarīgus juridiskās nozares profesionāļus vai *TCSF*) un kuras biedri ir attiecīgās profesijas pārstāvji; šī struktūra (viena pati vai kopā ar citām struktūrām) nosaka, kuras personas ir kvalificētas uzsākt darbu attiecīgajā profesijā un praktizēt to. Pašpārvaldes iestāde arī veic uzraudzības vai pārraudzības funkcijas (piemēram, ievieš noteikumus, lai nodrošinātu, ka attiecīgās profesijas pārstāvji ievēro augstus ētikas un morāles standartus).

131. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jābūt atbilstošām pilnvarām, lai veiktu savas uzraudzības funkcijas (tostarp pilnvarām veikt pārraudzību un piemērot efektīvas, samērīgas un atturošas sankcijas), un pietiekamiem finanšu, tehniskajiem un cilvēkresursiem. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jānosaka veikto grāmatvežu uzraudzības vai pārraudzības darbību biežums un intensitāte, pamatojoties uz izpratni par NILL/TF riskiem un ņemot vērā grāmatvežu raksturojumu, it īpaši daudzveidību un skaitu.

132. Valstīm jānodrošina, lai uzraugi un pašpārvaldes iestādes būtu aprīkoti tikpat labi kā kompetentās iestādes noteikt savu biedru neatbilstību un piemērot sankcijas

par to.

Tāpat valstīm jānodrošina, lai pašpārvaldes iestādes būtu labi informētas par NILLN/TFN uzraudzības svarīgumu, tostarp vajadzīgajām izpildes darbībām.

133. Turklāt valstīm jārisina risks, ka pašpārvaldes iestādēm veikt NILLN/TFN uzraudzību var traucēt savstarpēji konfliktējošie mērķi saistībā ar šo iestāžu uzdevumu pārstāvēt savus biedrus un vienlaikus arī pienākumu uzraudzīt tos. Ja pašpārvaldes iestādē ir biedri no uzraugāmās grupas vai tā pārstāv šādas personas, tad, lai izvairītos no interešu konflikta, attiecīgās personas vairs nedrīkst piedalīties savas prakses/uzņēmuma uzraudzīšanā/pārraudzīšanā.

134. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir skaidri jāuzdod pienākums pārvaldīt ar NILLN/TFN saistītas darbības, ja tie atbild arī par citām regulatīvajām jomām.

Izpratne par NILL/TF risku

135. Tam, kādā apmērā valsts tiesiskajā regulējumā grāmatvežiem tiek atļauts izmantot RBP, vajadzētu atspoguļot arī nozares raksturu, daudzveidību un briedumu, riska profilu, kā arī ar atsevišķiem grāmatvežiem saistītos NILL/TF riskus.

136. Lai uz risku balstītā pieeja būtu efektīva, būtiska ir piekļuve informācijai par NILL/TF riskiem. Valstīm jāveic atbilstošas darbības, lai pastāvīgi identificētu un novērtētu NILL/TF riskus nolūkā a) sniegt informāciju par valsts NILLN/TFN režīma izmaiņām, tostarp izmaiņām tiesību aktos, noteikumos un citos pasākumos, b) palīdzēt kompetentajām iestādēm sadalīt NILLN/TFN resursus un noteikt to prioritātes un c) padarīt pieejamu informāciju par grāmatvežu veiktajiem NILLN/TFN riska novērtējumiem un jurisdikcijas nacionālā riska novērtējumu. Valstīm ir jāuztur riska novērtējumi aktuāli, un ir jābūt mehānismiem, lai kompetentajām iestādēm, pašpārvaldes iestādēm un grāmatvežiem nodrošinātu atbilstošu informāciju par to rezultātiem. Gadījumā, ja atsevišķu grāmatvežu spēja identificēt NILL/TF riskus ir ierobežota, valstīm jāstrādā ar nozari, lai izprastu riskus.

137. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm attiecīgi jāizmanto dažādi avoti, lai identificētu un novērtētu NILL/TF riskus. Tie var ietvert, piemēram, jurisdikcijas nacionālā riska novērtējumus, pārvalstiskos riska novērtējumus, vietējās vai starptautiskās tipoloģijas, uzraudzības pieredzi un FIV sniegto atgriezenisko saiti. Nepieciešamo informāciju var iegūt arī ar atbilstošu informācijas apmaiņu un sadarbību starp NILLN/TFN uzraugiem, ja ir vairāki uzraugi dažādām nozarēm (juridiskās nozares profesionāļiem, grāmatvežiem un *TCSP*).

138. Šie avoti var palīdzēt arī noteikt to, cik efektīvi grāmatveži spēj pārvaldīt NILL/TF risku. Jāisteno informācijas apmaiņa un sadarbība starp NILLN/TFN uzraugiem visās nozarēs (juridiskās nozares profesionāļi, grāmatveži un *TCSP*).

139. Kompetentās iestādes var arī apsvērt iespēju veikt mērķtiecīgu nozares riska novērtējumu, lai gūtu labāku izpratni par grāmatvežu konkrēto darbības vidi valstī un sniegto pakalpojumu raksturu.

140. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir jāizprot raksturīgā riska līmenis, tostarp grāmatveža sniegto pakalpojumu būtība un sarežģītība. Tāpat uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir jāapsver grāmatveža sniegto pakalpojumu veids, kā arī grāmatvedības biroja lielums un saimnieciskās darbības modelis (piemēram, vai tas ir individuālais komersants), korporatīvās

pārvaldības režīms, finanšu un lietvedības informācija, piegādes kanāli, klientu profili, darbības ģeogrāfiskā atrašanās vieta un valstis. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm arī jāņem vērā grāmatvežu ieviestie kontroles mehānismi (piemēram, riska pārvaldības politikas kvalitāte, iekšējo uzraudzības funkciju darbība un ārpakalpojumu un apakšlīgumu uzraudzības kvalitāte).

141. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāmēģina nodrošināt, lai to uzraudzītā grupa pilnībā pārzinātu un ievērotu pasākumus klienta identificēšanai, klienta ienākumu un līdzekļu avota noskaidrošanai un šīs informācijas pārbaudīšanai pēc vajadzības, kā arī pasākumus, kas paredzēti, lai nodrošinātu faktisko īpašumtiesību pārskatāmību, jo šie ir transversāli jautājumi, kas ietekmē daudzus NILLN/TFN aspektus.

142. Lai labāk izprastu ar faktiskajiem īpašniekiem saistītos mazaizsargātības aspektus, īpaši koncentrējoties uz profesionālu starpnieku iesaisti, uzraugiem rūpīgi jāseko starptautisko organizāciju publicētajiem rakstiem un tipoloģijām.²⁹ Noderīgi atsaucies avoti ir, piemēram, *FATF* un Egmonta grupas Kopīgais ziņojums par faktisko īpašumtiesību slēpšanu, kas publicēts 2018. gada jūlijā.

143. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm viņu veiktais grāmatvežu NILL/TF riska profilu novērtējums ir periodiski jāpārskata, tostarp tad, kad būtiski mainās apstākļi vai rodas nozīmīgi jauni draudi, un par šo novērtējumu ir atbilstoši jāpaziņo profesijai.

NILL/TF riska mazināšana un pārvaldīšana

144. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāveic samērīgi pasākumi, lai mazinātu un pārvaldītu NILL/TF risku. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm šo pasākumu biežums un intensitāte jānosaka, balstoties uz to izpratni par raksturīgajiem NILL/TF riskiem. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāapsver grāmatvežu raksturojums, konkrēti gadījumos, kad grāmatveži darbojas kā profesionāli starpnieki, it īpaši daudzveidības un skaita iezīmes. Ir būtiski gūt skaidru izpratni par NILL/TF riskiem: a) attiecīgajā valstī un b) saistībā ar grāmatveža tipu un tā klientiem, produktiem un pakalpojumiem.

145. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm, vērtējot iekšējo kontroles mehānismu, politikas nostādņu un procedūru atbilstību, jāņem vērā grāmatvežu riska profils.

146. Tāpat uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir jāizstrādā veids, kā noteikt, kuriem grāmatvežiem ir vislielākais risks tikt izmantotiem noziedzīgos nolūkos. Tas ietver NILL/TF riska iespējamības un ietekmes apsvēršanu.

147. Iespējamība nozīmē varbūtību, ka notiks NILL/TF, kas būs kā sekas grāmatvežu veiktām darbībām un viņu darba videi. Risks var arī palielināties vai samazināties atkarībā no citiem faktoriem:

- a) ar pakalpojumu un produktu saistītais risks (iespējamība, ka pakalpojumus vai produktus var izmantot NILL/TF);
- b) ar klientu saistītais risks (iespējamība, ka klienta līdzekļiem varētu būt noziedzīga izcelsme);
- c) darījumu raksturs (piemēram, biežums, apmērs, iesaistītās puses);

²⁹ Piemēram, *FATF*, *ESAO*, Pasaules Banka, *SVF* un *UNODC*

- d) ģeogrāfiskais risks (vai grāmatvedis, tā klienti vai citi biroji veic darījumus riskantās vietās); un
- e) citi riska indikatori ir balstīti uz objektīviem riska faktoriem apvienojumā ar pieredzi, piemēram, uzrauga plašāks darbs ar grāmatvedi, kā arī informācija par grāmatveža agrāko atbilstību noteikumiem, sūdzības par grāmatvedi vai iekšējo pārbaudīto kvalitāti un tiesībsargājošo iestāžu iegūtie izlūkošanas dati par iespējamu iesaisti finanšu noziegumos (tostarp neapzinātu to veicināšanu). Citi riska faktori var ietvert informāciju no valdības/tiesībsargājošiem avotiem, ziņotājiem jeb trauksmes cēlājiem vai negatīvas ziņas no uzticamiem plašsaziņas līdzekļiem, it īpaši saistībā ar NILL/TF predikatīvajiem noziegumiem vai citiem finanšu noziegumiem.

148. Ieviešot RBP uzraudzības jomā, uzraugi var apsvērt iespēju uzraudzītās personas ar līdzīgām iezīmēm un riska profiliem iedalīt grupās uzraudzības vajadzībām. Piemēri iezīmēm un riska profiliem var ietvert uzņēmuma lielumu, apkalpoto klientu veidu un darbības ģeogrāfiskos reģionus. Šāda grupēšana var sniegt uzraugiem plašāku skatījumu uz nozari, nekā varētu būt, izmantojot pieeju, kurā uzraugi koncentrējas uz atsevišķiem riskiem, ar kuriem saskaras atsevišķi uzņēmumi. Ja grāmatveža riska profils grupā mainās, uzraugi var atkārtoti izvērtēt uzraudzības pieeju un varbūt izņemt grāmatvedi no attiecīgās grupas.

149. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm arī jāņem vērā ietekme, proti, potenciālais kaitējums, kas var rasties, ja grāmatvedis vai grāmatvežu grupa veicina NILL/TF. Neliels skaits grāmatvežu var izraisīt lielu kaitējumu. Tas var būt atkarīgs no šādiem faktoriem:

- a) lielums (tas ir, apgrozījums, klientu skaits un veids, biroju skaits, darījumu vērtība utt.) un
- b) saistība vai iesaiste citos uzņēmumos (kas var ietekmēt risku tikt iesaistītiem tā sauktajā slāņošanā, proti, darījuma izcelsmes slēpšanā nolūkā legalizēt līdzekļus).

150. Risku novērtējums uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir pastāvīgi jāatjaunina. Novērtējuma rezultāts palīdzēs noteikt, kādus resursus uzraugs atvēlēs grāmatvežu uzraudzībai.

151. Uzraugiem vai pašpārvaldes iestādēm jāapsver, vai grāmatveži atbilst pastāvīgajām prasībām turpmākai palikšanai profesijā, kā arī kompetences, piemērotības un atbilstības novērtējumiem. Tas ietver izvērtējumu, vai grāmatvedis atbilst prasībām saistībā ar NILLN/TFN atbilstības nodrošināšanu. Novērtēšana tiek veikta gan tad, kad uzraugāmā persona pievienojas profesijai, gan regulāri pēc tam.

152. Ja jurisdikcija izvēlas visai nozarei piešķirt paaugstināta riska klasifikāciju, tad jābūt iespējai izšķirt dažādas grāmatvežu kategorijas, pamatojoties uz tādiem faktoriem kā klientūra, valstis, ar kuriem grāmatveži veic darījumus, un piemērojamie NILLN/TFN kontroles pasākumi utt.

153. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāatzīst, ka uz riskiem balstītā režīmā visi grāmatveži nepieņems identiskus NILLN/TFN kontroles mehānismus, un atsevišķi gadījumi, kad grāmatvedis neapzināti tiek iesaistīts nelikumīgā darījumā, vēl nenozīmē, ka šī grāmatveža NILLN/TFN kontroles mehānismu integritāte noteikti ir zudusi. Vienlaikus grāmatvežiem jāsaprot, ka elastīga RBP neatbrīvo viņus no efektīvu NILLN/TFN kontroles pasākumu piemērošanas.

154. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāizmanto savi konstatējumi, lai pārskatītu un atjauninātu veiktos NILL/TF riska novērtējumus, un vajadzības gadījumā jāapsver, vai NILLN/TFN uzraudzības pieeja un esošie NILLN/TFN noteikumi un vadlīnijas joprojām ir atbilstoši. Vajadzības gadījumā un saskaņā ar attiecīgajām konfidencialitātes prasībām par šiem konstatējumiem ir jāinformē grāmatveži, lai viņi varētu uzlabot savu RBP.

RBP uzraudzība

Licencēšana vai reģistrācija

155. 28. rekomendācijā noteikts, ka valsts pienākums ir nodrošināt, lai grāmatveži, uz kuriem attiecas regulatīvie un uzraudzības pasākumi, ievērotu profesijai piemērojamas NILLN/TFN prasības.

156. Tāpat 28. rekomendācijā noteikts, ka uzraugam vai pašpārvaldes iestādei ir jāīsteno nepieciešamie pasākumi, lai novērstu to, ka noziedznieki vai to sabiedrotie tiek profesionāli akreditēti, tiem ir būtiska līdzdalība kapitālā vai kontrolējošas intereses, vai tie ir faktiskie īpašnieki grāmatvedības praksei. To var panākt, izvērtējot šīs personas ar piemērotības un atbilstības (*“fit and proper”*) pārbaudi.

157. Licencēšanas vai reģistrēšanas mehānisms ir viens no veidiem, kā noteikt grāmatvežus, kuriem jāpiemēro regulatīvie un uzraudzības pasākumi, tostarp piemērotības un atbilstības pārbaude. Tas arī ļauj noskaidrot grāmatvežu skaitu, lai novērtētu un izprastu NILL/TF riskus valstī, un to, kā rīkoties, lai mazinātu šos riskus saskaņā ar 1. rekomendāciju.

158. Licencēšana vai reģistrēšana sniedz uzraugam vai pašpārvaldes iestādei iespēju pildīt “vārtu sargātāja” funkciju, nosakot, kas var veikt 22. rekomendācijā minētās darbības. Ar licencēšanu vai reģistrāciju vajadzētu nodrošināt, ka pirms kvalifikācijas piešķiršanas grāmatvežiem tiek veikta NILLN/TFN atbilstības pārbaude.

159. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei ir aktīvi jāapzina uzraugāmās personas un uzņēmumi, izmantojot izlūkošanas datus no citām kompetentajām iestādēm (piemēram, FIV, uzņēmumu reģistra vai nodokļu iestādes), informāciju no finanšu iestādēm un NNDP, sabiedrības locekļu sūdzības, brīvi pieejamu informāciju no sludinājumiem un uzņēmumu un komercreģistriem vai jebkādiem citiem avotiem, kas norāda, ka neuzraudzītas personas vai uzņēmumi veic 22. rekomendācijā minētās darbības.

160. Licencēšanas vai reģistrācijas satvarā jānosaka darbības, uz kurām attiecas licencēšanas vai reģistrācijas prasība, jāizslēdz nelicencētām vai neregistrētām personām vai uzņēmumiem veikt šīs darbības un jānosaka pasākumi gan licenču vai reģistrāciju atteikšanai, gan “slikta darba darītāju” izslēgšanai.

161. Termini “licencēšana” vai “reģistrēšana” nav savstarpēji aizvietojami. Parasti licencēšanas režīmus attiecina uz finanšu iestādēm un nosaka obligātās minimālās prasības, balstoties uz pamatprincipiem tādos jautājumos kā kapitāls, pārvaldība un resursu piešķiršana piesardzības pasākumu, rīcības, kā arī NILL/TF risku pastāvīgai pārvaldīšanai un mazināšanai. Dažās jurisdikcijās ir pieņemti līdzīgi licencēšanas režīmi grāmatvežiem, parasti jurisdikcijās, kur grāmatveži sniedz trasta un uzņēmumu pakalpojumus, un nolūks ir šajā nozarē identificētu augstāka līmeņa NILL/TF risku pārvaldībā iekļaut prasības par piesardzības aspektiem un rīcību.

162. Jurisdikcijā esošais reģistrācijas satvars var attiekties uz visu NNDP sektoru, tostarp grāmatvežiem, vai var būt īpašs reģistrācijas satvars katram NNDP elementam. Parasti reģistrēšanas funkciju veic uzraugs vai pašpārvaldes iestāde.

163. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jānodrošina, ka licencēšanas vai reģistrācijas prasības un to piemērošanas process ir skaidri, objektīvi, publiski pieejami un tiek konsekventi piemēroti. Lēmums par licences vai reģistrācijas piešķiršanu jāpieņem objektīvi un savlaicīgi. Pašpārvaldes iestāde var būt atbildīga gan par uzraudzību, gan savu biedru interešu pārstāvību. Ja tā ir, pašpārvaldes iestādei jānodrošina, lai lēmumi par reģistrāciju tiktu pieņemti atsevišķi un neatkarīgi no iestādes darbībām tās biedru pārstāvības jomā.

Piemērotības un atbilstības pārbaudes

164. Piemērotības un atbilstības pārbaude ir mehānisms, ar ko uzraugs vai pašpārvaldes iestāde var veikt nepieciešamos pasākumus, lai nepieļautu, ka noziedzniekiem vai to sabiedrotajiem pieder grāmatvedības prakse, ir kontrolējošas intereses vai pārvaldības funkcija tajā.

165. Saskaņā ar 28. rekomendāciju uzraugam un pašpārvaldes iestādei ir jānosaka katra grāmatvedības prakses faktiskā īpašnieka, kontrolējošo interešu turētāja un pārvaldības funkciju pildošās personas integritāte. Taču lēmumus par personas piemērotību un atbilstību var pieņemt, arī pamatojoties uz dažādiem faktoriem, kas saistīti ar personas kompetenci, godīgumu, spriestspēju, kā arī integritāti.

166. Dažās jurisdikcijās piemērotības un atbilstības pārbaudei ir fundamentāla nozīme, nosakot, vai licencēt vai reģistrēt pieteikuma iesniedzēju un vai licences vai reģistrācijas turētājs (tostarp tā īpašnieki un kontrolējošo interešu pārvaldītāji, ja piemērojams) ilgtermiņā joprojām ir piemērots un atbilstošs darba turpināšanai šajā lomā. Sākotnējā personas piemērotības un atbilstības novērtēšanā tiek gan iegūta informācija no personas, gan šīs informācijas elementi tiek pārbaudīti neatkarīgos uzticamos avotos, lai pārliecinātos, vai attiecīgā persona ir piemērota vai atbilstoša noteiktajam amatam.

167. Piemērotības un atbilstības procesā pieteikuma iesniedzējam parasti ir jāaizpilda anketa. Ar anketu var tikt ievākta personu identificējoša informācija, informācija par dzīvesvietu un iepriekšējo darba pieredzi, un pieteikuma iesniedzējam tiek lūgts sniegt informāciju par jebkādu sodāmību vai nelabvēlīgiem tiesas lēmumiem, tostarp pašlaik ierosinātām lietām un notiesājošiem spriedumiem saistībā ar pieteikuma iesniedzēju. Šīs informācijas elementi ir jāapstiprina, lai pārliecinātos par personas labticību. Šādās pārbaudēs informāciju par personu var pieprasīt tiesībsargsardzības iestādēm un citiem uzraugiem vai var patstāvīgi meklēt šo informāciju elektroniskās datubāzēs. Attiecībā uz ievāktajiem personas datiem jānodrošina konfidencialitāte.

168. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei pastāvīgi jāpārliecinās, vai personas, kurām ir būtiska līdzdalība kapitālā vai kontrolējošas intereses, vai faktiskie īpašnieki un personas, kuras pilda pārvaldības funkciju, ir piemērotas un atbilstošas tam. Piemērotības un atbilstības pārbaudi vajadzētu veikt attiecībā uz jaunajiem īpašniekiem, kontrolējošu interešu turētājiem un personām, kuras ieņem vadošus amatus. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāapsver iespēja pārvērtēt šo personu piemērotība un atbilstība, ja uzraudzībā konstatētais, no citām kompetentajām iestādēm saņemtā informācija vai publiski pieejamā informācija norāda uz nozīmīgiem nevēlamiem notikumiem.

Aizsargāšanās pret aizsega darījumiem

169. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jānodrošina, lai licencēšanas vai reģistrēšanas prasībās būtu noteikts, ka ir nepieciešama pieteikuma iesniedzēja jēgpilna fiziskā klātbūtne jurisdikcijā. Tas parasti nozīmē, ka pieteikuma iesniedzēja darbības vietai jābūt šajā jurisdikcijā. Ja pieteikuma iesniedzējs ir juridiska persona, tas cilvēkiem, kuri pieņem lēmumus un nodrošina tās pārvaldību, arī jādzīvo attiecīgajā jurisdikcijā un aktīvi jāiesaistās uzņēmējdarbībā. Uzņēmumu, kura vienīgais darbinieks neatbilst grāmatveža profesijas prasībām, nedrīkst licencēt vai reģistrēt.

170. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei ir jāizvērtē pieteikuma iesniedzēja īpašumtiesību un kontroles struktūra, lai noteiktu, vai uzņēmumā, ko paredzēts licencēt vai reģistrēt, saglabāsies pietiekama kontrole pār tā darbību. Faktori, kas jāņem vērā, var ietvert apsvēršanu, kur pastāvīgi uzturas faktiskie īpašnieki un kontrolējošo interešu turētāji, cik un kādus vadības amatus pieteikuma iesniedzējs ierosina attiecīgajā valstī, piemēram, direktori un vadītāji, tostarp vadītāji atbilstības nodrošināšanas jautājumos, un kāda līmeņa personām būs šie amati.

171. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei arī jāapsver, vai grāmatvežu īpašumtiesību un kontroles struktūra nepienācīgi netraucē identificēt faktiskos īpašniekus un kontrolējošo interešu turētājus vai nerada šķēršļus efektīvai uzraudzīšanai.

Uzraudzība un pārraudzība

172. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāveic pasākumi, lai efektīvi pārraudzītu grāmatvežus, veicot uzraudzību klātienē un neklātienē. Šīs pārraudzības raksturs ir atkarīgs no uzrauga vai pašpārvaldes iestādes sagatavotajiem riska profiliem un saistītās uz risku balstītās pieejas. Uzraugi un pašpārvaldes iestādes var pēc izvēles pielāgot:

- a) līmeni pārbaudēm, kas nepieciešamas, lai veiktu licencēšanu/reģistrēšanu: ja ar nozari saistītais NILL/TF risks ir zems, tad ar konkrēto saimniecisko darbību saistītās NILL/TF iespējas var būt ierobežotas, un atļaujas var piešķirt pēc pamatdokumentu izskatīšanas. Ja ar nozari saistītais NILL/TF risks ir augsts, uzraugi un pašpārvaldes iestādes var pieprasīt papildu informāciju;
- b) klātienē vai neklātienē veiktās NILLN/TFN uzraudzības veidu: uzraugi un pašpārvaldes iestādes var noteikt piemērotu klātienē un neklātienē veikto grāmatvežu uzraudzības kombināciju. Neklātienes uzraudzība var ietvert ikgadējās neatkarīgās revīzijas un citu obligātu pārskatu analīzi, riskantu starpnieku identificēšanu (tas ir, pamatojoties uz uzņēmuma lielumu, iesaisti pārrobežu darbībās vai konkrētos uzņēmējdarbības sektoros), automatizētu rūpīgu reģistru pārbaudi, lai konstatētu trūkstošu informāciju par faktiskajiem īpašniekiem un noskaidrotu personas, kuras atbild par datu iesniegšanu. Tas var ietvert arī tematiskās nozares pārbaudes, nosakot, ka uzņēmumiem obligāti ir periodiski jāiesniedz informācijas deklarācijas. Augstāka riska situācijās var nebūt piemēroti veikt pārraudzību tikai neklātienē. Klātienes pārbaudes var ietvert NILLN/TFN iekšējo politikas nostādņu, kontroles mehānismu un procedūru pārskatīšanu, augstākās vadības darbinieku, par atbilstības nodrošināšanu atbildīgā darbinieka un citu nozīmīgu darbinieku izjautāšanu, piekļuvi kontrolējošās ("vārtu

sargātājas”) funkcijas pašas veiktos riska novērtējumus, *CDD* dokumentu un pamatojošo pierādījumu pārbaudi uz vietas, NILL/TF aizdomu ziņošanas izvērtēšanu saistībā ar klientiem un citiem aspektiem,

kas novēroti klātienēs apmeklējuma laikā, un attiecināmā gadījumā ziņošanas pienākumu pārbaudi izlases veidā.

- c) pastāvīgās NILLN/TFN uzraudzības biežumu un raksturu: uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir proaktīvi jāpielāgo NILLN/TFN uzraudzības biežums saskaņā ar identificētajiem riskiem un jāapvieno periodiskās pārbaudes ar *ad hoc* NILLN/TFN pārbaudēm, kad radušās problēmas (piemēram, saistībā ar trauksmes cēlāju ziņojumiem, informāciju no tiesībaizsardzības iestādēm vai citiem uzraudzībā konstatētajiem datiem pēc grāmatvežu iekļaušanas tematisko pārbažu paraugkopā).
- d) NILLN/TFN uzraudzības intensitāti: uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāpieņem lēmums par atbilstošu novērtējuma tvērumu vai līmeni saskaņā ar identificētajiem riskiem, lai novērtētu, cik piemērotas ir grāmatvežu politikas nostādnes un procedūras, kas veidotas, lai nepieļautu grāmatvežu ļaunprātīgu izmantošanu. Piemēri intensīvākai uzraudzībai var ietvert detalizētas sistēmu un lietu vai datņu pārbaudes, lai pārlicinātos par grāmatveža riska novērtējuma, CDD, ziņošanas un uzskaites politikas nostādņu un procesu izpildi un piemērotību, iekšējo revīziju, darbinieku, augstāko vadītāju un direktoru valdes izjautāšanu un NILLN/TFN novērtēšanu konkrētās uzņēmuma jomās.

173. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāizmanto savi konstatējumi, lai pārskatītu un atjauninātu veiktos NILL/TF riska novērtējumus, un vajadzības gadījumā jāapsver, vai NILLN/TFN uzraudzības pieeja un esošie NILLN/TFN noteikumi un vadlīnijas joprojām ir atbilstoši. Vajadzības gadījumā un saskaņā ar attiecīgajām konfidencialitātes prasībām par šiem konstatējumiem ir jāinformē grāmatveži, lai viņi varētu uzlabot savu RBP.

174. Datu uzglabāšanai un kvalitātes nodrošināšanai ir svarīga nozīme, lai uzraugi var dokumentēt un pārbaudīt pamatojumu nozīmīgiem lēmumiem saistībā ar NILLN/TFN uzraudzību. Uzraugiem jābūt atbilstoši informācijas saglabāšanas politikai un jāspēj viegli izgūt informāciju, vienlaikus ievērojot attiecīgos datu aizsardzības jomas tiesību aktus. Datu uzglabāšana ir būtiska un fundamentāli svarīga uzraugu darbā. Arī atbilstoša kvalitātes nodrošināšana ir fundamentāli svarīga uzraudzības procesā, lai panāktu konsekventu lēmumu pieņemšanas/sankciju piemērošanas procesu visā uzraudzītajā grupā.

Izpilde

175. 28. rekomendācijā noteikts, ka uzraugiem vai pašpārvaldes iestādēm ir jābūt atbilstoši pilnvarotiem, lai tie varētu veikt savus uzdevumus, tostarp pilnvarotiem uzraudzīt grāmatvežu atbilstību prasībām. 35. rekomendācijā noteikts, ka valstīm jābūt pilnvarotām piemērot kriminālas, civiltas vai administratīvas sankcijas NNDP, kas ietver grāmatvežus, kad tie sniedz 22. rekomendācijas d) punktā uzskaitītos pakalpojumus. Sankcijām jābūt piemērojamām uzņēmuma direktoriem un augstākajai vadībai, ja grāmatvedis nepilda prasības.

176. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jāizmanto samērīgas sankcijas, tostarp dažādi uzraudzības intervences pasākumi un koriģējošas darbības, lai nodrošinātu konstatēto nepilnību savlaicīgu risināšanu. Sankcijas var sniegties no neformāla vai rakstiska brīdinājuma, rājienu un rakstiskas piezīmes līdz soda mēriem (attiecinātos gadījumos ietverot diskvalifikāciju un kriminālvajāšanu) par nopietnāku neatbilstību noteikumiem, jo konstatētajām nepilnībām var būt plašākas sekas.

Parasti sistēmiskas kļūmes vai būtiskas kontroles mehānismu nepilnības liek ieviest spēcīgākus uzraudzības pasākumus.

177. Uzraugu un pašpārvaldes iestāžu īstenotajiem izpildes pasākumiem jābūt samērīgiem un vienlaikus atturošiem. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm jābūt pietiekamiem resursiem, lai izmeklētu un pārraudzītu neatbilstību (vai jādeleģē tas iestādēm ar pietiekamiem resursiem). Izpildes pasākumiem jābūt vēršiem uz neatbilstības sniegto ieguvumu atņemšanu.

Vadlīnijas

178. Uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm ir skaidri jāpauž savas regulatīvās ieceres. To var darīt konsultatīvajā procesā pēc jēgpilnas attiecību izveidošanas ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp grāmatvežiem. Vadlīnijas var sniegt kā augsta līmeņa prasības, kas balstītas uz vēlamajiem iznākumiem, kā uz risku balstītus noteikumus un kā informāciju par to, kā uzraugi interpretē attiecīgos tiesību aktus vai regulējumu, vai kā detalizētākas vadlīnijas par to, kā vislabāk piemērot konkrētus NILLN/TFN kontroles mehānismus. Grāmatvežiem paredzētajās vadlīnijās arī jāaplūko NILL/TF risks šajā nozarē un jāuzskaita NILL/TF indikatori, kas palīdzēs grāmatvežiem identificēt aizdomīgus darījumus un darbības. Visas šādas vadlīnijas vēlams piemērotā gadījumā apspriest un izstrādāt tā, lai tās atbilstu uzraugu un pašpārvaldes iestāžu lomas kontekstam attiecīgajā jurisdikcijā.

179. Ja uzraugu sniegtās vadlīnijas joprojām ir augstā līmenī un balstītas uz principiem, tās var papildināt ar papildu vadlīnijām, ko sarakstījuši grāmatvedības profesijas pārstāvji un kas var ietvert operatīvos un praktiskos aspektus un būt detalizētākas un skaidrojošākas. Ja uzraugi sadarbojas, lai izstrādātu apvienotas starpnozaru vadlīnijas, tad uzraugiem jānodrošina, lai šajās vadlīnijās tiktu pienācīgi aplūkotas daudzveidīgās lomas, kas ietilpst šādu vadlīniju tvērumā, un lai vadlīnijās tiktu sniegti praktiski norādījumi visiem to paredzētajiem adresātiem. Privātā sektora vadlīnijām jāskaidro ar valsts tiesību aktiem un jebkādam kompetento iestāžu izdotajām vadlīnijām par grāmatvedības profesiju, kā arī jāatbilst visām pārējām tiesību aktu prasībām un pienākumiem.

180. Uzraugiem jāapsver iespēja sazināties ar citām attiecīgajām valsts uzraudzības iestādēm, lai nodrošinātu juridisko pienākumu saskaņotu interpretāciju un mazinātu atšķirības starp nozarēm (piemēram, juridiskās nozares profesionāļiem, grāmatvežiem un TCSP). Vairāku vadlīniju esamība nedrīkst radīt iespējas regulatīvajai arbitražai. Attiecīgajām uzraudzības iestādēm jāapsver iespēja sagatavot kopējas vadlīnijas, apspriežoties ar konkrētajām nozarēm, bet vienlaikus jāatzīst, ka daudzās jurisdikcijās grāmatveži par vispiemērotākajām un efektīvākajām uzskatīs atsevišķas tieši šai profesijai paredzētas vadlīnijas.

181. Uzraugiem informācija un vadlīnijas jānodrošina aktuālā un pieejamā formātā. Tas var ietvert nozares vadlīniju materiālus, apkārtrakstus, internetā izvietotus materiālus, mutiski sniegtu jaunāko informāciju uzraudzības vizītēs, sanāksmes un gada ziņojumus.

Apmācība

182. Apmācība uzraudzības personālam un citiem attiecīgajiem darbiniekiem ir svarīga, lai izprastu grāmatvedības profesiju un dažādus pastāvošos uzņēmējdarbības modeļus. Uzraugiem īpaši jānodrošina, lai personāls būtu apmācīts noteikt NILL/TF riska novērtējumu kvalitāti un apsvērt NILLN/TFN politikas nostādņu,

procedūru un iekšējo kontroles mehānismu piemērotību, samērīgumu, efektivitāti un produktivitāti. Vēlams, lai apmācībai būtu praktisks pamats/aspekti.

183. Uzraudzības personālam apmācībā jāapgūst spēja izdarīt pamatotus spriedumus par grāmatvežu veikto riska novērtējumu kvalitāti un grāmatvežu izmantoto NILLN/TFN kontroles mehānismu piemērotību un samērīgumu. Ar apmācību arī jāmēģina panākt konsekventu uzraudzības pieeju valsts līmenī gadījumos, kad ir vairākas kompetentās uzraudzības iestādes vai valsts uzraudzības modelis ir decentralizēts vai sadrumstalots.

Apstiprinājumi

184. Uzraugiem nevajadzētu ļaut trešo pušu komerciālo pakalpojumu sniedzējiem izmantot NILLN sistēmas, rīkus vai programmatūru, lai nepieļautu interešu konfliktus efektīvā uzņēmumu uzraudzībā.

Informācijas apmaiņa

185. Informācijas apmaiņai starp publisko un privāto sektoru un privātajā sektorā (piemēram, starp finanšu iestādēm un grāmatvežiem) ir svarīga loma NILL/TFN apkarošanā. Informācijas apmaiņas un izlūkošanas datu apmaiņas kārtībai starp uzraugiem un valsts iestādēm (piemēram, finanšu izlūkošanas vienībām un tiesībsardzības iestādēm) jābūt stabilai, drošai un atbilstošai valsts tiesību aktu prasībām.

186. Informācijas veidi, ar ko varētu apmainīties publiskais un privātais sektors:

- a) NILL/TF riska novērtējumi;
- b) tipoloģijas (proti, gadījumu izpētes) tam, kā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizētāji vai terorisma finansētāji ir izmantojuši grāmatvežus;
- c) atgriezeniskā saite saistībā ar *STR* un citiem attiecīgajiem ziņojumiem;
- d) mērķēti nenoslepenoti izlūkošanas dati. Konkrētos apstākļos un saskaņā ar atbilstošiem drošības pasākumiem, piemēram, konfidencialitātes līgumiem, var būt lietderīgi, ja iestādes sniedz mērķtiecīgu konfidenciālo informāciju grāmatvežiem kā klasei vai individuāli; un
- e) valstis, personas vai organizācijas, kuru aktīvus vai darījumus vajadzētu iesaldēt saskaņā ar mērķtiecīgām finanšu sankcijām, kā noteikts 6. rekomendācijā.

187. Nozares efektīvai uzraudzībai/pārraudzībai ļoti nozīmīga ir arī valsts mēroga sadarbība un informācijas apmaiņa starp FIV un grāmatvedības profesijas uzraugiem, kā arī starp kompetentajām iestādēm, tostarp izlūkošanas iestādēm, FIV, nodokļu pārvaldi, uzraugiem un pašpārvaldes iestādēm. Šāda sadarbība un koordinācija var palīdzēt izvairīties no informācijas iztrūkuma un dublēšanās uzraudzībā un nodrošināt dalīšanos ar labo praksi un konstatējumiem. Uzraugiem un tiesībsardzības iestādēm vēlams arī dalīties ar informāciju par aktīvām pārkāpumu izmeklēšanām un pabeigtām lietām. Daloties ar informāciju, jāievēro protokoli un drošības pasākumi, lai aizsargātu personas datus.

188. Grāmatvedības profesijā ir svarīga pārrobežu informācijas apmaiņa, ko iestādes un privātais sektors veic ar saviem starptautiskajiem partneriem, jo daudzi grāmatvedības uzņēmumi sadarbojas ar vairākām jurisdikcijām.

Prasību par faktiskajām īpašumtiesībām un līdzekļu/ienākumu avotu uzraudzība

189. *FATF* rekomendācijās noteikts, ka kompetentajām iestādēm jābūt pieejamai pareizai, precīzai un savlaicīgai informācijai par juridisku personu faktiskajiem īpašniekiem un kontroli (R.24). Turklāt valstīm jāveic pasākumi, lai novērstu juridisku veidojumu ļaunprātīgu izmantošanu NILL/TF nolūkos, it īpaši jānodrošina, ka ir pieejama atbilstīga, pareiza un savlaicīga informācija par tiešajiem pilnvarojumiem (R.25). Izpildīt *FATF* rekomendācijas par faktiskajiem īpašniekiem ir izrādījies sarežģīti. Tāpēc *FATF* izstrādāja Vadlīnijas par pārskatāmību un faktiskajiem īpašniekiem (2014), lai palīdzētu valstīm izpildīt 24. un 25. rekomendāciju, kā arī 1. rekomendāciju, kas attiecas uz izpratni par juridisku personu un juridisku veidojumu NILL/TF riskiem. *FATF* un Egmonta grupa 2018. gada jūlijā arī publicēja Ziņojumu par faktisko īpašumtiesību slēpšanu, kurā identificēti aspekti, kas palīdz risināt ar faktisko īpašnieku slēpšanu saistītus apdraudējumus.

190. 24. un 25. rekomendācijā noteikts, ka valstīm jābūt mehānismiem, kas nodrošina, ka reģistriem sniegtā informācija ir pareiza un tiek savlaicīgi atjaunināta un informācija par faktiskajiem īpašniekiem ir pareiza un aktuāla. Lai noteiktu pārraudzības un atbilstības nodrošināšanas sistēmas piemērotību, valstīm jāpievērš uzmanība NILLN/TFN riskam attiecīgajos uzņēmumos (proti, ja ir pierādīts augstāks risks, tad jāveic pastiprināti pārraudzības pasākumi). Taču grāmatvežiem jāievēro piesardzība, lai akli nepaļautos uz reģistros pieejamo informāciju. Ir svarīgi, lai darījumu attiecību laikā tiktu veikta kāda veida pastāvīgā uzraudzība, lai konstatētu neparastus un potenciāli aizdomīgus darījumus, kas notikuši pēc faktisko īpašnieku maiņas, jo reģistros, visticamāk, netiks dinamiski atjaunināta šāda informācija.

191. Par uzņēmumu dibināšanu un juridisko veidojumu veidošanu atbildīgās personas pilda nozīmīgu "vārtu sargātāja" lomu, kontrolējot piekļuvi plašākai finanšu kopienai ar darbībām, ko šīs personas veic juridisko personu un juridisko veidojumu dibināšanā vai to pārvaldīšanā un administrēšanā.

192. Grāmatvežiem kā NNDP ir pienākums piemērot *CDD* pasākumus to juridisko personu un juridisko veidojumu faktiskajiem īpašniekiem, kuriem grāmatveži sniedz konsultācijas vai dibināšanas pakalpojumus. Vairākās valstīs grāmatvežiem var būt jāpiedalās juridiskās personas reģistrēšanas procesā un jāizpilda pienākums sniegt reģistram pamatinformāciju un/vai informāciju par faktiskajiem īpašniekiem.

193. Grāmatveži, rīkojoties kā juridisko personu un juridisko veidojumu direktori, pilnvarnieki vai dibināšanas amatpersonas utt., bieži pārstāv šīs juridiskās personas un juridiskos veidojumus attiecībā ar citām finanšu iestādēm un NNDP, kas sniedz banku vai revīzijas pakalpojumus šāda veida klientiem.

194. Finanšu iestādes un citas NNDP var lūgt grāmatvežiem ievākt un uzturēt *CDD* informāciju, jo grāmatveži, pildot direktora vai pilnvarnieka funkcijas, būs galvenais kontaktpunkts saziņai ar juridisko personu vai juridisko veidojumu. Šīs finanšu iestādes un citas NNDP var arī nekad nesatikt juridiskās personas vai juridiskā veidojuma faktiskos īpašniekus.

195. Saskaņā ar 28. rekomendāciju valstīm jānodrošina, lai grāmatvežiem tiktu piemērotas efektīvas sistēmas, ar ko nodrošina pārraudzību un garantē atbilstību NILLN/TFN prasībām, kas ietver faktiskā(-o) īpašnieka(-u) identificēšanu un piemērotu pasākumu veikšanu, lai pārbaudītu

to identitāti. 24. un 25. rekomendācijā, kas attiecas uz juridisko personu un juridisko veidojumu faktisko īpašumtiesību pārskatāmību, noteikts, ka valstīm jābūt mehānismiem, kas nodrošina, ka savlaicīgi ir pieejama pareiza, precīza un aktuāla informācija par šīm juridiskajām personām un veidojumiem.

196. Saskaņā ar 28. rekomendāciju uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāveic uz risku balstīta grāmatvežu uzraudzība, kas ietver 10. un 11. rekomendācijā minētās prasības par faktiskajiem īpašniekiem un datu uzglabāšanu. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jābūt ieviestai sistēmai, kas palīdz pārliecināties, ka tiek uzturēta un kompetentajām iestādēm savlaicīgi ir pieejama pareiza un aktuāla pamatinformācija un informācija par juridisko personu un juridisko veidojumu faktiskajiem īpašniekiem.

197. Uzraugiem vai pašpārvaldes iestādēm jāanalizē, cik piemērotas ir grāmatvežu ieviestās procedūras un kontroles mehānismi faktisko īpašnieku identificēšanai un datu dokumentēšanai. Turklāt reprezentatīvas izlases veidā jāveic arī klienta dokumentu pārbaude, lai izmērītu šo pasākumu piemērošanas efektivitāti un iespēju piekļūt pareizai informācijai par faktiskajām īpašumtiesībām.

198. Klātienē un neklātienē inspicēšanas laikā uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāpārbauda ieviestās politikas nostādnes, procedūras un kontroles mehānismi jaunu klientu pieņemšanai, lai noskaidrotu, kāda informācija un dokumenti tiek prasīti, ja klients ir fiziska persona, juridiska persona vai juridisks veidojums. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāpārbauda šo procedūru un kontroles mehānismu piemērotība faktisko īpašnieku identificēšanai, lai izprastu juridisko personu un veidojumu īpašumtiesību un kontroles struktūru un pārliecinātos par saimniecisko darbību. Piemēram, klienta sniegta pašdeklarācija par faktiskajām īpašumtiesībām bez neviena cita informācijas pārbaudīšanas mehānisma nebūs piemērota visos gadījumos.

199. Izlases veidā veikta dokumentu pārbaude palīdzēs uzraugam vai pašpārvaldes iestādei noteikt, vai kontroles mehānismi ir efektīvi tam, lai pareizi identificētu faktiskos īpašniekus, precīzi izpaustu šo informāciju attiecīgajām pusēm un noskaidrotu, vai šādā informācija ir viegli pieejama. Pārbaudes apmērs ir atkarīgs no riska, bet izvēlētajos dokumentos vienmēr jāatspoguļo klientūras profils un jāietver gan jaunie, gan esošie klienti.

200. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāizvērtē pasākumi, ko grāmatveži ieviesuši, lai uzraudzītu faktisko īpašumtiesību izmaiņas viņu apkalpotajām juridiskajām personām un juridiskajiem veidojumiem, nolūkā pārliecināties, vai informācija par faktiskajiem īpašniekiem ir pareiza un aktuāla, un noteikt, cik savlaicīgi atjauninātā informācija tiek iesniegta reģistram, ja tas ir vajadzīgs.

201. Pārbaūžu laikā uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāizvērtē, vai grāmatvežu dokumentos pieejamo informāciju par faktiskajiem īpašniekiem vajadzētu salīdzināt ar informāciju attiecīgajā reģistrā, ja tāds ir. Lai pārbaudītu grāmatvežu kontroles mehānismu efektivitāti, uzraugam vai pašpārvaldes iestādei arī jāņem vērā informācija no citām kompetentajām iestādēm, piemēram, FIV, publiskajiem ziņojumiem un informācija no citām finanšu iestādēm vai NNDP.

202. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāpiemēro grāmatvežiem uz risku balstīta uzraudzība, kas ietver prasības identificēt un pierādīt līdzekļu avotu un ienākumu avotu augsta riska klientiem, kuriem grāmatveži sniedz pakalpojumus. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jābūt uzraudzības sistēmai, kas var palīdzēt pārliecināties, vai pareiza un aktuāla informācija par līdzekļu un ienākumu avotiem

ir atbilstoši pierādīta un savlaicīgi pieejama kompetentajām iestādēm. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāanalizē, cik piemērotas ir grāmatvežu ieviestās procedūras un kontroles mehānismi juridisko veidojumu ienākumu avotu identificēšanai un datu dokumentēšanai.

Noteikumi par pārstāvjiem

203. Direktora pārstāvis ir juridiskas personas direktoru valdes iecelta persona, kura pārstāv intereses un rīkojas saskaņā ar citas personas, parasti faktiskā īpašnieka, norādījumiem.

204. Akcionāra pārstāvis ir fiziska vai juridiska persona, kura oficiāli ir ierakstīta uzņēmuma dalībnieku un akcionāru reģistrā kā noteikta skaita konkrētu akciju turētājs, un šīs akcijas tiek turētas citas personas, kas ir faktiskais īpašnieks, uzdevumā. Akcijas var tikt turētas trustā vai saskaņā ar pārvaldīšanas līgumu.

205. Vairākās valstīs grāmatveži rīkojas vai kārtu darījumus citu personu (privātpersonu vai uzņēmumu) uzdevumā kā direktori. Grāmatveži arī savu profesionālo pakalpojumu ietvaros rīkojas vai kārtu darījumus citu personu (privātpersonu vai uzņēmumu) uzdevumā kā akcionāru pārstāvji citas personas labā. Saskaņā ar 24. rekomendāciju viens no mehānismiem akcionāru pārstāvju un direktoru pārstāvju ļaunprātīgas izmantošanas novēršanai ir pieprasīt, lai šie grāmatveži licencētu un reģistrētu savu statusu uzņēmumu reģistros. Valstis šajā sakarībā var izmantot vairāku pasākumu kombināciju.

206. Grāmatvežiem ir likumīgi iemesli rīkoties vai sniegt pakalpojumus kā juridiskas personas direktoram vai akcionāra pārstāvim. Tas var ietvert norēķināšanos par biržas sarakstos iekļautu uzņēmumu akcijām un to turēšanu drošībā, ja pēctirdzniecības speciālisti rīkojas kā akcionāru pārstāvji. Taču direktora pārstāvja un akcionāru pārstāvja shēmas var izmantot ļaunprātīgi, lai slēptu juridiskas personas patiesā labuma guvēja identitāti. Daži cilvēki var būt gatavi ļaut izmantot savu vārdu kā juridiskas personas direktoriem vai akcionāriem citas personas uzdevumā, neizpaužot tās personas identitāti, no kuras viņi saņem norādījumus vai kuru viņi pārstāv. Šādus cilvēkus reizēm sauc par ielikteņiem.

207. Direktoru pārstāvji un akcionāru pārstāvji var radīt šķēršļus juridiskas personas patiesā faktiskā īpašnieka identificēšanā, īpaši tad, ja viņu statuss netiek atklāts. Tas ir tāpēc, ka reģistrā glabātajos juridiskas personas korporatīvajos dokumentos un juridiskajā adresē glabātajos uzņēmuma dokumentos būs norādīta pārstāvja identitāte. Uzņēmējdarbības tiesības daudzās valstīs neatzīst direktora pārstāvja statusu, jo likumos noteikts, ka uzņēmuma direktori atbild par uzņēmuma darbībām un direktoriem ir pienākums rīkoties uzņēmuma labākajās interesēs.

208. Uzraugam vai pašpārvaldes iestādei jāapzinās, ka ir iespējamās neizpaustas vienošanās par pārstāvjiem. Viņiem jāapsver, vai neizpaustās vienošanās par pārstāvjiem varētu identificēt un risināt klātienē un neklātienē pārbaudēs un grāmatveža politikas nostādņu, procedūru, kontroles mehānismu un klientu dokumentu pārbaudēs, tostarp ar grāmatveža veikto CDD procesu un pastāvīgo pārraudzību.

209. Neizpaustas vienošanās par pārstāvjiem var pastāvēt, ja ir šādi indikatori (uzskaitījums ir nepilnīgs):

- a) direktora un akcionāra profils nesaskan ar uzņēmuma darbībām;
- b) personai iecelta vairākos amatos savstarpēji nesaistītos uzņēmumos;
- c) direktora vai akcionāra ienākumu avots neatbilst uzņēmuma aktīvu vērtībai un raksturam;
- d) līdzekļus uzņēmumam sūta vai no tā saņem neidentificēta(-as) trešā(-ās) puse(-es);
- e) direktori vai akcionāri ir pieraduši rīkoties saskaņā ar citas personas norādījumiem; un
- f) pieprasījumiem vai norādījumiem tiek veiktas minimālas pārbaudes vai tie netiek pārbaudīti un/vai uz tiem reaģē ļoti ātri, un persona(-as), kurai vajadzētu rīkoties kā direktoram(-iem), tos neapstrīd.

1. pielikums. Informācija par faktiskajiem īpašniekiem trastam vai citam juridiskajam veidojumam, kuram grāmatvedis sniedz pakalpojumus

1. Uzņemoties RBP, informācijas apjoms, kas grāmatvedim jāiegūst, būs atkarīgs no tā, vai grāmatvedis dibina vai administrē trastu, uzņēmumu vai citu juridisko personu vai rikojas vai sniedz pakalpojumus kā trasta, uzņēmuma vai citas juridiskās personas pilnvarnieks vai direktors. Tādos gadījumos grāmatvedim būs jāsaprot struktūras vispārējais nolūks un struktūrā esošo līdzekļu izcelsme, kā arī jāspēj identificēt faktiskos īpašniekus un interešu kontrolētājus. Grāmatvedim, kurš sniedz citus pakalpojumus (piemēram, nodrošina juridisko adresi) trastam, uzņēmumam vai citai juridiskai personai, būs jāiegūst pietiekama informācija, lai spētu identificēt trasta, uzņēmuma vai citas juridiskās personas faktiskos īpašniekus un interešu kontrolētājus.

2. Grāmatvedis, kurš nerīkojas kā pilnvarnieks, var atbilstošos gadījumos paļauties uz kopsavilkumu, ko sagatavojuši citi grāmatveži, juridiskās nozares profesionāļi vai TCSP, kas sniedz pakalpojumus trastam, vai uz attiecīgiem izrakstiem no paša trasta līguma, lai grāmatvedis varētu identificēt dibinātāju, pilnvarniekus, trasta pārraudzītāju (ja tāds ir), labuma guvējus vai fiziskās personas, kurām ir efektīva kontrole pār trastu. Tas jāveic papildus prasībai atbilstošā gadījumā iegūt pierādījumus, lai pārbaudītu šo personu identitāti, kā aprakstīts tālāk.

Saistībā ar trastu

3. Grāmatvedim jābūt ieviestām politikas nostādnēm un procedūrām par to, kā identificēt tālāk norādītās personas un pārbaudīt to identitāti, izmantojot uzticamus, neatkarīgus primāros dokumentus, datus vai informāciju (ar nosacījumu, ka grāmatvežu iekšējās politikas nostādnes ļauj neņemt vērā primāros dokumentus, datus vai informāciju, kas šķiet neuzticami):

- i. dibinātājs;
- ii. trasta pārraudzītājs;
- iii. pilnvarnieks(-i), ja grāmatvedis nepilda pilnvarnieka pienākumus;
- iv. labuma guvēji vai labuma guvēju klase; un
- v. jebkura cita fiziskā persona, kurai faktiski ir efektīva kontrole pār trastu.

Dibinātājs

- a) Dibinātājs parasti ir jebkura persona (vai personas), kas izveido trastu. Persona ir dibinātājs, ja persona ir tieši vai netieši nodrošinājusi (vai apņēmusies nodrošināt) īpašumu vai līdzekļus trastam. Tas nozīmē, ka ir jābūt kādam prēmēšanas elementam (proti, dibinātājam jābūt nodoma, sniegt kāda veida ieguvumu, nevis būt neatkarīgai trešajai pusei, kas kaut ko nodod trastam par pilnu atlīdzību).
- b) Dibinātājs var būt vai var nebūt minēts trasta līgumā. Grāmatvežiem jābūt ieviestām politikas nostādnēm un procedūrām, lai identificētu faktisko ekonomisko dibinātāju un pārbaudītu tā identitāti.
- c) Grāmatvedim, kurš klienta uzdevumā dibina vai administrē trastu,

vai sniedz pakalpojumus kā trasta, uzņēmumu vai citu juridisko personu vai kā citādi darbojas uzņēmuma vai citas juridiskās personas pilnvarnieks vai direktors, ir jābūt ieviestām politikas nostādnēm un procedūrām (kurās izmantota RBP), lai noskaidrotu trasta, uzņēmuma vai citas juridiskās personas līdzekļu avotu.

- d) Var būt sarežģītāk (vai pat neiespējami) noskaidrot senāku trastu līdzekļu avotu, jo pierādījumi var vairs nebūt pieejami. Pierādījumi līdzekļu izcelsmei var ietvert uzticamus neatkarīgus primāros dokumentus, datus vai informāciju, akciju nodošanas veidlapas, bankas konta izrakstus, dāvinājuma līgumus vai novēlējuma vēstules.
- e) Ja aktīvi no viena trasta ir nodoti citam trastam, var būt jāiegūst šāda informācija gan par nododošo, gan saņemošo trastu.

Labuma guvēji

- a) Grāmatvedim, pieņemot RBP, jābūt ieviestām politikas nostādnēm un procedūrām, kas ļauj pamatoti uzskatīt, ka grāmatvedis zina trasta labuma guvēju patieso identitāti, un, veicot atbilstošus pasākumus, ļauj pārbaudīt labuma guvēju identitāti tā, lai grāmatvedim būtu pārliecība, ka tas zina, kas ir labuma guvēji. Tas neuzliek grāmatvedim pienākumu pārbaudīt visu labuma guvēju identitāti, izmantojot uzticamus, neatkarīgus primāros dokumentus, datus vai informāciju, bet grāmatvedim ir vismaz jāidentificē tie labuma guvēji, kuriem pašlaik ir fiksētas tiesības ienākumu vai kapitāla sadalē vai kuri faktiski saņem sadales ieguvumus no trasta (piemēram, mūža nomnieki), un jāpārliecinās par to identitāti.
- b) Ja trasta labuma guvējiem nav fiksētu tiesību uz kapitālu un ienākumiem (piemēram, diskrecionārajiem labuma guvējiem), grāmatvedim jāiegūst informācija, lai varētu identificēt minētos diskrecionāros labuma guvējus (piemēram, kā norādīts trasta līgumā).
- c) Ja labuma guvēji ir identificēti ar norādi uz kādu klasi (piemēram, personas bērni un pēcnācēji) vai ja labuma guvēji saskaņā ar trastu reglamentējošo tiesību sistēmu ir nepilngadīgi, grāmatvedim ir jāgūst pārliecība, ka šie ir paredzētie labuma guvēji (piemēram, atsaucoties uz trasta līgumu), taču grāmatvedim nav pienākuma iegūt papildu informāciju, lai identificētu atsevišķus minētos labuma guvējus no klases, izņemot tad, ja vai kad pilnvarnieki veic izmaksas šādam labuma guvējam.
- d) Dažos trastos nosauktās personas par labuma guvējiem kļūst tikai tad, kad piepildās kāds konkrēts nosacījums (piemēram, sasniedzot noteiktu vecumu vai pēc cita labuma guvēja nāves, vai pēc trasta perioda beigām). Tādā gadījumā grāmatvedim nav jāiegūst papildu informācija, lai identificētu šādus nosacījuma labuma guvējus, izņemot tad, ja vai kad attiecīgais nosacījums piepildās vai pilnvarnieki veic izmaksas šādam labuma guvējam.
- e) Grāmatvedim, kurš administrē trastu, uzņēmumu vai citu trastam piederošu juridisko personu vai kā citādi sniedz pakalpojumus vai rīkojas kā pilnvarnieks vai direktors trastam, uzņēmumam vai citai juridiskajai personai, ir jābūt ieviestām procedūrām, lai izpildītu prasību atjaunināt sniegto informāciju, ja labuma guvēju klasei tiek pievienoti vai no tās tiek izņemti minētie labuma guvēji vai labuma guvēji saņem izmaksas vai labumus pirmo reizi pēc informācijas sniegšanas, vai ir kādas citas izmaiņas labuma guvēju klasē.

- f) Grāmatvedim nav pienākuma iegūt citu informāciju par labuma guvējiem, izņemot to, kas grāmatvedim sniedz pārlicību, ka viņš zina, kas ir labuma guvēji, vai var noteikt, vai kāds no minētajiem labuma guvējiem vai labuma guvējs, kas saņēmis izmaksu no trasta, ir PNP.

Fiziska persona, kura īsteno efektīvu kontroli

- a) Grāmatvedim, kurš sniedz pakalpojumus trastam, ir jābūt ieviestām procedūrām, lai identificētu fiziskās personas, kuras īsteno efektīvu kontroli pār trastu.
- b) Šeit ar vārdu “kontrolē” tiek apzīmētas pilnvaras (kas īstenojamas atsevišķi vai kopā ar citu personu vai ar citas personas piekrišanu), kas piešķirtas ar trasta instrumentu vai tiesību aktiem un ļauj veikt šādas darbības:
- i. realizēt vai investēt (citādāk nekā investīciju pārvaldniekam vai konsultantam) trasta īpašumu;
 - ii. veikt vai apstiprināt trasta sadalījumus;
 - iii. mainīt vai izbeigt trasta darbību;
 - iv. pievienot vai izņemt personas labuma guvēju sarakstā vai labuma guvēju klasē un/vai
 - v. iecelt vai atcelt pilnvarniekus.
- c) Grāmatvedim, kurš administrē trastu vai kā citādi rīkojas kā pilnvarnieks, papildus ir arī jāiegūst informācija, lai gūtu pārlicību, ka viņš zina identitāti jebkurai personai, kurai ir pilnvaras sniegt citiem cilvēkiem “kontrolē” pār trastu, piešķirot šim cilvēkam pilnvaras, kā aprakstīts iepriekš b) punktā.

Korporatīvie dibinātāji un labuma guvēji

4. Uz šiem piemēriem attiecas vispārīgākas vadlīnijas par to, kādu informāciju grāmatvedim vajadzētu iegūt, lai varētu identificēt dibinātājus un labuma guvējus. To mērķis nav noteikt, ka grāmatvedim būtu jāiegūst plašāka informācija par labuma guvēju, kas ir juridiska persona, kaut gan šādu informāciju nevajadzētu iegūt, ja labuma guvējs būtu fiziska persona.

- a) Noteiktos gadījumos dibinātājs, labuma guvējs, trasta pārraudzītājs vai cita persona, kurai ir efektīva kontrole pār trastu, var būt uzņēmums vai cita juridiskā persona. Tādā gadījumā grāmatvedim jābūt ieviestām politikas nostādnēm un procedūrām, kas ļauj identificēt (kad piemērojams) šīs juridiskās personas faktiskos īpašniekus vai interešu kontrolētājus.
- b) Ja dibinātājs ir juridiska persona, grāmatvedim jāgūst pārlicība, ka viņam ir pietiekama informācija, lai saprastu mērķi, kāpēc šī juridiskā persona ir nodibinājusi trastu. Piemēram, uzņēmums var izveidot trastu tā darbinieku labā vai juridiska persona var rīkoties kā pārstāvis dibinātājam, kas ir fiziska persona, vai saskaņā ar norādījumiem no fiziskas personas, kura juridiskajai personai ir piešķīrusi līdzekļus šim nolūkam. Ja juridiska persona rīkojas kā pārstāvis dibinātājam, kas ir fiziska persona, vai saskaņā ar fiziskas personas norādījumiem, grāmatvedim jāveic pasākumi, lai gūtu pārlicību par trasta ekonomisko dibinātāju (tas ir, personu, kura ir piešķīrusi līdzekļus juridiskajai personai, lai varētu ieguldīt tos trastā), un par personām, kuras kontrolēja juridisko personu laikā, kad aktīvi tika ieguldīti trastā. Ja korporatīvais dibinātājs

saglabā varu pār trastu (piemēram, atsaukšanas pilnvaras), grāmatvedim jāgūst pārlicība, ka viņš zina šī korporatīvā dibinātāja pašreizējos faktiskos īpašniekus un kontrolējošās personas un saprot īpašumtiesību vai kontroles izmaiņu iemeslus.

- c) Ja labuma guvējs ir juridiska persona (piemēram, labdarības trasts vai uzņēmums), grāmatvedim jāgūst pārlicība, ka viņš saprot iemeslu, kāpēc juridiska persona tiek izmantota kā labuma guvējs. Ja juridiskās personas faktiskais īpašnieks ir fiziska persona, grāmatvedim jāgūst pārlicība, ka viņam ir pietiekama informācija, lai identificētu šo faktisko īpašnieku.

Fizisks un korporatīvs pilnvarnieks

- a) Ja grāmatvedis pats nerīkojas kā pilnvarnieks, tad grāmatvedim jāiegūst informācija, kas ļaus identificēt pilnvarnieku(-us) un pārbaudīt viņa(-u) identitāti, un, ja pilnvarnieks ir korporatīva struktūra, identificēt šo korporatīvo struktūru, iegūt informāciju par pilnvarnieka faktisko īpašnieku identitāti un veikt pienācīgus pasākumus, lai pārbaudītu to identitāti.
- b) Ja pilnvarnieks ir biržas sarakstā iekļauta juridiskā persona (vai juridiska persona, kas ietilpst biržas sarakstā iekļautā grupā) vai juridiska persona, kas ir dibināta un tiek regulēta nolūkā turpināt trasta darbību jurisdikcijā, kurā, kā liecina uzticami avoti, ir spēkā pienācīgi NILLN/TFN tiesību akti, noteikumi un citi pasākumi, grāmatvedim jāiegūst informācija, lai gūtu pārlicību par direktoru vai citu kontrolējošo personu identitāti. Grāmatvedis var paļauties uz ārējiem pierādījumiem, piemēram, publiski pieejamo informāciju, lai pārlicinātos par regulēta pilnvarnieka faktiskajiem īpašniekiem (piemēram, pilnvarnieku regulējošās struktūras un paša regulētā pilnvarnieka mājaslapu).
- c) Nereti ģimenes izveido trasta uzņēmumus, kas strādā ar trastiem šīs ģimenes labā. Parasti tos sauc par privātiem trasta uzņēmumiem, un tiem var būt ierobežota trasta licence, kas ļauj pildīt pilnvarnieka funkcijas tikai ierobežotai trastu klasei. Šādu privāto trasta uzņēmumu galīgais īpašnieks bieži ir pilnībā regulēts trasta uzņēmums, kas ir cita trasta pilnvarnieks. Tādā gadījumā grāmatvedim jāgūst pārlicība, ka viņš saprot to, kā privātais trasta uzņēmums darbojas, un zina privātā trasta uzņēmuma direktoru identitāti un attiecīgā gadījumā privātā trasta uzņēmuma īpašnieka identitāti. Ja privātais trasta uzņēmums pieder biržas sarakstā iekļautai vai regulētai juridiskajai personai, kā aprakstīts iepriekš, grāmatvedim nav jāiegūst detalizēta informācija, lai identificētu direktorus vai kontrolējošās personas juridiskajai personai, kas rīkojas kā privāta trasta uzņēmuma akcionārs.

Fizisks un korporatīvs trasta pārraudzītājs

- a) Ja grāmatvedis pats nerīkojas kā trasta pārraudzītājs un ir iecelts trasta pārraudzītājs, grāmatvedim jāiegūst informācija, lai identificētu pārraudzītāju un pārbaudītu tā identitāti.
- b) Ja trasta pārraudzītājs ir juridiska persona, grāmatvedim jāiegūst pietiekama informācija, lai gūtu pārlicību par to, kas ir trasta pārraudzītāju kontrolējošā persona un faktiskais īpašnieks, un jāveic atbilstoši pasākumi, lai pārbaudītu viņu identitāti.

- c) Ja trasta pārraudzītājs ir biržas sarakstā iekļauta juridiskā persona (vai juridiska persona, kas ietilpst biržas sarakstā iekļautā grupā) vai juridiska persona, kas ir dibināta un tiek regulēta nolūkā turpināt trasta darbību jurisdikcijā, kurā, kā liecina uzticami avoti, ir spēkā pienācīgi NILLN/TFN tiesību akti, noteikumi un citi pasākumi, grāmatvedim jāiegūst informācija, lai gūtu pārliecību par direktoru vai citu kontrolējošo personu identitāti. Grāmatvedis var pajauties uz ārējiem pierādījumiem, piemēram, publiski pieejamo informāciju, lai pārliecinātos par regulēta pārraudzītāja faktiskajiem īpašniekiem (piemēram, trasta pārraudzītāju regulējošās struktūras un paša regulētā pārraudzītāja mājaslapu).

2. pielikums. Terminu glosārijs

Faktiskais īpašnieks

Faktiskais īpašnieks ir viena vai vairākas fiziskās personas, kas ir klienta gala īpašnieki vai kas kontrolē klientu, un/vai fiziskā persona, kuras uzdevumā tiek veikts kāds darījums. Tas ietver arī personas, kuras īsteno efektīvu kontroli pār juridisko personu vai veidojumu.

Kompetentās iestādes

Kompetentās iestādes ir visas publiskās iestādes, kurām ir noteikti pienākumi nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un/vai terorisma finansēšanas novēršanā. Konkrēti tās ir FIV, iestādes, kuru uzdevums ir izmeklēt un/vai ierosināt lietas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, saistītajiem predikatīvajiem nodarījumiem un teroristu finansēšanu, kā arī apķīlāt/iesaldēt un konfiscēt noziedzīgos aktīvus, iestādes, kuras saņem ziņojumus par valūtas un apgrozāmu uzrādītāja instrumentu (BNI) pārvietošanu pāri robežai, un iestādes, kuras pilda NILLN/TFN uzraudzības vai pārraudzības pienākumus, tādā veidā nodrošinot finanšu iestāžu un NNDP atbilstību NILLN/TFN prasībām. Pašpārvaldes iestādes nav uzskatāmas par kompetentajām iestādēm.

Noteiktās nefinanšu darbības un profesijas (NNDP)

Noteiktās nefinanšu darbības un profesijas ir:

- a) kazino (ietver arī interneta kazino un kazino uz kuģiem);
- b) nekustamo īpašumu aģenti;
- c) dārgmetālu tirgotāji;
- d) dārgakmeņu tirgotāji;
- e) juristi, notāri, citi neatkarīgi juridiskās nozares profesionāļi, kā arī grāmatveži – tas attiecas uz individuāli praktizējošiem speciālistiem, partneriem vai profesionālos uzņēmumos nodarbinātiem profesionāļiem. Tas neattiecas uz "iekšējiem" profesionāļiem, kuri ir cita veida uzņēmumu darbinieki, un neattiecas uz profesionāļiem, kuri strādā valsts aģentūrās, kurās, iespējams, jau īsteno NILLN/TFN pasākumus.
- f) Trasta un uzņēmumu pakalpojumu sniedzēji ir visas personas vai uzņēmumi, kuri nav minēti citviet rekomendācijās un kuri kā uzņēmumi trešai pusei sniedz kādu no minētajiem pakalpojumiem, proti:
 - rīkojas juridisku personu dibināšanas aģenta statusā;
 - rīkojas kā (vai nokārto, ka tā rīkojas cita persona) uzņēmuma direktors vai sekretārs, partnerības partneris vai līdzīga amata pārstāvis attiecībā uz citām juridiskām personām;
 - nodrošina reģistrētu biroju, uzņēmuma adresi vai atrašanās vietu, korespondenci vai administratīvo adresi uzņēmumam, partnerībai vai citai juridiskai personai vai veidojumam;
 - rīkojas (vai nokārto, ka tā rīkojas cita persona) ar tiešu pilnvarojumu pilnvarotas personas statusā vai pilda līdzvērtīgu funkciju kādam cita veida juridiskam veidojumam;

- rīkojas (vai nokārto, ka tā rīkojas cita persona) akcionāra pārstāvja statusā citas personas uzdevumā.

Tiešs pilnvarojums

Tiešs pilnvarojums ir pilnvarojums, kuru dibinātājs ir nepārprotami nodevis dokumenta formā, piemēram, kā rakstisku dokumentu. Tas nav pilnvarojums, kas sāk darboties, īstenojot tiesību aktus, un tas nerodas saistībā ar nepārprotamu dibinātāja nodomu vai lēmumu veidot trastu vai līdzīgu juridisku veidojumu (piemēram, konstruktīvu trastu).

FATF rekomendācijas

FATF četrdesmit rekomendācijas.

Juridiska persona

Juridiska persona ir jebkura struktūra, kas nav fiziska persona, bet kura var veidot pastāvīgas klienta attiecības ar finanšu iestādi vai kurai citādi var piederēt manta. Juridiska persona var būt uzņēmums, korporatīva iestāde, fonds, institūcija, partnerība vai asociācija, kā arī citas būtiski līdzīgas struktūras.

Juridiskās nozares profesionālis

Šajās vadlīnijās termins "*juridiskās nozares profesionālis*" apzīmē juridiskos speciālistus, civiltiesību notārus, vispārējo tiesību notārus un citus neatkarīgus juridiskās nozares profesionāļus.

Politiski nozīmīgas personas (PNP)

Ārvalstu politiski nozīmīgas personas ir personas, kurām cita valsts šobrīd vai kādreiz uzticējusi nozīmīgas sabiedriskās funkcijas; tie ir, piemēram, valstu vai valdību vadītāji, augstākstāvoši politiķi, augstākā līmeņa vadītāji, tiesas vai militārās amatpersonas, valsts uzņēmumu augstākā līmeņa vadītāji, nozīmīgas politisko partiju amatpersonas. *Iekšzemes politiski nozīmīgas personas* ir personas, kurām valsts šobrīd vai kādreiz uzticējusi nozīmīgas sabiedriskās funkcijas; tie ir, piemēram, valstu vai valdību vadītāji, augstākstāvoši politiķi, augstākā līmeņa vadītāji, tiesas vai militārās amatpersonas, valsts uzņēmumu augstākā līmeņa vadītāji, nozīmīgas politisko partiju amatpersonas. Personas, kurām nozīmīgas funkcijas šobrīd vai kādreiz uzticējusi starptautiska organizācija, ir augstākās vadības locekļi,

i.e. direktori, direktoru vietnieki, kā arī valdes locekļi vai līdzvērtīgu amatu izpildītāji. Politiski nozīmīgu personu definīcija neietver vidējā līmeņa vai vēl zemāka līmeņa personas iepriekš minētajās kategorijās.

Brīdinājuma signāli

Fakts vai faktu kopums vai apstākļi, kas, aplūkojot tos atsevišķi vai kopā ar citiem faktiem un apstākļiem, norāda uz augstāku nelegālu darbību risku. Vārdkopa "*brīdinājuma signāls*" var tikt izmantota, lai īsi apzīmētu jebkādu riska indikatoru, kas izmeklējošajam grāmatvedim liek saprast, ka būs nepieciešamas papildu pārbaudes vai atbilstoši drošības pasākumi.

Pašpārvaldes iestādes (SRB)

Pašpārvaldes iestāde ir struktūra, kura pārstāv kādu profesionālo nozari (piemēram, juristus, notārus, citus neatkarīgus juridiskās nozares profesionāļus vai grāmatvežus) un kuras biedri ir attiecīgās profesijas pārstāvji; šī struktūra nosaka,

kuras personas ir kvalificētas darbam attiecīgās profesijas nozarē un tās praktizēšanai, un pilda noteiktas uzraudzības vai pārraudzības tipa funkcijas. Šādām struktūrām ir jāievieš noteikumi, lai nodrošinātu, ka attiecīgās profesijas pārstāvji ievēro augstus ētikas un morāles standartus.

Uzraugi

Uzraugs jeb par uzraudzību atbildīgā persona ir izraudzīta kompetentā iestāde vai privāta iestāde, kuras pienākums ir nodrošināt finanšu iestāžu ("finanšu uzraugi") un/vai NNDP atbilstību nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma finansēšanas apkarošanas prasībām. Privātām iestādēm (starp kurām var būt arī konkrēta veida pašpārvaldes iestādes) ir jābūt pilnvarotām uzraudzīt un noteikt sankcijas finanšu iestādēm vai NNDP saistībā ar NILLN/TFN prasībām. Tāpat šīm privātajām iestādēm ir jābūt likumīgi pilnvarotām īstenot savas funkcijas, un šīs iestādes ir jāuzrauga kompetentajai iestādei, ņemot vērā šīs funkcijas.

3. pielikums. Uzraudzības prakse RBP īstenošanā

Ķīna

Ķīnas Tautas banka ("PBC") veic riska novērtējumu grāmatvedības uzņēmumiem Jiangu provincē. 2017. gada novembrī PBC Sudžou filiāle veica nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riska novērtējumu deviņiem grāmatvedības uzņēmumiem. Novērtējumos tika atklāts, ka līdztekus grāmatvedības uzņēmumu raksturīgajiem riskiem pastāv risks, ka sertificēti neatkarīgie grāmatveži izmanto sava amata profesionālo raksturu un konfidencialitātes priekšrocības, lai palīdzētu klientiem veikt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, neizpildot pienākumu identificēt nelikumīgi iegūtu līdzekļu iepludināšanu uzņēmuma parastajās saimnieciskajās darbībās un sniedzot pakalpojumus klientiem, kuri iekļauti uzraudzības sarakstos vai pārstāv sensitīvas jurisdikcijas. Riska kontroles jomās grāmatvedības uzņēmumos tika konstatēti trūkumi, tostarp nepilnīga iekšējās kontroles sistēma, vāja praktizējošo speciālistu izpratne par NILLN, prasmju trūkums, neapmierinoši sankciju pārbaudes mehānismi un neesoši praktiski gadījumi, kad būtu ziņots par aizdomīgiem darījumiem. Taču, tā kā vairums uzņēmēju un revīzijas pakalpojumu mērķa klientu ir uzņēmumi (un lielākoties uzņēmumi, kas iekļauti biržas sarakstos, un ārvalstu uzņēmumi), grāmatvedības uzņēmumu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas risks kopumā netiek uzskatīts par augstu.

Malaizija

NILLN/TF uzraudzības prakse grāmatvežiem Malaizijā

A. Atbilstības un piemērotības prasības – pašpārvaldes iestāde

Grāmatvedības profesiju Malaizijā regulē Malaizijas Grāmatvežu institūts (*MIA*) kā pašpārvaldes iestāde (*SRB*) saskaņā ar 1967. gadā pieņemto Grāmatvežu likumu (*AA*). Pirms uzņemšanas *MIA* un prakses sertifikāta izsniegšanas grāmatvežiem tiek veiktas attiecīgas tirgus piekļuves pārbaudes, kurās tiem ir jāizpilda šajā likumā noteiktās "atbilstības un piemērotības" prasības.

B. Uz NILLN/TFN risku balstīta uzraudzība – *Bank Negara Malaysia* banka (*BNM*)

Saskaņā ar 2001. gadā pieņemto Likumu par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, terorisma finansēšanas novēršanu un nelikumīgi iegūtiem līdzekļiem (*AMLA*) *BNM* ir izraudzītā kompetentā iestāde, kas atbild par NILLN/TFN uzraudzības veikšanu noteiktām nefinanšu darbībām un profesijām (*NNDP*) un citām finanšu iestādēm Malaizijā, tostarp grāmatvežiem.

BNM izmanto uz risku balstītu pieeju grāmatvežu uzraudzībā, kur nošķirumu nosaka nacionālā riska novērtējuma (*NRN*) iznākums, un uz risku balstītas *NNDP* un citu finanšu iestāžu uzraudzības sistēmas (*D'SuRF*) piemērošana:

i. 2017. gada Nacionālais riska novērtējums (NRN)

Malaizijas trešais NRN tika veikts 2017. gadā, tas ietver raksturīgā NILL/TF riska novērtējumu un kopējo kontroles mehānismu efektivitātes novērtējumu, un tajā grāmatvežu tīrais NILL un TF risku līmenis novērtēts attiecīgi kā “VIDĒJI AUGSTS” un “VIDĒJS”, un to saasina nenozīmīgā nozares kontrole.

NILL		TF	
Raksturīgais risks	Vidējs	Raksturīgais risks	Zems
Kontrole	Nenozīmīga	Kontrole	Nenozīmīga
Tīrais risks	Vidēji augsts	Tīrais risks	Vidējs

ii. Uz risku balstītā NNDP un citu finanšu iestāžu uzraudzības sistēma (*D'SuRF*)

D'SuRF ietver pilnu pārvaldības un uzraudzības procesa ciklu un uzraudzības rīku izmantošanu, balstoties uz risku. Saskaņā ar nozares NILL/TF vērtējumu un *D'SuRF* piemērošanu attiecīgi tiek noteikts grāmatvežu pārraudzības biežums un intensitāte, un tas ietver dažādus uzraudzības rīkus, kas aprakstīti tālāk.

- **Pārbaude klātienē**

Uzņēmumus izvēlas rūpīgā atlases procesā saskaņā ar *D'SuRF*, un tas atbilst ziņošanas iestāžu (ZI) noteiktajam riska profilam. Klātienes pārbaude ir padziļināta, un novērtējumos tiek aplūkots ZI raksturīgais risks un riska pārvaldības kvalitāte. Piemērojot RBP, *BNM* nosaka turpmākos pasākumus pēc klātienes pārbaudes tām ZI, kurām ir paaugstināts risku līmenis. Tas ietver ZI pienākumu iesniegt *BNM* priekšlikumus par plānotajiem pasākumiem uzraudzībā konstatēto problēmu koriģēšanai un progresa pārskatu līdz pilnīgai problēmu atrisināšanai. *D'SuRF* nosaka termiņu abu šo dokumentu iesniegšanai.

- **Neklātienes pārraudzība un informatīvās uzraudzības aktivitātes**

Līdztekus klātienes pārbaudēm *BNM* izmanto arī dažādas neklātienes pārraudzības un uzraudzības informatīvās aktivitātes, kuru mērķis ir veicināt grāmatvežu informētību un sekmēt *AML* prasību izpildi. Arī šos neklātienes rīkus izmanto saskaņā ar RBP, bet, salīdzinot ar citām nozarēm, grāmatvežiem tos piemēro salīdzinoši intensīvāk un biežāk. Neklātienes pārraudzība ietver datu un atbilstības pārskatu un iekšējās revīzijas ziņojumu iesniegšanu. Turklāt *BNM* un attiecīgās pašpārvaldes iestādes periodiski īsteno valsts mēroga informatīvās un informētību veicinošās programmas par NILLN/TFN.

Monako

Monako savu pirmo NRN (nacionālā riska novērtējumu) veica 2017. gadā, un tas ietvēra arī grāmatvežus (publisko NRN ziņojumu skat. šeit: www.siccfm.mc/en/The-National-Risk-Assessment-NRA). Novērtētais

ar grāmatvežiem saistītais riska līmenis bija *ML* (vidēji zems), tāpēc grāmatveži nebija starp prioritārajām profesijām, kurās jāveic klātienē pārbaudes. Taču kopš 2016. gada grāmatveži tiek inspicēti, un jau ir novērtētas apmēram divas trešdaļas no grāmatvežiem. Visu grāmatvežu vērtēšanu plānots pabeigt līdz 2021. gada beigām, un nozīmīgākie šīs profesijas pārstāvji jau ir pārbaudīti (tostarp četri lielie uzņēmumi).

Ņemot vērā nelielo grāmatvežu skaitu Monako, to uzraudzībā netika izmantota reāla RBP, un mērķis bija veikt visaptverošas pārbaudes.

4. pielikums. RBP veidošanas grupas dalībnieki

FATF dalībnieki un novērotāji	Amats	Valsts/institūcija
Sāra Vilere (<i>Sarah Wheeler</i> , līdzpriekšsēdētāja)	Profesionālo struktūru NILLN uzraudzības birojs (<i>OPBAS</i>), Finanšu darbības pārvalde (<i>FCA</i>)	Apvienotā Karaliste
Sandra Garsija (<i>Sandra Garcia</i> , līdzpriekšsēdētāja)	Valsts kases departaments	ASV
Ēriks Kīfels (<i>Erik Kiefel</i>)	Finanšu noziegumu apkarošanas tīkls (<i>FinCen</i>)	
Helēna Landšteta (<i>Helena Landstedt</i>) un Džozefīna Linda (<i>Josefin Lind</i>)	Stokholmas apriņķa Administratīvā padome	Zviedrija
Šarlīna Deividsona (<i>Charlene Davidson</i>)	Finanšu departaments	Kanāda
Vivjana Garsa Salazāra (<i>Viviana Garza Salazar</i>)	Meksikas Centrālā banka	Meksika
Fiona Krokere (<i>Fiona Crocker</i>)	Gērnijas Finanšu pakalpojumu komisija	Starptautiskā finanšu centra uzraugu grupa (<i>GIFCS</i>)
Dženisa Tana (<i>Janice Tan</i>)	Grāmatvedības un regulatīvā pārvalde	Singapūra
Adi Komeriners Peleds (<i>Adi Comeriner Peled</i>)	Tieslietu ministrija	Izraēla
Ričards Vokers (<i>Richard Walker</i>)	Politikas un resursu komiteja, finanšu noziegumi un regulatīvā politika	Gērnija
Zelda van Gora (<i>Selda van Goor</i>)	Nīderlandes Centrālā banka	Nīderlande
Natalī Limbasana (<i>Natalie Limbasan</i>)	Juridiskais departaments	ESAO
Dalībnieks	Grāmatvežu birojs	Institūcija
Mišela Gidingsa (<i>Michelle Giddings</i> , līdzpriekšsēdētāja)	Profesionālie standarti	Anglijas un Velsas Zvērināto grāmatvežu institūts
Amīrs Gandars (<i>Amir Ghandar</i>)	Publiskā politika un regulējums	Starptautiskā grāmatvežu federācija
Dalībnieks	Juridisko jomas speciālistu un notāru birojs	Institūcija
Stīvens Revels (<i>Stephen Revell</i> , līdzpriekšsēdētājs)	<i>Freshfields Bruckhaus Deringer</i>	Starptautiskā advokātu asociācija
Keilija Blēra (<i>Keily Blair</i>)	Regulatīvo strīdu nodaļa, ekonomisko noziegumu jautājumi	<i>PWC</i> , Apvienotā Karaliste
Mahmuds Lons (<i>Mahmood Lone</i>)	Regulatīvie jautājumi un complicēti pārrobežu strīdi	<i>Allen & Overy LLP</i> , Apvienotā Karaliste
Eimija Bela (<i>Amy Bell</i>)	Juristu biedrības Darba grupa NILL jautājumos	Juristu biedrība, Apvienotā Karaliste
Viljams Klarks (<i>William Clark</i>)	<i>ABA</i> Darba grupa piekļuves kontroles regulējuma un profesijas jautājumos	Amerikas Advokātu asociācija (<i>ABA</i>)
Didjē de Monmolāns (<i>Didier de Montmollin</i>)	Dibinātājs	<i>DGE Avocats</i> , Šveice
Ignācio Gomā Lansonas Aleksanders Vinklers (<i>Ignacio Gomá Lanzón Alexander Winkler</i>)	<i>CNUE</i> Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas darba grupa	Eiropas Savienības Notāru padome (<i>CNUE</i>)
	Notariāts	Austrija
Rūperts Manhārts (<i>Rupert Manhart</i>)	Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas komiteja	Eiropas advokātu un juristu biedrību padome

Silvina Kapello (<i>Silvina Capello</i>)	<i>UINL</i> ārējā konsultante NILLN/TFN jautājumos	Starptautiskā Notāru savienība (<i>UINL</i>)
--	--	--

Dalībnieks	TCSP birojs	Institūcija
Džons Ričess (<i>John Riches</i> , līdzpriekšsēdētājs) Samanta Morgana (<i>Samantha Morgan</i>)	<i>RMW Law LLP</i>	Trasta un nekustamā īpašuma speciālistu biedrība (<i>STEP</i>)
Emīlija Dīna (<i>Emily Deane</i>)	Tehniskā konsultante	
Pols Hodžsons (<i>Paul Hodgson</i>)	<i>Butterfield Trust (Guemsey) Ltd</i>	Gēmsijas Pilnvarnieku apvienība
Maikls Betlijs (<i>Michael Betley</i>)	<i>Trust Corporation International</i>	
Pola Reida (<i>Paula Reid</i>)	<i>A&L Goodbody</i>	<i>A&L Goodbody, Īrija</i>

UZ RISKU BALSTĪTAS PIEEJAS VADLĪNIJAS GRĀMATVEDĪBAS PROFESIJAI

Uz risku balstītā pieeja (RBP) ir būtiska, lai efektīvi īstenotu pārstrādātos FATF Starptautiskos standartus nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, kā arī terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanai, kuri tika pieņemti 2012. gadā.

Šajās vadlīnijās uzsvērta nepieciešamība atbilstīgi novērtēt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riskus, ar ko saskaras grāmatveži, lai šos riskus varētu mazināt ar politikas nostādņēm, procedūrām un pastāvīgiem klientu padziļinātās izpētes pasākumiem.

FATF šīs vadlīnijas izstrādāja ar būtisku profesijas pārstāvju ieguldījumu, lai nodrošinātu, ka tās atspoguļo valsts iestāžu un privātā sektora gadu gaitā uzkrāto pieredzi.

